

iuvis

Prix: 350 BEF
Prijs: 350 BEF

Juridisch tijdschrift uitgegeven door de Juridische Commissie

BFE-FIGAS

Revue juridique publiée par la Commission Juridique

FPE-FIGAZ

Januari 1996
Janvier 1996

10

Distributie van Elektriciteit en Gas
Distribution d'Electricité et de Gaz

Tijdschrift uitgegeven door de Juridische Commissie van de
Bedrijfsfederatie der voortbrengers en verdelers van elektriciteit
in België (BFE) en het Verbond der Gasnijverheid (FIGAS).
Verschijnt drie maal per jaar.

Revue éditée par la Commission juridique de la Fédération
professionnelle des producteurs et distributeurs d'électricité de
Belgique (FPE) et de la Fédération du Gaz (FIGAZ).
Paraît trois fois par an.

Redactiecomité / Comité de rédaction

Dirk Devroe, Advocaat te Antwerpen
François Glansdorff, Avocat à Bruxelles

Paul Bouwens
Philippe Boulanger
Annemie Claes
Sabine Claeys
Dries Deleenheer
Christiane Devos
Pierre D'hulster
Robert Hoen
Anne Keteleer
Geeraard Peeters
Philippe Van den Brulle
Luc Verbeeck

Sonia Janssens (verslag / rapport)

Grafisch concept en realisatie / Concept graphique et réalisation

Marleen Verduyckt

Opmaak / Mise en page

Interligne n.v. / s.a.

Administratie / Administration

Chantal Nachtergaele

Hoofredacteurs / Rédacteurs en chef

Sabine Claeys
Geeraard Peeters

Abonnementen / Abonnements

vzw BFE, Tervurenlaan 34 bus 38, 1040 Brussel
asbl FPE, Avenue de Tervuren 34 - bte 38, 1040 Bruxelles
Tel.: 02/733.96.07

Per nummer: 350 BF
Jaarabonnement: 900 BF
(Voor het buitenland: plus portkosten)
Over te maken op rek. nr.: 210-0345453-88 van de vzw BFE

Le numéro: 350 FB
Abonnement annuel: 900 FB
(Pour l'étranger: frais de port en plus)
Par versement au compte n°: 210-0345453-88 de l'asbl FPE

Verantwoordelijke uitgever / Editeur responsable

Geeraard Peeters, Belgiëlei 14, 2018 Antwerpen

INHOUD SOMMAIRE

RECHTSLEER – DOCTRINE _____ 467

HET GEBRUIK VAN HET OPENBAAR DOMEIN DOOR DE ENERGIEVERDELERS
L'UTILISATION DU DOMAINE PUBLIC PAR LES DISTRIBUTEURS D'ÉNERGIE

RECHTSpraak – JURISPRUDENCE _____ 485

Hof van Beroep te Brussel – 29 april 1993

p.v.b.a. GUINA T/ SIBELGAZ } VLAAMS GEWEST – BELGISCHE STAAT _____ 485
*Elektriciteitscabine • Gebrek van de zaak • Aansprakelijkheid van de bewaarder
Cabine électrique • Vice de la chose • Responsabilité du gardien*

Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen – 9 mei 1995

QUANJARD T/ n.v. ELECTRABEL _____ 488
*Hoogspanningslijnen • Vogels • Schade aan derden • Art. 18 wet 10 maart 1925 •
Vereiste van fout
Lignes à haute tension • Oiseaux • Dommage à des tiers • Art. 18 de la loi du
10 mars 1925 • Nécessité de la faute*

Cour d'appel de Mons – 11 juin 1993

MASSELIS C/ s.a., ELECTRABEL s.a., ALLUMA s.a., UNAL s.a., WHIRPOOL BELGIUM — 490
*Interruption de la distribution d'électricité • Dommages aux lignes électriques •
Indemnisation • Responsabilité aquilienne
Onderbreking elektriciteitsdistributie • Schade aan elektriciteitslijnen •
Schadevergoeding • Aquiliaanse aansprakelijkheid*

Rechtbank van Koophandel te Hasselt – 18 juni 1990

n.v. BROUWERIJ MARTENS T/ c.v. INTERELECTRA – n.v. EBES _____ 494
*Terbeschikkingstelling elektriciteit • Onderbreking • Contractuele relatie •
Uitvoeringsagent • Fout • Art. 1382 BW • Niet-toepasselijkheid
Mise à disposition d'énergie électrique • Interruption • Relation contractuelle •
Agent d'exécution • Faute • Art. 1382 CC • Non-applicabilité*

Tribunal de Première Instance de Bruxelles – 21 juin 1995

s.a. AXA BELGIUM C/ INTERCOMMUNALE SEDITEL _____ 496
*Installations d'électricité et de télédistribution • Dégâts • Réparations •
Tarif horaire • Sous-traitants • Coefficient majorateur • Vétusté*

Elektriciteits-en teledistributieinstallaties • Beschadiging • Herstellingen • Uurloon • Onderaannemers • Verhogings-coëfficiënt • Vetusteit

- Vrederegerecht van het tweede kanton te Leuven – 7 februari 1995
 c.v. P.B.E. INTERCOMMUNALE T/ n.v. PAESEN BOUWMATERIALEN _____ 499
Schade aan elektrische installaties • Schadevergoeding • Overeenkomst BVVO-CETS
• Toepasselijkheid t.o.v. niet-aangeslotenen • Bijstandskosten
Dommage aux installations électriques • Indemnisation • Convention UPEA-CETS
• Applicabilité aux non-adhérents • Frais d'assistance
- Hof Van Beroep te Brussel – 22 december 1994
 n.v. HOMMEMA T/ SIBELGAS _____ 501
Beschadiging van ondergrondse kabels • Draagwijdte van de planaanvraag •
Draagwijdte van de lokalisatieplicht
Bris de câbles souterrains • Portée de la demande de plans • Portée de
l'obligation de localisation
- Hof van Beroep te Gent – 11 januari 1995
 n.v. ALGEMENE AANNEMINGEN SYLVERE PERSEYN T/
 c.v. WEST-VLAAMSCH E ELEKTRICITEITSMAATSCHAPPIJ _____ 503
Beschadiging van ondergrondse kabels • Kabel in kanaaloever • Lokalisatieplicht •
Peiling met waterlans • Ontoereikende methode • Overtreding art. 192.02 c AREI •
Bescherming van de kabel • Geen bewijs • Geen overmacht • Art. 17 K.B.
29 juni 1935 (art. 189.02 AREI)
Bris de câbles souterrains • Câble dans la rive du canal • Obligation de localisation •
Sondage par lance à eau • Méthode insuffisante • Infraction art.192.02 c RGIE •
Protection du câble • Absence de preuve • Pas de force majeure • Art. 17 A.R.
29 juin 1935 (art. 189.02 AREI)
- Hof van Beroep te Antwerpen – 29 maart 1995
 n.v. KEMPISCHE BOUW- EN WEGENWERKEN KEMBO T/ c.v. IVERLEK _____ 507
Beschadiging van ondergrondse kabel • Lokalisatieplicht • Onvoldoende peiling •
Planafwijking • Geen onoverkomelijke dwaling
Bris de câble souterrain • Obligation de localisation • Sondage insuffisant •
Plan non conforme • Absence d'erreur invincible
- Cour d'appel de Liège – 7 april 1995
 s.a. POWERFIN C/ s.a. ENTREPRISES DE CONSTRUCTION DANHEUX ET MAROYE — 508
Bris de câble souterrains • Câbles encastrés • Obligation de localisation •
Pas d'erreur invincible
Beschadiging van ondergrondse kabels • Ingekapselde kabels • Lokalisatieplicht •
Geen onoverwinnelijke dwaling
- Hof van Beroep te Gent – 14 april 1995
 n.v. WEST-VLAAMSCH E ELEKTRICITEITSMAATSCHAPPIJ T/
 n.v. AANNEMERSBEDRIJF ASWEBO _____ 508
Beschadiging van ondergrondse kabels • Lokalisatieplicht • Planaanvraag •
Diepte kabels • Schadevergoeding • Overeenkomst BVVO-CETS • Toepasselijkheid
t.o.v. niet-aangeslotenen • Bijstandskosten
Bris de câbles souterrains • Obligation de localisation • Demande de plan •
Profondeur du câble • Indemnisation • Convention UPEA-CETS •
Applicabilité aux non-adhérents • Frais d'assistance
- Tribunal de Première Instance de Namur – 12 janvier 95 _____ 511
 s.a. ELECTRABEL C/ REGION WALLONNE
Bris de câbles souterrains • Obligation de localisation • Sondages •
Plan non conforme
Beschadiging van ondergrondse kabels • Lokalisatieplicht • Peilingen •
Planafwijking

Tribunal de Commerce Charleroi – 1 septembre 1995	
s.a. SODRAEP C/ s.a. ELECTRABEL	512
<i>Bris de canalisations de gaz • Obligation de localisation • Plan non conforme • Présomption d'existence de la canalisation • Valeur des plans • Absence d'erreur invincible</i>	
<i>Beschadiging van gasleidingen • Lokalisatieplicht • Planafwijking • Vermoeden van aanwezigheid van de leiding • Waarde van de planmen • Geen onoverwinnelijke dwaling</i>	
Justice de Paix du premier canton de Charleroi – 14 février 1995	
s.a. ELECTRABEL C/ s.a. ENTREPRISE PIRLOT JACQUES	513
<i>Dommage à une conduite de gaz • Valeur de plans • Obligation de localisation • Absence d'erreur invincible</i>	
<i>Schade aan een gasleiding • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Geen onoverwinnelijke dwaling</i>	
Justice de Paix du premier canton de Mons – 27 mars 1995	
s.a. ELECTRABEL C/ s.a. TRANSPORT ET MANUTENTION J. SCOLAS	514
<i>Bris de câbles souterrains • Valeur des plans • Obligation de localisation • Absence d'erreur invincible</i>	
<i>Beschadiging van ondergrondse kabels • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Geen overwinnelijke dwaling</i>	
Vrederegerecht van Westerlo – 31 maart 1995	
c.v. IVEKA T/ BOSMANS	515
<i>Beschadiging van ondergrondse kabel • Hoofdaannemer • Onderaannemer • Planaanvraag • Lokalisatieplicht</i>	
<i>Bris de câble souterrain • Entrepreneur principal • Sous-traitant • Demande de plan • Obligation de localisation</i>	
WETGEVING – LEGISLATION	519

door een minimumlevering te waarborgen: op dat ogenblik moest immers nog gestart worden met de “electrificatie” van het land. Het is overigens ter bevordering van deze “electrificatie” dat de hierna te bespreken wet van 10 maart 1925 het licht zag.

1.4. In de loop der jaren werden aan de meeste bepalingen van deze wetteksten uiteenlopende interpretaties gegeven in rechtsleer en rechtspraak. De evolutie verliep in grote trekken van een “strikte” – en voor de openbare verdeler voornamelijk gunstige – interpretatie, naar een steeds “bredere” interpretatie waardoor een steeds groter aandeel der lasten werd gelegd op de verdeler.

1.5. Dergelijke evolutie is ons inziens niet goed te verenigen met die andere evolutie, die zich op het sociale vlak heeft voorgedaan, en die gekenmerkt wordt door een uitbreiding van de inhoud van de notie menswaardig bestaan. Vandaag houdt deze notie ondermeer ook het fundamentele recht in op een minimumlevering van elektrische energie. Men kan immers bezwaarlijk de behoefte als fundamenteel kwalificeren, zonder dit ook te doen met de verdeling ervan. Is echter de verdeling “fundamenteel”, dan is het gebruik van het openbaar domein met het oog op die verdeling dat ook.

1.6. Om al deze redenen lijkt het ons nuttig in deze nota een poging te ondernemen tot herwaardering van het wettelijke kader; niet zozeer met het oog op een wijziging van dit kader, wel om te pleiten voor een herziening van de interpretaties in de rechtspraak en dit teneinde een redelijk evenwicht te herstellen tussen de verschillende betrokken “openbare” belangen.

2. De begrippen “domein”, “openbaar domein” en “privaat domein”

2.1. De goederen die behoren tot het collectief patrimonium van het land worden domaniale goederen genoemd. Dit patrimonium komt toe aan de Staat¹, de publiekrechtelijke overheden zoals de provincies, de gemeenten en de openbare instellingen: deze organismen zijn in principe “eigenaar” van de goederen waarover ze beschikken².

2.2. Het onderscheid dat wordt gemaakt tussen openbaar en privaat domein heeft geen wettelijke basis en is een pure creatie van de rechtspraak en rechtsleer³.

¹ *Telkens over de Staat wordt gesproken in deze nota moeten ook de Gemeenschappen en Gewesten worden begrepen.*

² *Zie RPDB, T IV, Domaine.*

³ *Zie: – Conclusions Ganshof Van der Meersch bij Cass. 12 oct. 1954, Pas., 1955, I, 106.
– Wodon: Traité des choses publiques, n° 15.*

humaine en garantissant un minimum de fourniture: d'ailleurs, l'électrification du pays devait encore être mise en chantier. C'est justement pour favoriser cette électrification que la loi du 10 mars 1925 discutée ci-après a été adoptée.

1.4. Au fil des années, la plupart des dispositions de ces lois ont fait l'objet d'interprétations diverses dans la doctrine et la jurisprudence. On peut dire sommairement que l'évolution nous a menés d'une interprétation “stricte” – et plus favorable pour le distributeur public – à une interprétation toujours “plus large”, aux termes de laquelle une partie de plus en plus importante des charges incombait au distributeur.

1.5. A notre avis, cette évolution alourdissant les charges du distributeur, est assez incompatible avec cette autre évolution, sociale celle-ci, qui va dans le sens d'un élargissement du contenu de la notion de “la dignité humaine”, et incluant aujourd'hui un droit “fondamental” à un minimum de fourniture d'énergie électrique. On peut en effet difficilement qualifier ce besoin fondamental, sans en faire de même à propos de sa distribution.

1.6. Pour toutes ces raisons, il nous paraît utile de tenter une réévaluation du cadre légal dans cette note, non pas pour proposer une modification de ce cadre, mais pour plaider une révision des interprétations jurisprudentielles qui rétablirait un équilibre raisonnable entre les divers intérêts “publics” impliqués.

2. Les notions de “domein”, “domaine public” et “domaine privé”

2.1. Les biens faisant partie du patrimoine collectif du pays sont appelés biens domaniaux. Ce patrimoine appartient à l'Etat¹, aux pouvoirs publics tels que les provinces, les communes et les institutions publiques: ces organismes sont en principe “propriétaires” des biens dont ils disposent².

2.2. La distinction opérée entre domaine public et domaine privé n'a pas de fondement légal, et constitue une pure création de la jurisprudence et de la doctrine³.

¹ *Lorsqu'il est question d'Etat dans cette note, il y a également lieu d'entendre les Communautés et les Régions.*

² *Voir: RPDB, T IV, Domaine.*

³ *Voir: – Conclusions Ganshof Van der Meersch Cass. 12 oct. 1954, Pas., 1955, I, 106.
– Wodon: Traité des choses publiques, n° 16.*

Welke zijn nu de criteria bepalend voor het onderscheid tussen openbaar en privaat domein?

Volgens de traditionele rechtspraak van het Hof van Cassatie behoren tot het openbaar domein: de goederen die zonder onderscheid tot het gebruik van allen bestemd zijn (in usu publico), of die door een uitdrukkelijke wettekst in het openbaar domein opgenomen zijn⁴.

Overeenkomstig een arrest van 3 mei 1968 behoort een goed tot het openbaar domein wanneer het door een uitdrukkelijke of impliciete beslissing van de bevoegde overheid wordt bestemd tot het gebruik van allen, zonder onderscheid van de persoon⁵.

Behoren aldus volgens het Hof van Cassatie tot het openbaar domein: wegen, lanen en straten, bevaarbare en vlotbare stromen en rivieren, stranden, havens, gronden die de on-misbare aanhorigheden zijn van verbindingswegen of van een haven.

De rechtsleer⁶ maakt echter voorbehoud voor wat betreft de criteria die door het Hof van Cassatie werden aangenomen: kritiek is er vooral op het feit dat de opname in het openbaar domein afhankelijk wordt gemaakt van een overheidsbeslissing die het goed voor het gebruik van allen bestemt.

Volgens de recente rechtsleer behoort tot het openbaar domein elk goed dat aan een openbare rechtspersoon toebehoort en hetzij wegens de structuur ervan, hetzij wegens het historisch of wetenschappelijk belang ervan nodig is voor een openbare dienst of voor de tegemoetkoming aan een openbare behoefte en dat door geen enkel ander kan vervangen worden⁷.

Alle goederen van de Staat en de ondergeschikte instellingen die niet behoren tot het openbaar domein maken deel uit van het privaat domein. Men zegt wel eens dat de goederen van het privaat domein deze zijn waarover de Staat en de publiekrechtelijke organismen op eenzelfde wijze beschikken als de particulieren⁸.

⁴ Cass., 2 juni 1898, Pas. 1898, I, 219; Cass., 2 oktober 1924, Pas., 1924, I, 530; Cass., 21 januari 1926, Pas., 1926, I, 187; Cass., 30 maart 1933, Pas., 1933, I, 185; Cass., 9 maart 1950, Pas., 1950, I, 485.

⁵ Pas., 1968, I, 1034, RCJB, 1969, p. 5, met noot A. Mast; R.W., 1968-1969, Kol. 409, met noot.

⁶ Zie A. Mast en J. Dujardin, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Kluwer 1994, nr. 199. De discussie is ontstaan omdat ondermeer in de wetten de benaming "openbaar domein" werd gehanteerd voor zowel de goederen behorend tot het openbaar domein als het privaat domein. (Decreet van 22 nov. - 1 dec. 1790: burgerlijk wetboek, artikels 538, 539 en 541).

⁷ Zie, Flamme, *Droit Administratif*, 1989, Bruylant, Bruxelles, nr. 414.

⁸ Zie Planiol, *Traité élémentaire de droit civil*, t. I, n°s 3064, 3065 en 3080.

Quels sont les critères déterminants pour opérer la distinction entre domaine public et domaine privé?

Selon la jurisprudence traditionnelle de la Cour de Cassation, on considère que le domaine public comporte les biens destinés à l'usage de tous sans distinction (in usu publico), ou expressément incorporés dans le domaine public par une loi⁴.

Conformément à un arrêt du 3 mai 1968, un bien appartient au domaine public lorsqu'il est affecté par une décision explicite ou implicite du pouvoir public compétent à l'usage de tous, sans distinction de personne⁵.

Appartiennent donc au domaine public selon la Cour de Cassation: les routes, chemins et rues, voies navigables et rivières, plages, ports, terrains formant les indispensables dépendances de voies de jonction ou d'un port.

Mais la doctrine⁶ émet une réserve en ce qui concerne les critères adoptés par la Cour de Cassation: la critique porte surtout sur le fait que l'incorporation dans le domaine public est rendue dépendante d'une décision des pouvoirs publics déterminant le bien à l'usage de tous.

Selon la jurisprudence récente, fait partie du domaine public tout bien appartenant à une personne de droit public et qui, soit par sa structure, soit par son intérêt historique ou scientifique, est nécessaire pour un service public ou pour répondre à un besoin public, et qui ne peut être remplacé par aucun autre⁷.

Tous les biens de l'Etat et des institutions subordonnées qui n'appartiennent pas au domaine public font partie du domaine privé. On dit parfois que les biens du domaine privé sont ceux dont l'Etat et les organismes de droit public disposent de la même manière que les particuliers⁸.

⁴ Cass., 2 juin 1898, Pas. 1898, I, 219; Cass., 2 octobre 1924, Pas., 1924, I, 530; Cass., 21 janvier 1926, Pas., 1926, I, 187; Cass., 30 mars 1933, Pas., 1933, I, 185; Cass., 9 mars 1950, Pas., 1950, I, 485.

⁵ Pas., 1968, I, 1034, RCJB, 1969, p. 5, avec note de A. Mast; R.W., 1968-1969, Col. 409 avec note.

⁶ Voir A. Mast et J. Dujardin, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Kluwer 1994, n°199. La discussion est née du fait que, dans les lois, la dénomination "domaine public" était utilisée tant pour les biens appartenant au domaine public que pour les biens du domaine privé. (Décret du 22 nov.-1 déc. 1790: code civil, articles 538, 539 et 541).

⁷ Voir Flamme, *Droit Administratif*, 1989, Bruylant, Bruxelles, n° 414.

⁸ Voir Planiol, *Traité élémentaire de droit civil*, t. I, n° 3064, 3065 et 3080.

We onthouden uit deze discussies dat een goed, om te behoren tot het openbaar domein, moet dienen tot het gebruik van éénieder. De openbare wegenis moet beschouwd worden als behorend tot het openbaar domein⁹.

3. Het juridisch regime van toepassing op het openbaar domein. Het collectief en privaat in gebruik nemen

3.1. Het openbaar domein wordt beheerst door het publiek recht en de administratieve wetten, het privaat domein door de regels van het burgerlijk recht¹⁰.

Zolang een goed bestemd is voor het gebruik door het publiek of voor de werking van een openbare dienst, en dus een bijzondere affectatie heeft, kan dit goed niet vervreemd worden. Wanneer deze affectatie verdwijnt, komt het goed in het privaat domein terecht en is het vatbaar voor vervreemding¹¹.

3.2. Deze "onbeschikbaarheid" moet echter onmiddellijk gerelativeerd worden: de goederen van het openbaar domein kunnen immers privaat in gebruik¹² worden genomen.

Bij het privaat in gebruik nemen zal een deel van het domein onttrokken worden aan het gemeenschappelijk gebruik zonder dat hierdoor enige onverenigbaarheid ontstaat met de openbare bestemming van het betreffende domein, of enige strijdigheid met het algemeen belang.

Dit is ondermeer het geval telkens het privaat gebruik een noodzakelijke voorwaarde is voor de rationele exploitatie van een aantal openbare diensten. De verschillende openbare nutsvoorzieningen – zoals gas, elektriciteit, water en televerbindingen – zijn voor de aanleg van hun infrastructuur immers noodzakelijk aangewezen op een gebruik van het openbaar domein.

3.3. Het is evident dat het openbaar domein slechts privaat in gebruik kan genomen worden krachtens een "titel", in het leven geroepen door de bevoegde

Nous retiendrons de ces discussions que, pour appartenir au domaine public, un bien doit servir à l'usage de tous. La voirie publique doit être considérée comme appartenant au domaine public⁹.

3. Le regime juridique applicable au domaine public. Utilisation collective et privative

3.1. Le domaine public est régi par le droit public et par les lois administratives, le domaine privé est régi par les règles du droit civil¹⁰.

Un bien ne peut être aliéné tant qu'il est destiné à l'usage du public ou au fonctionnement d'un service public et a donc une affectation particulière. Si cette affectation disparaît, le bien tombe dans le domaine privé et il devient aliénable¹¹.

3.2. Il importe toutefois de relativiser cette "indisponibilité" d'emblée: les biens du domaine public peuvent faire l'objet d'une utilisation privative¹².

Dans le cas de l'utilisation privative, une partie du domaine est soustraite à l'utilisation collective sans que cela ne crée la moindre incompatibilité avec la destination publique du domaine concerné, ni la moindre contradiction avec l'intérêt général.

C'est notamment le cas chaque fois que l'utilisation privative constitue une condition indispensable pour l'exploitation rationnelle d'un certain nombre de services publics. Les différentes fournitures d'intérêt public – comme le gaz, l'électricité, l'eau et la télédistribution – nécessitent une utilisation du domaine public pour l'implantation de leur infrastructure.

3.3. Il est évident que le domaine public ne peut être utilisé de manière privative qu'en vertu d'un "titre" créé par le pouvoir public compétent. La nature et la portée

⁹ Over de grote en de kleine wegenis, zie RPDB, o.c., nr. 225.

¹⁰ Zie R.P.D.B., o.c., nr. 52.

¹¹ Om dezelfde redenen en met hetzelfde voorbehoud zijn de goederen van het openbaar domein onverjaarbaar; hypotheken, beslag of erfdiensbaarheden kunnen deze goederen niet bezwaren.

¹² Privaat gebruik van goederen: dit is het geval voor bijvoorbeeld de wegen, parken, kanalen, stranden waarvan iedereen gebruik kan maken mits de bestemming ervan in acht te nemen en zich te gedragen naar de bepalingen die er het collectief gebruik van regelen.

⁹ De la grande et la petite voirie, voir RPDB, o.c., n° 225.

¹⁰ Voir R.P.D.B., o.c., n° 52.

¹¹ Les biens du domaine public sont inaliénables pour les mêmes raisons et avec la même réserve; ces biens ne peuvent être grevés d'une hypothèque ou d'une servitude, ni frappés d'une saisie.

¹² L'utilisation privative est opposée à l'utilisation collective de biens: c'est le cas par exemple pour les routes, les parcs, les canaux, les plages dont chacun peut faire usage à condition d'en respecter la destination et de se comporter selon les dispositions qui en réglementent l'utilisation collective.

overheid. Aard en draagwijdte van dergelijke titel is functie van de belangrijkheid van het privatieve gebruik, of het kleinere of grotere "openbare nutskarakter" van dit gebruik.

We kunnen aldus drie verschillende "titels" onderscheiden:

- deze die verleend wordt als **een eenzijdige akte van de administratie** in de vorm van een stationeervergunning¹³ of wegvergunning¹⁴, waarbij een gebruiker wordt toegelaten een deel van het openbaar domein op exclusieve wijze te gebruiken;

De houder van een dergelijke vergunning kan tegenover derden de vergunning invoeren; tegenover het bestuur echter kan hij geen subjectief recht op het behoud van de vergunning doen gelden. De toegestane gunst is precar en herroepbaar. De overheid oordeelt op discretionaire wijze of het openbaar belang waarvan zij het beheer heeft, de intrekking wettigt. De houder heeft geen recht op schadevergoeding¹⁵.

Opmerking: de hier bedoelde "wegvergunning", krijgt een totaal andere inhoud en draagwijdte in de wet van 10.03.1925 zoals we verder zullen zien.

- deze die gevestigd wordt in het kader van **een domeinconcessie**¹⁶;

Het gaat hier om een administratief contract waarin de overheid-concessiegever, de gebruiker toestaat een deel van het openbaar domein op exclusieve wijze te bezetten¹⁷. Tussen overheid en concessiehouder ontstaan rechten van contractuele aard. De overheid is bij het geven van de domeinconcessie gebonden door de regels die een behoorlijke besluitvorming moeten bevorderen¹⁸.

Een domeinconcessie kan eenzijdig ingetrokken worden om redenen ontleend aan het openbaar belang waarover de administratieve overheid dient te waken. De titularis heeft recht op een schadevergoeding.

- tenslotte is er deze gevestigd door de **tussenkoms van de wetgever** ter regeling van het gebruik van

de ce titre sont fonction de l'importance de l'utilisation privative, ou du caractère d'utilité publique plus ou moins important de cet usage.

Nous pouvons distinguer trois "titres" différents:

- les titres accordés en vertu d'un **acte unilatéral de l'administration**, sous la forme d'un permis de stationnement¹³ ou d'une permission de voirie¹⁴, ces titres autorisent un usager à utiliser une partie du domaine public de manière exclusive;

Le titulaire d'une telle autorisation peut l'invoquer envers des tiers; il ne peut cependant faire valoir aucun droit subjectif à la conservation de l'autorisation face à l'administration. La faveur accordée est précaire et révocable. Les pouvoirs publics apprécient de manière discrétionnaire si l'intérêt public dont ils ont la gestion justifie le retrait. Le titulaire n'a pas droit à un dédommagement¹⁵.

Remarque: Comme nous le verrons plus loin, la "permission de voirie" à laquelle il est fait allusion ici se voit conférer un autre contenu et une tout autre portée dans la loi du 10.03.1925.

- les titres établis dans le cadre d'une **concession de domaine**¹⁶;

Il s'agit ici d'un contrat administratif par lequel le concédant autorise l'utilisateur à occuper une partie du domaine public de manière exclusive¹⁷. Il se crée entre les pouvoirs publics et le concessionnaire des droits de nature contractuelle. Les pouvoirs publics sont tenus par les règles visant à promouvoir une prise de décision correcte¹⁸.

Une concession de domaine peut être retirée unilatéralement pour des motifs d'intérêt public auquel il incombe à l'autorité administrative de veiller. Le titulaire a droit à un dédommagement.

- enfin, les titres établis par **l'intervention du législateur** pour réglementer l'utilisation du domaine

¹³ Een stationeervergunning impliceert alleen een tijdelijke bezetting van de oppervlakte van het openbaar domein (vb terras van een café).

¹⁴ Bij een wegvergunning is de bezetting en de ingebruikneming van het openbaar domein niet beperkt tot de oppervlakte (vb pompstation) en is ze meer permanent.

¹⁵ Zie verwijzingen naar rechtspraak in Mast en Dujardin oc, nr. 204 en Flamme nr. 425.

¹⁶ Niet te verwarren met een concessie van een openbare dienst. Deze laatste gaat niet noodzakelijk gepaard met een privatieve bezetting van het domein (vb afbaling van huisvuil).

¹⁷ Voorbeeld: een grafconcessie, een strandconcessie.

¹⁸ Raad van State, SV, Intergran nr. 19671 van 31 mei 1979.

¹³ Un permis de stationnement n'implique qu'une occupation temporaire de la surface du domaine public (p.ex. la terrasse d'un café).

¹⁴ Dans le cas d'une permission de voirie, l'occupation et l'utilisation du domaine public ne sont pas limitées à la surface (p.ex. station-service) et la permission est plus permanente.

¹⁵ Voir références à la jurisprudence dans Mast et Dujardin oc, n° 204 et Flamme n° 425.

¹⁶ A ne pas confondre avec une concession d'un service public. Cette dernière ne va pas nécessairement de pair avec une occupation privative du domaine (p.ex. ramassage des ordures ménagères).

¹⁷ Exemple: concession funéraire, concession d'une plage.

¹⁸ Conseil d'Etat, SV, Intergran n° 19671 du 31 mai 1979.

het openbaar domein door diverse openbare diensten.

Het is deze laatste soort "titel" die ons in deze studie uiteraard interesseert.

3.4. Het vestigen van een "titel" bij wet vond zijn rechtvaardiging in het bijzonder in de overweging:

- dat het gebruik van het openbaar domein voor een aantal openbare diensten niet alleen nuttig is, maar ook noodzakelijk voor de aanleg van hun installaties¹⁹;
- dat het niet realistisch is deze diensten, vooraleer ze te laten gebruik maken van het openbaar domein, op te leggen telkens toelating te vragen aan de diverse betrokken overheden, met het risico dat één onder hen dergelijke toelating zou weigeren²⁰.

Om deze reden werd ten voordele van specifieke openbare diensten, in een specifieke wet een recht van gebruik van het openbaar domein in het leven geroepen.

Het geheel van rechten en plichten die hierin wordt gedefinieerd wordt ook omschreven als een erfdiensbaarheid tot algemeen nut: de erfdiensbaarheid wordt gevestigd ten behoeve van een bepaalde openbare dienst²¹.

In het volgende punt wordt de specifieke wetgeving voor de elektriciteitsverdelers toegelicht. Er bestaat een analoge regeling voor de gasdistributie krachtens het enig artikel van de wet van 1938.

4. De wet van 10 maart 1925 op de elektriciteitsvoorziening

Het recht op gebruik van het openbare domein wordt in deze wet in hoofdzaak gedefinieerd in de artikelen 2 en 13.

Artikel 2 bepaalt:

Met het doel en onder de voorwaarden bij deze wet voorzien hebben de Staat, de provincies en de gemeenten het RECHT elektrische energie over te brengen en te

¹⁹ We denken bijvoorbeeld aan de telecommunicatie, het treinverkeer, de distributie en het transport van water, gas en elektriciteit.

²⁰ Wat hier bedoeld wordt is de toelating om onafhankelijk van enig bepaald tracé het openbaar domein te gebruiken. Deze toelating moet onderscheiden worden van de toelating die gevraagd wordt om een bepaald tracé te kunnen benutten.

²¹ Zie Mast & Dujardin, o.c., nr 253 ev., Flamme, o.c., nr 367.

public par divers services publics.

Il s'agit de la dernière catégorie de "titres", qui nous intéresse précisément dans le cadre de cette étude.

3.4. L'établissement d'un "titre" par la loi a plus particulièrement trouvé sa justification dans les considérations suivantes:

- L'utilisation du domaine public pour un certain nombre de services publics est non seulement utile, mais également nécessaire pour l'implantation de leurs installations¹⁹;
- il n'est pas réaliste qu'avant de leur permettre de faire usage du domaine public, on impose à ces services de demander l'autorisation des divers pouvoirs publics concernés, avec le risque que l'un d'entre eux refuse cette autorisation²⁰.

Pour ces raisons, un droit d'utilisation du domaine public a été créé dans une loi spécifique, au bénéfice de services publics spécifiques.

L'ensemble des droits et devoirs qui y sont décrits sont définis comme une servitude d'utilité publique: la servitude est établie pour un service public spécifique²¹.

Dans le point suivant, nous commentons la législation spécifique pour les distributeurs d'électricité. Il existe une réglementation analogue pour la distribution de gaz en vertu de l'unique article de la loi de 1938.

4. La loi du 10 mars 1925 sur la distribution d'électricité

Le droit à l'utilisation du domaine public est principalement défini dans les articles 2 et 13 de cette loi.

L'article 2, premier alinéa, stipule que:

L'Etat, les provinces et les communes ont le DROIT d'effectuer, aux fins et conditions prévues par la présente loi, le transport et la distribution de l'énergie électrique

¹⁹ Nous pensons par exemple aux télécommunications, au trafic ferroviaire, à la distribution et au transport de l'eau, du gaz et de l'électricité.

²⁰ Nous pensons ici à l'autorisation d'utiliser le domaine public indépendamment de tout tracé. Cette autorisation doit être distinguée de l'autorisation demandée pour pouvoir utiliser un certain tracé;

²¹ Voir Mast et Dujardin, o.c., n° 253 eq., Flamme, o.c., n° 367.

bezorgen door middel van geleidingen langs de openbare wegen die tot het grondgebied van elk hunner behoren of niet.

De Staat, de provinciën en de gemeenten hebben eveneens het recht aan particulieren of aan vennootschappen toe te laten, onder dezelfde voorwaarden, de openbare weg te bemutten voor de aanleg van geleidingen van electrische energie, wanneer zij hun, overeenkomstig onderstaande bepalingen, hetzij een bezorgings-vergunning, hetzij een wegenstoelating verlenen.

Artikel 13 bepaalt:

De Staat, de provincies, de gemeenten, de verenigingen van gemeenten, alsmede de vergunninghouders van openbare voorzieningsbedrijven en de houders van wegenstoelatingen, hebben het RECHT boven of onder de plaatsen, banen, paden, waterlopen en kanalen die deel uitmaken van het openbaar domein van de Staat, van de provincies en van de gemeenten, alle werken uit te voeren voor het aanleggen en behoorlijk onderhouden der boven- en ondergrondse lijnen, mits zich te gedragen naar de wetten en de verordeningen, alsmede naar de inzonderheid met dit doel, hetzij in bestuursbeslissingen, hetzij in de akten van bedrijfsvergunning of wegenstoelating, voorziene bepalingen.

Wanneer het belang van de landsverdediging zulks vereist, heeft de regering het recht de schikkingen of het plan van een inrichting te wijzigen alsmede de werken daarmede in verband. De kosten der werken vallen ten laste van de onderneming die de inrichting heeft aangelegd.

De Staat, de provincies en de gemeenten hebben, in alle geval, het recht de schikkingen of het plan van een inrichting naderhand te laten wijzigen, alsmede de werken daarmede in verband. Indien de wijzigingen noodzakelijk zijn, hetzij om reden van openbare veiligheid, hetzij om de schoonheid van een landschap te vrijwaren hetzij in het belang van de wegen, waterlopen, kanalen of van een openbare dienst, hetzij ingevolge wijzigingen door de belendende eigenaars toegebracht aan de toegang van de eigendom langs de gevolgde wegen, dan vallen de kosten der werken ten laste van de onderneming die de geleiding heeft aangelegd: in de overige gevallen, komen zij ten bezware van de overheid die de wijzigingen gelast. Deze laatste mag een voorafgaandelijk bestek vragen en in geval van onenigheid, zelf tot de uitvoering der werken overgaan.*

** In vergelijking met de franse tekst, ontbreekt hier de vermelding "op hun respectievelijk domein".*

De gemeenten en verenigingen van gemeenten zijn tot

au moyen de conducteurs qui empruntent des voies publiques faisant ou ne faisant pas partie de leur domaine respectif.

L'Etat, les provinces et les communes ont également le droit de permettre, à des particuliers ou à des sociétés d'utiliser la voie publique dans les mêmes conditions pour l'installation de conducteurs d'énergie électrique, dès lors qu'ils leur accordent, conformément aux dispositions ci-après, soit une concession de distribution soit une permission de voirie.

L'article 13 stipule que:

L'Etat, les provinces, les communes, les associations de communes, de même que les concessionnaires de distributions publiques et les titulaires de permissions de voirie, ont le DROIT d'exécuter sur ou sous les places, routes, sentiers, cours d'eau et canaux faisant partie du domaine public de l'Etat, des provinces et des communes, tous les travaux que comportent l'établissement et l'entretien en bon état des lignes aériennes ou souterraines, à condition toutefois de se conformer aux lois et aux règlements, ainsi qu'aux dispositions spécialement prévues à cet effet, soit dans les décisions administratives, soit dans les actes de concession ou de permission.

Lorsque l'intérêt de la défense nationale l'exige, le gouvernement a le droit de faire modifier les dispositions ou le tracé d'une installation, ainsi que les ouvrages qui s'y rapportent. Les frais des travaux sont à charge de l'entreprise qui a établi l'installation.

L'Etat, les provinces et les communes ont, en tout cas, sur leur domaine respectif, le droit de faire modifier ultérieurement les dispositions ou le tracé d'une installation, ainsi que les ouvrages qui s'y rapportent. Si les modifications sont imposées, soit pour un motif de sécurité publique, soit pour préserver la beauté d'un site, soit dans l'intérêt de la voirie, des cours d'eau, des canaux ou d'un service public, soit comme conséquence des changements apportés par les riverains aux accès des propriétés en bordure des voies empruntées, les frais de travaux sont à charge de l'entreprise qui a établi l'installation; dans les autres cas, ils sont à charge de l'autorité qui impose les modifications. Celle-ci peut exiger un devis préalable et, en cas de désaccord, procéder elle-même à l'exécution des travaux.

Les communes et associations de communes ne sont

geen bestuurlijke formaliteit gehouden om de elektrische geleidingen op haar grondgebied aan te leggen of te onderhouden.

Merken we op dat de bepaling van het artikel 13 van de wet van 10 maart 1925 grotendeels werd overgenomen in het unieke artikel van de wet van 17 januari 1938, ter regeling van het gebruik van het openbaar domein van de Staat, de provincies en de gemeenten, voor de aanleg en het onderhoud van geleidingen, en meer bepaald de leidingen voor water en gas.

4.1. Context van deze bepalingen

Vóór de wet van 1925 was het gebruik van de wegenissen voor de aanleg van leidingen allerhande, onderworpen aan de algemene beginselen inzake wegenissen: elke bijzondere wetgeving ontbrak. Het gevolg van deze toestand was dat voor de aanleg van de nutsleidingen, niet alleen een veelvoud van toelatingen moest worden bekomen, maar ook dat elk der overheden op haar respectievelijk domein soeverein kon beslissen deze toelating te verlenen of te weigeren. Kortom: vóór de wet van 1925 moest een kandidaat-verdeler een stationeer- of wegenistoelating bekomen waarvan de draagwijdte deze van een louter "gedogen" was van de administratieve overheid die ze gaf.

Dergelijke toestand was uiteraard niet bevorderlijk voor een snelle en doeltreffende elektrificatie van het land, elektrificatie die – in 1925 – van het allergrootste belang werd geacht voor de economische en industriële ontwikkeling.

Het is om deze reden dat de wet van 10.03.1925, meer bepaald in haar artikel 2, het beginsel invoert van het vrije gebruik der openbare wegen, ten voordele van de distributie en het vervoer van de elektrische energie²².

Dit beginsel houdt in:

- dat de Staat, de provincies en de gemeenten (of de verenigingen van gemeenten), voor de distributie en het vervoer van elektrische energie de openbare wegen mogen gebruiken, ongeacht het feit of zij het beheer hebben over deze wegen of niet;
- dat elk van deze publieke overheden de uitoefening van haar recht mag overdragen aan derden, hetzij

²² De gemeenten beschikken krachtens dezelfde wet over de mogelijkheid in exclusiviteit de verbruikers die zich op haar grondgebied bevinden te bevoorraden indien deze laatste leveringen aanvragen behorend tot reeks A (art. 5).
Overeenkomstig het artikel 5 van de wet is het vandaag zo dat de elektriciteitsvoorziening in laag- en middenspanning in België meestal door verenigingen van gemeenten gebeurt.

astreintes à aucune formalité administrative pour placer et entretenir les canalisations électriques sur leur propre voirie.

Remarquons que les dispositions de l'article 13 de la loi du 10 mars 1925 ont été en grande partie reprises dans l'unique article de la loi du 17 janvier 1938 réglementant l'utilisation du domaine public de l'Etat, des provinces et des communes, pour l'établissement et l'entretien des canalisations et notamment les canalisations d'eau et de gaz.

4.1. Contexte de ces dispositions

Avant la loi de 1925, l'utilisation des voiries pour l'implantation de conduites diverses était soumise aux principes généraux en matière de voirie et aucune législation particulière n'avait été édictée. Pour la pose des conduites, cette situation impliquait non seulement la nécessité d'obtenir de multiples autorisations, mais en outre chacun des pouvoirs publics pouvait décider souverainement d'accorder ou de refuser cette autorisation sur son domaine. Bref: avant la loi de 1925, un candidat distributeur devait obtenir un permis de stationnement ou une permission de voirie, qui était purement et simplement un acte de "tolérance" de la part de l'autorité administrative qui l'accordait.

Cette situation n'était évidemment pas de nature à favoriser une "électrification" rapide et efficace du pays, électrification dont l'on estimait en 1925 qu'elle était de la plus haute importance pour le développement économique et industriel.

C'est pour cette raison que la loi du 10.03.1925, plus précisément dans son article 2, introduit le principe de la libre utilisation des voies publiques au profit de la distribution et du transport de l'énergie électrique²².

Ce principe implique:

- que l'Etat, les provinces et les communes (ou les associations de communes), peuvent utiliser les voies publiques pour la distribution et le transport d'énergie électrique, qu'elles aient ou non la gestion de ces voies;
- que chacun de ces pouvoirs publics peut céder l'exercice de son droit à des tiers, soit sous la forme

²² En vertu de cette même loi, les communes disposent de la possibilité d'approvisionner en exclusivité les consommateurs qui se trouvent sur leur territoire lorsque les fournitures requises appartiennent à la catégorie A (article 5).
Conformément à l'article 5 de la loi, la situation actuelle est telle que l'approvisionnement électrique en basse et moyenne tension en Belgique s'effectue principalement par l'intermédiaire d'associations de communes.

onder de vorm van een concessie, hetzij onder de vorm van een wegvergunning.

De artikelen 4 t/m 12 definiëren het juridisch kader en de voorwaarden binnen dewelke de publieke overheden het recht, hen toegekend door het artikel 2, kunnen uitoefenen.

Artikel 13 tenslotte regelt de verhouding tussen de verdeler – wat ook diens statuut moge zijn: gemeente, intercommunale, concessiehouder of titularis van een wegvergunning – en de beheerder van het openbaar domein dat hij gebruikt.

Het is evident dat de regeling van artikel 13 geen toepassing kan vinden op de relatie die bestaat tussen een verdeler die zelf overheid is, en het openbaar domein waarvan hijzelf rechtstreeks of onrechtstreeks het beheer heeft.

4.2. Analyse van het artikel 13

4.2.1. Aard en draagwijdte van het recht op het benutten van het openbaar domein

1. De bewoordingen van de wet van 10 maart 1925 laat er geen twijfel over bestaan dat het benutten van het openbaar domein door “gemeente, intercommunale, concessiehouder of titularis van een wegvergunning” een **recht** is, en niet een gedogen vanwege de beheerders van het openbaar domein. Het is dan ook verbazingwekkend vast te stellen hoe de rechtspraak in de loop der tijden erin gelukt is dit recht stilaan om te vormen tot een “gedogen”. Wij komen hierop verder terug ter gelegenheid van de discussie van het standpunt van de Raad van State terzake.

2. Dit recht geldt in de eerste plaats voor “Staat, provincien en gemeenten”, waaraan wij ondertussen de gewesten moeten toevoegen. Krachtens de wet van 01.03.1922 op de vereniging van gemeenten, zoals vervangen door deze van 22.12.1986, kan daar waar sprake is van “gemeenten” in de wet van 1925, evenzo gelezen worden “vereniging van gemeenten” of “intercommunales”.

3. Het recht geldt in tweede instantie voor de particuliere vennootschappen aan wie een wegvergunning werd verleend.

Zoals reeds aangegeven heeft de door de wet van 10.03.1925 ingevoerde “wegvergunning” geen uitstaans met stationneervergunningen of andere vergunningen van analoge aard. In deze laatste gevallen gaat het om een “gedogen” van de overheid, een gedogen waarop op gelijk welk ogenblik een einde kan worden gesteld door de toelating-verlenende overheid, zonder enige vergoeding.

d’une concession, soit sous la forme d’une permission de voirie.

Les articles 4 à 12 inclus définissent le cadre juridique et les conditions dans lesquelles les pouvoirs publics peuvent exercer le droit qui leur est accordé par l’article 2.

L’article 13 enfin régit les rapports entre le distributeur – quel que soit son statut: commune, intercommunale, concessionnaire ou titulaire d’une permission de voirie – et le gestionnaire du domaine public qu’il utilise.

Il va sans dire que le règlement consacré à l’article 13 ne peut pas s’appliquer au rapport qui existe entre un distributeur qui est lui-même un pouvoir public, et le domaine public dont il exerce lui-même directement ou indirectement la gestion.

4.2. Analyse de l’article 13

4.2.1. Nature et portée du droit à l’utilisation du domaine public

1. Les termes de la loi du 10 mars 1925 ne laissent planer aucun doute sur le fait que l’utilisation du domaine public par “la commune, l’intercommunale, le concessionnaire ou le titulaire d’une concession de voirie” est un droit, et non une tolérance de la part des gestionnaires du domaine public. Il est dès lors étonnant de constater comment la jurisprudence est, au fil du temps, progressivement parvenue à transformer ce droit en “tolérance”. Nous reviendrons sur ce point à l’occasion de la discussion du point de vue du Conseil d’État à cet égard.

2. Ce droit s’applique en premier lieu à “l’État, aux provinces et aux communes”, auxquels il nous faut entre-temps ajouter les régions. En vertu de la loi du 01.03.1922 sur l’association de commune, remplacée par la loi du 22.12.1986, là où il est question de “communes” dans la loi de 1925, nous pouvons également lire “association de communes” ou “intercommunales”.

3. Ce droit s’applique en deuxième lieu aux sociétés privées auxquelles une permission de voirie a été accordée.

Ainsi qu’il a déjà été indiqué, la “permission de voirie” instaurée par la loi du 10.03.1925 n’a aucun rapport avec les permis de stationnement ou autres permis analogues. Dans ces derniers cas, il s’agit d’une “tolérance” des pouvoirs publics, tolérance à laquelle les pouvoirs publics concernés peuvent à tout moment mettre fin sans dédommagement aucun.

4. Onder de notie "wegvergunning" wordt in de wet van 1925 iets wezenlijk anders begrepen: het gaat om een overdracht door de vergunningverlenende overheid van rechten die haar krachtens de wet werden verleend, meer bepaald door het artikel 2.

Vandaar dat bezwaarlijk kan worden gesteld dat het recht van de vergunninghouder "precair" zou zijn: het kan even zo weinig precair zijn als het recht dat de vergunning-verlenende overheid zelf put uit de wet. De omstandigheid dat de overheid de overdracht van rechten kan koppelen aan bepaalde voorwaarden die door de vergunninghouder moeten worden nageleefd, is op zich niet van aard zijn recht te "precariseren".

Er weze bovendien opgemerkt dat de overheid het verlenen van een wegvrgunning bovendien niet weigeren kan wanneer deze wordt gevraagd voor het vervoer van elektrische energie in zoverre dit vervoer beantwoordt aan de voorwaarden opgesomd in het artikel 10 van de wet van 10.03.1925. Dit betekent dat niet alleen het recht verbonden aan de wegvrgunning niet precair kan genoemd worden, maar dat ook het recht op een wegvrgunning zelf een door de wet gewaarborgd recht is.

5. De elektriciteitsverdelers – welke ook zijn statuut is – put zijn recht op het gebruik van de openbare wegenis bijgevolg duidelijk uit de wet zelf, dit in tegenstelling met de titularis van een soort stationeervergunning die louter afhankelijk is van de eenzijdige beslissing van de overheid die het betreffende domein beheert.

6. Eén van de gevolgen van het wettelijk statuut van de verdeler is dan ook een zekere autonomie t.a.v. het beheer van het openbaar domein. Dit betekent uiteraard niet dat de beherende overheid alle zeggenschap over haar wegen zou verloren hebben: zij blijft zoals voorheen op soevereine wijze de bestemmingen vastleggen die zij aan haar wegen wenst te geven. Op grond van deze soevereiniteit mag zij ten allen tijde de elektriciteitsverdelers opleggen de **modaliteiten** van zijn privaat gebruik van de wegen te wijzigen.

7. Een andere zaak is het financiële aspect van deze opgelegde wijzigingen: ook dit aspect vindt een regeling in het artikel 13.

4.2.2. Het recht het tracé te laten wijzigen

1. De verdeler heeft "recht" op het gebruik van het openbaar domein in de mate dat dit recht niet leidt tot het beknotten van de bevoegdheid van de beherende overheid vrij te beslissen omtrent de bestemming die zij – in het openbaar belang – aan dit domein wil geven. Omgekeerd mag deze beslissingsvrijheid van de overheid niet leiden tot het uithollen van het recht van

4. Aux termes de la loi de 1925, la notion de "permission de voirie" englobe une réalité foncièrement différente: il s'agit d'une cession, par le concédant, de l'exercice de droits lui conférés en vertu de la loi, et plus précisément aux termes de l'article 2.

On peut dès lors difficilement affirmer que le droit accordé au concessionnaire serait "précaire": il ne peut être plus précaire que le droit accordé au concédant lui-même aux termes de la loi. La circonstance que les pouvoirs publics ont la faculté de subordonner la cession de l'exercice de droits au respect, par le concessionnaire, de conditions déterminées, n'est en soi pas de nature à "précariser" son droit.

En outre il y a lieu de signaler que les pouvoirs publics ne peuvent de surcroît pas refuser d'accorder une permission de voirie dès lors que celle-ci est sollicitée pour le transport d'énergie électrique et que ledit transport répond aux conditions énumérées à l'article 10 de la loi du 10.03.1925. Cela signifie non seulement que le droit afférent à la permission de voirie ne peut être taxé de précaire, mais également que le droit à une permission de voirie est lui-même garanti par la loi.

5. Il est par conséquent clair que le distributeur d'électricité – quel qu'en soit son statut – tire son droit à l'utilisation de la voirie publique de la loi elle-même, et ce contrairement au titulaire d'une sorte de permis de stationnement, lequel ne dépend que de la décision unilatérale des pouvoirs publics exerçant la gestion du domaine concerné.

6. Une des conséquences du statut légal du distributeur est donc qu'il jouit d'une certaine autonomie en ce qui concerne la gestion du domaine public. Cela ne signifie évidemment pas que le pouvoir public exerçant la gestion aurait perdu toute autorité sur ses voies. Il continue comme par le passé à fixer en toute souveraineté les dispositions qu'il souhaite appliquer à ses voies publiques. Sur la base de cette souveraineté, il peut à tout moment imposer au distributeur d'électricité de modifier les **modalités** de son utilisation privative des voies.

7. Mais l'aspect financier de ces modifications imposées est une autre affaire: cet aspect est également réglementé par l'article 13.

4.2.2. Le droit de faire modifier le tracé

1. Le distributeur a le "droit" d'utiliser le domaine public dans la mesure où ce droit n'a pas pour effet de restreindre les compétences du pouvoir public exerçant la gestion pour ce qui est de décider librement de l'affectation qu'il entend donner, dans l'intérêt public, à ce domaine. Inversement, cette liberté de décision du pouvoir public ne peut pas contribuer à supprimer le

de verdeler, recht dat immers bij wet gevestigd is.

2. De wetgever van 1925 heeft in het artikel 13 dit probleem van verenigbaarheid opgelost door een dubbele rechtsverhouding in het leven te roepen:

- enerzijds staat het recht in hoofde van de verdeler installaties te hebben op het openbaar domein, tegenover het recht in hoofde van de beheerder van dit openbare domein het tracé van de installaties te laten wijzigen;
- anderzijds staat het recht in hoofde van de beherende overheid het tracé te laten wijzigen tegenover het recht van de verdeler op vergoeding van de verplaatsingskosten.

3. Op deze wijze wordt veilig gesteld:

- zowel het recht van de verdeler op het benutten van het openbaar domein: het recht van de overheid een bepaald tracé te laten **wijzigen**, impliceert immers dat de overheid tevens de plicht heeft de verdeler een ander tracé aan te bieden;
- als de bevoegdheid van de overheid vrij te beslissen over de affectatie van het door haar beheerde domein, mits de verplaatsingskosten verbonden aan haar beslissing in beginsel op zich te nemen.

4. Schematisch kent het artikel 13 het recht tot het opleggen van verplaatsingen toe aan twee categoriën:

- aan de (federale) regering wanneer belangen van landsverdediging dergelijke verplaatsing vereisen, en onafhankelijk in dat geval van de vraag welke overheid het betrokken openbaar domein beheert, en
- aan de Staat, (de Gewesten), de provinciën en de gemeenten, elk op hun respectievelijk domein.

4.2.3. De financiële regeling van de verplaatsingen

De paragrafen 2 en 3 van het artikel 13 regelen het financiële aspect van de verplaatsingen.

1. In geval de verplaatsing wordt bevolen door de Staat in het belang van de landsverdediging, zijn de kosten van de verplaatsing ten laste van de verdeler (al. 2): de ratio legis is hier duidelijk de overweging dat de landsverdediging in de hiërarchie der belangen alle andere overstijgt.

2. Indien de verplaatsing opgelegd wordt door de domein-beherende overheid, zullen de kosten slechts ten laste vallen van de verdeler in een aantal in de derde alinea limitatief opgesomde gevallen (al. 3).

droit du distributeur, droit au demeurant établi par la loi.

2. Le législateur de 1925 a résolu à l'article 13 ce problème de compatibilité en instaurant un double rapport juridique:

- d'une part, le distributeur dispose du droit d'avoir des installations sur la voie publique, face au droit conféré au gestionnaire dudit domaine public de faire modifier le tracé des installations;
- d'autre part le pouvoir public dispose du droit de faire modifier le tracé des installations, face au droit du distributeur de se faire indemniser de ses frais de travaux.

3. Sont de cette manière garantis:

- tant le droit du distributeur d'utiliser le domaine public: le droit du pouvoir public de faire **modifier** un tracé déterminé implique en effet qu'il incombe en outre au pouvoir public de proposer un autre tracé au distributeur;
- que la compétence du pouvoir public de décider librement de l'affectation du domaine qu'il gère, moyennant la prise en charge de principe des frais de travaux consécutifs à sa décision.

4. Schématiquement, l'article 13 consacre le droit d'imposer des modifications de tracé à deux catégories:

- au gouvernement (fédéral), lorsque l'intérêt de la défense nationale l'exige, le droit de faire modifier le tracé de telles installations, et indépendamment, dans ce cas, de la question de savoir quel pouvoir public exerce la gestion du domaine concerné, et
- à l'État, (aux Régions), aux provinces et aux communes, chacun sur leur domaine respectif.

4.2.3. Dispositions financières des déplacements d'installations

Les paragraphes 2 et 3 de l'article 13 règlent l'aspect financier des modifications du tracé d'une installation.

1. Lorsque le déplacement d'une installation est ordonné par l'État dans l'intérêt de la défense nationale, les frais des travaux sont à la charge du distributeur (al. 2); ici, la ratio legis est manifestement la conviction que la défense nationale prime dans la hiërarchie des intérêts.

2. Lorsque le déplacement est ordonné par le pouvoir public exerçant la gestion du domaine, les frais n'en seront à la charge du distributeur que dans une série de cas énumérés de manière limitative au troisième alinéa (al.3).

2.1. Is de verplaatsing vereist voor de openbare veiligheid, of, omwille van het landschapsschoon, of, in het belang van de wegenis, van waterlopen, van kanalen of van een openbare dienst, of, tengevolge van wijzigingen aangebracht aan de toegang van de eigendommen van belendende eigenaars, dan zijn de verplaatsingskosten ten laste van de verdeler.

2.2. In alle andere gevallen zijn de verplaatsingen ten laste van de beherende overheid die de verplaatsing beveelt.

3. De bepalingen van de paragrafen 2 en 3 van het artikel 13 zijn het terrein geworden van heftige discussies die voornamelijk gevoerd werden tussen de verdelers en het ministerie van openbare werken met betrekking tot de interpretatie te geven aan deze bepalingen.

Aanleiding was de sterke toename van de frequentie en de omvang van staatswerken in de jaren '60 en '70 die voornamelijk de aanleg betroffen van wegen en autosnelwegen. Door deze aanleg dienden namelijk heel wat installaties die zich bevonden op gemeentelijk domein verplaatst te worden.

Uiteindelijk resulteerden deze betwistingen in een vraag om advies door de betrokken overheden aan de Raad van State. Deze gaf terzake drie adviezen²³, namelijk deze van 21 mei en 21 december 1965²⁴ en dit van 28 januari 1966²⁵.

Om deze adviezen beter te kunnen beoordelen, moeten we ze lezen in het licht van de voorbereidende werken van de wet van 10.03.1925, en de rechtspraak die tot dan toe gold.

5. Het artikel 13 en zijn interpretaties

5.1. De lektuur op de achtergrond van de voorbereidende werken

Overeenkomstig de voorbereidende werkzaamheden²⁶ die geleid hebben tot de wet van 1925, zouden de kosten van de verplaatsingen slechts dan ten laste van de exploitant kunnen gelegd worden, indien het **cumulatief** gaat om:

²³ Deze adviezen hebben geen bindende waarde. Nochtans hebben zij in belangrijke mate de rechtspraak beïnvloed en gewijzigd.

²⁴ Ref. A. 13.600/III - 6 - 386 en A. 13.857/III - 6 - 390.

²⁵ Ref. A. 1893/III - 6 - 391.

²⁶ Zie de verklaringen gedaan tijdens de zitting van 11 december 1924 van de Senaat.

2.1. Si les modifications sont imposées, soit pour un motif de sécurité publique, soit pour préserver la beauté d'un site, soit dans l'intérêt de la voirie, des cours d'eau, des canaux ou d'un service public, soit comme conséquence des changements apportés par les riverains aux accès des propriétés en bordure des voies empruntées, les frais de travaux sont à la charge du distributeur.

2.2. Dans tous les autres cas, les modifications sont à la charge du pouvoir public exerçant la gestion, qui les ordonne.

3. Les dispositions des paragraphes 2 et 3 de l'article 13 sont devenues l'objet d'âpres discussions entre principalement les distributeurs et le ministère des travaux publics en ce qui concerne l'interprétation à donner à ces dispositions.

La raison en est la croissance notable de la fréquence et de l'ampleur, au cours des années 60 et 70, des ouvrages de l'État, qui portaient essentiellement sur la construction de routes et d'autoroutes. Cette construction a requis la modification du tracé de toute une série d'installations qui se trouvaient implantées en domaine communal.

Ces différends aboutirent en fin de compte à une demande d'avis adressée par les pouvoirs publics concernés au Conseil d'État. Ce dernier rendit sur ce point trois avis²³, en l'occurrence ceux des 21 mai et 21 décembre 1965²⁴ et celui du 28 janvier 1966²⁵.

Afin de pouvoir mieux apprécier ces avis, il nous faut les étudier à la lumière des travaux préparatoires de la loi du 10.03.1925, et de la jurisprudence jusqu'alors en vigueur.

5. L'article 13 et ses interprétations

5.1. La lecture et le contexte des travaux préparatoires

Conformément aux travaux préparatoires²⁶ à la loi de 1925, les frais des modifications ne pourraient être mis à la charge de l'exploitant que si les conditions suivantes étaient, de manière **cumulative**, réunies:

²³ Ces avis n'ont pas force de loi. Il n'empêche qu'ils ont influencé et modifié notablement la jurisprudence.

²⁴ Ref. A. 13.600/III - 6 - 385 et A. 13.857/III - 6 - 390.

²⁵ Ref. A. 1893/III - 6 - 391.

²⁶ Voir les déclarations faites durant la session du Sénat du 11 décembre 1924.

1. het belang van de wegenis ZELF waarop de leiding zich bevindt, en niet het belang van een andere (kruisende) wegenis;
2. werken van kleine omvang;
3. verplaatsingen die redelijkerwijze konden worden voorzien;
4. verplaatsingen bevoien door de overheid die het beheer heeft over het domein waarop de leidingen zich bevinden.

5.2. De lektuur door de Raad van State

5.2.1. De Raad van State kan uiteraard het principe van de limitatieve aard van de opsomming in de derde alinea van het artikel 13 niet betwisten. Hij voegt er evenwel onmiddellijk aan toe dat een uitdrukkelijk door de wet voorzien geval nooit restrictief kan geïnterpreteerd worden.

Op grond van deze opvatting gaat de Raad van State de in artikel 13 opgesomde gevallen dermate breed interpreteren dat hij tot de vaststelling komt dat de opsomming weliswaar naar vorm limitatief is, maar dit minder of niet naar de inhoud is. Hij maakt dan ook de bedenking **“dat men moeilijk nog “andere gevallen” kan indenken die niet in de opsomming thuisboren”**.

5.2.2. Breed interpreterend, stelt zij dat de verplaatsing op kosten van de verdelers mag worden opgelegd **“in het belang van de wegenis”** ook al worden die verplaatsingen genoodzaakt door werken in het belang van een andere openbare wegenis dan deze waarin de leidingen zich bevinden.

5.2.3. Niet alleen het begrip “wegenis” dient volgens de Raad van State breed geïnterpreteerd, maar ook wat dient verstaan te worden onder “het belang” van deze wegenis: dit belang betreft niet alleen **“het behoud of de bruikbaarheid van de weg zelf”**, maar gelijk welke overweging in verband met **“het verkeer, het gemakkelijk verkeer op de openbare weg, de esthetiek van de openbare weg”**.

5.2.4. Tenslotte verantwoordt de Raad van State zijn brede interpretatie van het artikel 13 door te verwijzen naar het artikel 15 van de wet, artikel dat aan een private eigenaar van een onbebouwd terrein die dit terrein wil omheinen of bebouwen, het recht geeft de leidingen die er zich zouden op bevinden, te laten verwijderen op kosten van de verdeler²⁷.
Waarom zou de Staat, zo stelt de Raad van State, waar een verplaatsing vereist is “in het belang van de wegenis” minder rechten genieten dan de particulier?

²⁷ Dit alles geldt uiteraard slechts in de hypothese dat tussen verdeler en particuliere eigenaar geen overeenkomst bestaat, krachtens dewelke de leidingen op het terrein werden geplaatst.

1. intérêt de la voirie ELLE-MÊME dans laquelle se trouve la conduite, et non point de l'intérêt d'une autre voirie (qui la coupe);
2. travaux de faible envergure;
3. modifications raisonnablement prévisibles;
4. modifications ordonnées par le pouvoir public exerçant la gestion du domaine sur lequel les conduites se trouvent.

5.2. La lecture par le Conseil d'État

5.2.1. Le Conseil d'État ne peut en tout état de cause contester le caractère limitatif de l'énumération présente au troisième alinéa de l'article 13. Mais il ajoute immédiatement qu'un cas expressément prévu par la loi ne peut jamais être interprété de manière restrictive.

Fort de cette notion, le Conseil d'État va donner des cas énumérés à l'article 13 une interprétation à ce point large qu'il en arrive à la conclusion que si cette liste n'est pas limitative quant à la forme, cela est moins vrai voire inexact quant au contenu. Aussi émet-il la réserve **“qu'on ait peine à imaginer les autres cas qui ne rentrent pas dans l'énumération”**.

5.2.2. Interprétant largement, il estime que les modifications peuvent être mises à la charge des distributeurs **“dans l'intérêt de la voirie”**, quand bien même elles résultent de travaux exécutés dans l'intérêt d'une autre voirie que celle dans laquelle les conduites se situent.

5.2.3. Il n'y a pas que la notion de “voirie” qu'il faille, selon le Conseil d'État, interpréter largement, mais également ce qu'il y a lieu d'entendre par “l'intérêt” de cet intérêt: cet intérêt porte non seulement sur **“la conservation ou la viabilité de la voie elle-même”**, mais toute considération en rapport avec **“la circulation, la commodité du passage, l'esthétique des voies publiques”**.

5.2.4. Enfin, le Conseil d'État justifie son interprétation large de l'article 13 en renvoyant à l'article 15 de la loi, article aux termes duquel un propriétaire privé d'un terrain non bâti, désireux d'entourer son terrain d'une clôture ou de le bâtir, a le droit de faire enlever aux frais du distributeur les conduites qui s'y trouveraient²⁷.
Pourquoi, se demande dès lors le Conseil d'État, l'État aurait-il moins de droits qu'un particulier dès lors que des modifications s'imposent “dans l'intérêt de la voirie”?

²⁷ Voir les éclaircissements donnés au cours de la session du Sénat du 11 décembre 1924.

5.2.5. Wel stelt de Raad van State dat wanneer de Staat zich in de plaats stelt van de gemeente om belangrijke werken uit te voeren aan een gemeentelijke weg die niet van statuut verandert, de verplaatsing van de installatie op kosten van de verdeler slechts uitsluitend door de gemeente kan worden gevraagd en niet door de Staat.

Evenzo, wanneer ingevolge werken uitgevoerd door de Staat op haar domein, een verplaatsing nodig is, niet alleen op de plaats waar de werken worden uitgevoerd, maar bovendien ook op wegenissen die door een andere overheid worden beheerd, kan de Staat alleen de verplaatsing vragen van de installaties die zich bevinden op het eigen domein (het geïntercepteerde gedeelte).

Het spreekt evenwel vanzelf dat om voor de hand liggende technische redenen, de verdeler zich niet kan beperken tot het verplaatsen van slechts het stuk leiding dat zich bevindt op het geïntercepteerde gedeelte. Concreet betekent dit dat het merendeel der kosten voor de door de Staat bevolen verplaatsing toch weer ten laste zijn van de verdeler.

5.3. Kritiek

5.3.1. Vatten we vooreerst de conclusies samen van de Raad van State in de hierboven genoemde adviezen:

a) het begrip "respectievelijk domein" dient ruim geïnterpreteerd te worden: bij gebrek aan nadere kwalificatie omvat het zowel het openbare als het private domein van administratieve overheden.

b) het begrip "belang van de wegenis" dient eveneens ruim geïnterpreteerd te worden en zulks op tweeërlei niveau:

- de "wegenis" bedoeld in de derde alinea van artikel 13 betreft niet alleen de wegenis waarop de installaties zich bevinden, maar tevens elke andere wegenis die rechtstreeks of onrechtstreeks de structuur of de ondergrond van de eerste beïnvloedt;
- het begrip "belang" moet tenslotte begrepen worden in zijn meest brede betekenis en als dusdanig niet alleen omvatten "**het behoud of de bruikbaarheid van de weg zelf**" maar ook al wat ten goede komt aan "**het verkeer, het gemakkelijk verkeer op de openbare weg, de esthetiek van de openbare weg**".

5.3.2. Ik meen dat deze conclusies strijdig zijn én met de bedoeling van de wetgever, én met de tekst van de wet. De Raad van State erkent dat het artikel 13, tweede alinea een limitatieve opsomming geeft van de gevallen waarin de verplaatsing ten laste valt van de verdeler. In

5.2.5. Néanmoins, le Conseil d'État estime que lorsque l'État est subrogé au lieu et place de la commune pour ce qui est de l'exécution de travaux importants le long d'une voie communale qui ne change pas de statut, les modifications apportées à l'installation aux frais du distributeur ne peuvent être demandées que par la commune et non point par l'État.

De même, lorsque, à la suite de travaux exécutés par l'État sur son domaine, des modifications s'avèrent nécessaires non seulement à l'endroit où les travaux sont exécutés, mais également sur les voiries gérées par un autre pouvoir public, l'État ne peut solliciter la modification que des seules installations se trouvant sur son propre domaine (la partie visée par l'interprétation).

Il va également sans dire que pour des raisons techniques évidentes, le distributeur ne peut pas se limiter à ne modifier que la seule portion de conduite qui se trouve sur la partie visée par l'interprétation. Cela signifie concrètement que la majeure partie des frais afférents aux modifications ordonnées par l'État sont tout de même à la charge du distributeur.

5.3. Critique

5.3.1. Procédons tout d'abord à la synthèse des conclusions du Conseil d'État dans le cadre des avis précités:

a) la notion de "domaine respectif" doit être interprétée *sensu lato*: à défaut de précision, elle englobe tant le domaine public que le domaine privé d'autorités administratives.

b) la notion d'"intérêt de la voirie" doit elle aussi être interprétée *sensu lato*, et ce à deux niveaux:

- la "voirie" visée au troisième alinéa de l'article 13 porte non seulement sur la voirie dans laquelle les installations sont situées, mais également sur toute autre voirie qui influence directement ou indirectement la structure du sous-sol de la première;
- enfin, la notion d'"intérêt" doit être comprise dans l'acception la plus large du terme, et donc ne pas se limiter à "**la conservation ou la viabilité de la voie**", mais englober tout ce qui profite à "**la circulation, la commodité du passage, l'esthétique, ...**".

5.3.2. J'estime ces conclusions contraires et à l'intention du législateur, et au texte de la loi.

Le Conseil d'État reconnaît que l'article 13, deuxième alinéa, donne une énumération limitative des cas dans lesquels les modifications sont à la charge du

de optiek van de Raad van State zou het hier evenwel slechts om een ongelukkige formulering gaan van de wetgever: ***“na al die gevallen te hebben opgesomd, maakt de wet gewag van “alle andere gevallen”, ofschoon men moeilijk nog “andere gevallen” kan indenken die niet in de opsomming thuisboren”***.

In het kader van haar advies verschijnt deze beoordeling van de stijl van de wetgever van 1925 als een bijna onbelangrijk “à propos”. Ik meen nochtans dat een dergelijke kritiek op de wetgever geenszins gerechtvaardigd is: het is namelijk duidelijk dat het limitatieve karakter van de opsomming nu juist problematisch wordt ingevolge de brede interpretatie die de Raad van State geeft aan de verschillende fundamentele noties.

• *In verband met de notie “respectievelijk domein”:*

De Raad van State stelt dat hij gebreke aan nadere kwalificatie van het begrip “respectievelijk domein”, dit moet begrepen worden in zijn meest brede betekenis en namelijk omvattende zowel het openbaar als het privaat domein van de administratieve overheid.

Dit wordt evenwel duidelijk tegengesproken door de tekst van het artikel 13 zelf dat in zijn eerste alinea wel degelijk een “nadere kwalificatie” geeft van het openbaar domein waarop de verdeler zijn rechten kan uitoefenen: “plaatsen, banen, paden, waterlopen en kanalen die deel uitmaken van het openbaar domein van de Staat, de provinciën en de gemeenten”.

Hiermee is tevens gedefinieerd wat in de tweede en voornamelijk de derde alinea van hetzelfde artikel wordt bedoeld met de notie “respectievelijk domein”. Immers het recht van de overheid leidingen “naderhand” te laten verplaatsen – in welbepaalde gevallen – kan uitsluitend volgen op het recht van gebruik door de verdeler van het in de eerste alinea welgedefinieerde openbaar domein van Staat, provincie en gemeente.

• *In verband met het begrip “wegenis” en “belang van de wegenis”:*

De brede interpretatie door de Raad van State gegeven aan de notie “belang van de wegenis” impliceert, zoals reeds opgemerkt, dat de opsommingsmethode die de wetgever hanteert een volledig nutteloze stijlfiguur zou worden. De ruime interpretatie van de Raad van State in dit verband wordt bovendien duidelijk tegengesproken door de voorbereidende werken.

Op 11.12.1924 werd in de Senaat het amendement van Baron de Moffarts verworpen, dat voorstelde de overheid zelf de last te doen dragen van de wijzigingen waartoe zij de verdelers verplicht. Volgens de heer

distributeur. Dans l’optique du Conseil d’État, il ne s’agirait ici que d’une formulation malheureuse de la part du législateur: ***“après avoir énuméré tous les cas, la loi fait allusion à “tous les autres cas” bien qu’on ait peine à imaginer les autres cas qui ne rentrent pas dans l’énumération”***.

Dans le cadre de son avis, cette appréciation du style du législateur de 1925 apparaît comme étant un “à propos” presque insignifiant. J’estime toutefois nullement justifiée une telle critique du législateur: il est en effet patent que le caractère limitatif de l’énumération pose problème du fait précisément de l’interprétation large que le Conseil d’État donne des diverses notions fondamentales.

• *En ce qui concerne la notion de “domaine respectif”:*

Le Conseil d’État est d’avis qu’à défaut de plus ample précision de la notion de “domaine respectif”, il faille la comprendre dans l’acception la plus large du terme, en l’occurrence comme englobant tant le domaine public que le domaine privé d’autorités administratives.

Or cette interprétation est manifestement contredite par le texte de l’article 13 lui-même, lequel “précise”, à son premier alinéa, la notion de domaine public sur lequel le distributeur peut exercer ses droits: “places, routes, sentiers, cours d’eau et canaux faisant partie du domaine public de l’État, des provinces et des communes”.

Cette définition couvre également la réalité visée au deuxième et principalement au troisième alinéa du même article par la notion de “domaine respectif”. En effet, le droit des pouvoirs publics de faire modifier “après coup” des conduites – dans des cas bien définis – ne peut que faire suite au droit d’utilisation par le distributeur du domaine public de l’État, de la province et de la commune, bien défini au premier alinéa.

• *En ce qui concerne la notion de “voirie” et “l’intérêt de la voirie”:*

L’interprétation large donnée par le Conseil d’État de la notion de “intérêt de la voirie” implique, ainsi qu’il a déjà été souligné, que la méthode d’énumération que le législateur adopte devrait devenir une figure de style complètement inutile. L’interprétation large du Conseil d’État à cet égard est de surcroît nettement contredite par les travaux préparatoires.

Le 11.12.1924, le Sénat a rejeté l’amendement du Baron de Moffarts tendant à faire supporter au pouvoir public lui-même la charge des modifications auxquelles il contraint les distributeurs. Selon le rapporteur, Monsieur

Carpentier, rapporteur, ging dit voorstel te ver. Wel verklaarde hij in dezelfde vergadering:

De verplichting om de kosten te dragen berust op **een vermoeden van voorzienbaarheid** in hoofde van de bezetter van het domein; in die zin dat de werken die de verplichting "ontketenen" deze zijn die hij had kunnen voorzien door een voorzichtig beheer.

De rechtspraak heeft gedurende ruime tijd deze enge interpretatie voorgehouden, zelfs nadat de Raad van State haar adviezen had uitgebracht:

... de uitdrukking het belang van de wegeis niet abusief mag toegepast worden en hierdoor redelijkerwijze moet verstaan worden de rol welke op het vlak van de veilige en benutbare verkeersmogelijkheid te vervullen is door die welbepaalde weg... (vb. Antwerpen, 23 december 1969: A.W.W. tegen Intercommunale E3).

Niet alleen de voorspelbaarheid van de wijzigingen, maar ook het principe van de minimum-kost voor de verdeler speelde bijgevolg een belangrijke rol bij het tot stand komen van de wet van 10 maart 1925.

6. Conclusie

6.1. In 1925 werd de wet van 10 maart ingevoerd omdat de wetgever het belang inzag van de elektrificatie van het land voor de nationale economie. Om deze reden werden een aantal administratief-wettelijke hinderpalen uit de weg geruimd, meer bepaald waar deze het gebruik van het openbaar domein betroffen. Met de wet van 10 maart 1925 werd aan het openbaar domein een bijkomende en bijzondere affectatie toegevoegd: het zou voortaan ook in gebruik mogen genomen worden voor de aanleg van geleidingen en installaties bestemd voor het vervoer en de verdeling van elektrische energie, en binnen de perken van de wet, zou voortaan geen enkele overheid zich nog kunnen verzetten tegen dergelijk gebruik.

6.2. Om deze reden kan het recht op dergelijk gebruik in geen geval "precair" worden genoemd. Het recht van de overheid om het tracé van een geleiding naderhand te laten wijzigen verleent op zich geen precair karakter aan het recht: de overheid is immers verplicht in diege vallen:

- de verdeler een ander tracé aan te bieden, en
- in algemene regel, de kosten te dragen voor verplaatsing volgens dit nieuwe tracé, alles-zins overeenkomstig de oorspronkelijke rechtspraak terzake die zelf op de voorbereidende werken gesteund was, en behoudens de in artikel 13 limitatief opgesomde gevallen.

Carpentier, cette proposition est allée trop loin. Il a déclaré en substance au cours de la même réunion:

L'obligation de supporter les frais repose sur une présomption de prévisibilité dans le chef de l'occupant en ce sens que les travaux qui déclenchent l'obligation apparaissent comme étant ceux qu'il aurait pu prévoir par une gestion plus avisée.

La jurisprudence a longtemps retenu cette interprétation stricte, même après que le Conseil d'État eut émis ses avis:

... l'expression "l'intérêt de la voirie" ne peut être appliquée abusivement, et il faut raisonnablement entendre par-là le rôle à jouer par cette voie bien définie dans le domaine de la sécurité et de l'utilité de cette possibilité de circulation... (ex. Anvers, 23 décembre 1969: A.W.W. contre l'Intercommunale E3).

La prévisibilité des déplacements et également le principe d'une intervention financière minimale du distributeur jouèrent un rôle important à l'occasion de l'élaboration de la loi du 10 mars 1925.

6. Conclusion

6.1. L'année 1925 fut celle de la promulgation de la loi du 10 mars 1925, parce que le législateur avait pris conscience de l'importance de l'électrification du pays pour l'économie nationale. Pour ces raisons, toute une série d'obstacles d'ordre administratif et légal ont été aplanis, plus précisément là où ils entravaient l'utilisation du domaine public. Grâce à la loi du 10 mars 1925, le domaine public s'est vu ajouter une affectation complémentaire et particulière: il pourrait désormais également être utilisé en vue de la pose de conduites et de l'aménagement d'installations destinées au transport et à la distribution d'énergie électrique, et, dans les limites de la loi, plus aucun pouvoir public ne pourrait désormais s'opposer à une telle utilisation.

6.2. Pour cette raison, le droit à une telle utilisation peut être qualifié de "precaire". Le droit du pouvoir public de faire modifier après coup le tracé d'une conduite ne confère en soi aucune précarité au droit concerné: en effet, dans de tels cas, il incombe au pouvoir public:

- de proposer au distributeur un autre tracé, et
- en règle générale, de supporter les frais afférents à la mise en œuvre de ce nouveau tracé, en tout état de cause conformément à la jurisprudence originelle en la matière, laquelle se fondait elle-même sur les travaux préparatoires, et à l'exception des cas énumérés de manière limitative à l'article 13.

6.3. Sindsdien is de electrificatie van het land uiteraard een feit geworden. De wet van 10.03.1925 blijft evenwel steeds haar actueel nut bewaren: de economische imperatief heeft ondertussen immers plaats gemaakt voor een andere, niet minder belangrijke, imperatief: deze te voldoen aan een behoefte die als fundamenteel wordt beschouwd door alle wetgevende instanties van het land.

6.4. Wordt de behoefte aan elektrische energie als fundamenteel beschouwd, dan is de wijze waarop eraan kan voldaan worden dat ook. Om deze reden werd een pleidooi gehouden voor een terugkeer naar de "orthodoxie", d.w.z. een strikte interpretatie van de wet van 10.03.1925, en meer bepaald de financiële bepalingen van het artikel 13.

Sabine Claeys
Bedrijfsjuriste

6.3. Depuis, l'électrification du pays est devenue une réalité. Mais la loi du 10.03.1925 conserve son utilité actuelle: en effet, l'impératif économique a entre-temps cédé la place à un autre impératif, pas moins important: celui de satisfaire à un besoin considéré comme fondamental par toutes les instances législatives du pays.

6.4. Si le besoin d'énergie électrique est considéré comme fondamental, la manière dont il peut être satisfait l'est tout autant. C'est la raison de ce plaidoyer en faveur d'un retour à "l'orthodoxie", c'est-à-dire à une stricte interprétation de la loi du 10.03.1925, et plus particulièrement des dispositions financières de l'article 13.

Sabine Claeys
Juriste d'entreprise

RECHTSPRAAK JURISPRUDENCE

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL – 29 APRIL 1993

6de Kamer

Zetelend: Mevr. Lamberty-Schandeuyt, voorzitter

Advocaten: Mrs. Puttemans loco De Mey, en De Nil loco Dath

p.v.b.a. GUINA T/ SIBELGAZ – VLAAMS GEWEST – BELGISCHE STAAT

Elektriciteitscabine • Gebrek van de zaak • Aansprakelijkheid van de bewaarder

De persoon die instaat voor het onderhoud van een elektriciteitscabine, eigendom van een elektriciteitsverdelers, is als bewaarder van deze cabine aansprakelijk voor de schade, geleden na een stroomonderbreking ingevolge de ontploffing van een eindmof in de cabine, nu blijkt dat deze laatste binnenin niet bestand was tegen een abnormaal hoge graad van vochtigheid en bijgevolg gebrekkig was.

Cabine électrique • Vice de la chose • Responsabilité du gardien

La personne à qui incombe l'entretien d'une cabine électrique, propriété d'un distributeur d'électricité, est le gardien de cette cabine et est responsable du dommage subi après une interruption de fourniture suite à l'explosion d'un manchon terminal dans la cabine, cette dernière étant affectée d'un vice dans la mesure où l'humidité pouvait y pénétrer et y atteindre un degré anormal.

“... ”

1. Gezien de door de wet vereiste gedingstukken, inzonderheid het op 16 januari 1987 door de rechtbank van eerste aanleg te Brussel tussen partijen gewezen vonnis, waarvan geen akte van betekening wordt voorgelegd en waartegen bij akte, betekend op 6 februari 1987 en neergelegd ter griffie van dit Hof op 23 februari 1987, regelmatig hoger beroep werd ingesteld, gericht tegen de N.V. Sibelgaz en de Belgische Staat;

2. Gezien de dagvaarding, neergelegd ter griffie van dit Hof op 16 december 1991, die op 5 december 1991 aan de Belgische Staat was betekend ten verzoeken van het Vlaams Gewest, dat enerzijds verklaart dat het van rechtswege in de plaats is getreden van de Belgische Staat, waarvan het de conclusies overneemt, anderzijds dat de procesrechtelijke rechtsopvolging niet noodzakelijkerwijze een verbintenissenrechtelijke rechtsopvolging meebracht, zodat de Belgische Staat het dient te vrijwaren voor alle veroordelingen die

tegen hem zouden worden uitgesproken;

3. Overwegende dat het Vlaams Gewest, dat aldus alleszins het geding heeft hernomen oorspronkelijk ingeleid tegen de Belgische Staat, ter openbare zitting van 28 januari 1993 heeft verklaard zich niet meer te verzetten tegen de buitenvervolginstelling van de Belgische Staat, zodat het dient te worden aangezien te verzoeken aan zijn eis in tussenkomst en vrijwaring;

Dat het Hof voor zover nodig vaststelt dat de rechtsopvolging van de gewesten niet alleen volledig is, ook wat de rechten en verplichtingen betreft die voortvloeien uit hangende en toekomstige gerechtelijke procedures, maar dat de verbintenisrechtelijke opvolging ook geldt voor gebeurlijke fouten begaan voorafgaandelijk de inwerking-treding van de financieringswet van januari 1989;

4. Overwegende, ten aanzien van de feiten en de voorgaanden van de procedure, dat appellante op 14 januari 1981 de Intercommunale Sibelgaz heeft gedaagd in betaling van 172.160 F in hoofdsom, ter vergoeding van de schade, geleden na een stroomonderbreking op 7 oktober 1980 van 14 u 25 tot 15 u 47, die het gevolg was van de ontploffing van een eindmof in de cabine van de openbare verlichting van de Belgische Staat, thans het Vlaams Gewest, geplaatst onder de brug van de E5;

Dat zij meer in het bijzonder voorhield dat ongeveer driehonderd hespen en vijfduizend kilo salami langer moesten worden gekookt, respectievelijk gedroogd en afgewassen worden wegens de stroomonderbreking in de kookkasten en in de rookkamers, dat de afdeling voorverpakking een kwartier stilstond en dat zij bijkomende lonen moest betalen aan de technische afdeling;

Dat zij bij dagvaarding van 10 januari 1983 de betaling van dezelfde som heeft geëist van de Belgische Staat, dit op voet van de artikelen 1382 en 1384 van het burgerlijk wetboek;

Dat de eerste rechter, met het akkoord van partijen, op 28 november 1984 een deskundige heeft aangesteld, om het kwestieuze transformatiestation te onderzoeken, verder om vast te stellen wie aansprakelijk is voor de stroomonderbreking, wie de bewaker is van het station evenals van de apparaten die zich er in bevinden, tenslotte om de schade te ramen;

Dat de deskundige, in zijn op 17 juni 1985 neergelegd verslag, heeft vastgesteld:

– dat door de ontploffing een boog was ontstaan aan de aan appellante toebehorende kabel; dat echter de oorzaak de mof was en dat *"het komt er dus voor mij op aan te bepalen, op basis van de overeenkomsten, wie de eigenaar is van de eindmof, want uiteraard staat de eigenaar ook in voor het onderhoud ervan"*;

– dat hem een document werd toegezonden, getiteld *"algemene aansluitingsvoorwaarden van de installatie van de Staat aan het elektrisch hoogspanningsnet van een vermogen dat de 1.000 F niet overtreft"*, hierin vind(sic) ik *"indien einddozen nodig zijn maken zij deel uit van de aansluiting..."*. "De aansluiting is uiteraard eigendom van de elektriciteitsmaatschappij, in casu dus Sibelgaz. Dit wil dus zeggen dat de einddozen, ook nog de eindmoffen genoemd, het eigendom zijn van Sibelgaz, die dus uiteraard ook instaat voor hun bewaking en onderhoud. Dit wordt nog beter geïllustreerd door het feit dat alleen de elektriciteitsmaatschappij de sleutel heeft van de cellen waarin de moffen zijn geplaatst. Trouwens, ik heb nog elders in de overeenkomsten gelezen dat de aansluiting gemaakt wordt op kosten van de Staat, maar dat zij eigendom blijft van Sibelgaz";

Dat hij nog opmerkt wat volgt:

"De thesis van Sibelgaz als zou de oorzaak van het gebeurde moeten gezocht worden in de abnormale vochtigheidsgraad van de lucht door de overvloedige regens in de periode van het onheil is best mogelijk. Wanneer ook buiten de atmosfeer zeer vochtig is, helpt een verluchting niet om de binnenkant van de cabine droog te houden omdat ze in contact staat met die zeer vochtige buitenatmosfeer.

Wanneer het onderhoud goed gedaan werd, zoals zowel Sibelgaz als de Staat bevestigen, is de meest waarschijnlijke oorzaak de grote vochtigheid van de atmosfeer. Moest er vanaf het begin een fout geweest zijn aan de mof (dus bij het maken

en plaatsen ervan) dan had zij niet meerdere jaren stand gehouden alvorens te ontploffen. Anderzijds is zij niet zo oud dat men van sleet kan spreken".

Dat hij dan besluit (blz...5)

- de ontplofte mof is eigendom van Sibelgaz
- het onderhoud ervan¹ werd door de Staat waargenomen
- beide partijen verklaren dat dit onderhoud goed gebeurde en bij mijn onderzoek ter plaatse heb ik op dat vlak ook niets abnormaals gemerkt
- de vermoedelijke oorzaak van het ongeval is de grote atmosferische vochtigheid
- de cabine is voldoende verlucht, maar bij grote atmosferische vochtigheid is die eerder een nadeel dan een voordeel
- de schade voor Guina bedraagt de som van 142.700 F;

Dat de Belgische Staat preciseert, wat niet wordt tegengesproken, dat hij het onderhoud van de cabine heeft waargenomen maar niet van de installatie die eigendom is van Sibelgaz;

Dat bij het bestreden vonnis zowel de tegen Sibelgaz als de tegen de Belgische Staat ingeleide vordering werd afgewezen;

5. Overwegende dat appellante de eerste rechter ten grieve duidt te hebben geoordeeld dat de elektrische boog, die zich in de cabine voordeed en aldus een stroomonderbreking veroorzaakte een zeer zeldzaam en buitengewoon verschijnsel is, dat onvoorzienbaar is en in hoofde van de oorspronkelijke verweerders overmacht uitmaakte, zodat noch de contractuele aansprakelijkheid van Sibelgaz noch de quasi-delictuele aansprakelijkheid van de Belgische Staat betrokken waren;

Dat zij handhaaft dat de oorzaak van haar schade ligt in een gebrekkige verluchting en een gebrekkig onderhoud;

¹ N.v.d.R.: lees "het onderhoud van de cabine"

6. Overwegende, ten aanzien van de tegen Sibelgaz gerichte vordering, dat, luidens de tussen de twee oorspronkelijke verweerders gesloten overeenkomst, meer in 't bijzonder de "Bijlage aan de algemene voorwaarden voor levering van elektrische energie aan de diensten van de Staat, Richtlijnen inzake de aansluiting onder hoogspanning van de installaties van de Staat", de aansluiting, waarvan einddozen (moffen) deel uitmaken, eigendom is van Sibelgaz;

Dat echter, op grond van het contract voor de levering van elektrische energie aan nijverheidsondernemingen, dat zij op 22 juni 1973 afsloot met de oorspronkelijke eiseres, de gebruiker afstand deed van ieder verhaal voor schade ingevolge de uitvoering van de overeenkomst toegebracht aan hun personeel, aan derden of hun bezittingen (art. 9);

Dat appellante tevens artikel 10 van deze leveringsovereenkomst aanvaardde, waarin is bedongen dat in geval van een onderbreking te wijten aan een fout van de verdeler, deze laatste een forfaitaire vergoeding zal uitbetalen maar niets is verschuldigd in geval van overmacht, noch indien de onderbreking te wijten is aan derden;

Dat, in uitvoering van deze bedingen die de contractuele betrekkingen regelen, Sibelgaz dus slechts gehouden is tot de betaling van een vergoeding van 2,8 x C x H frank voor zover appellante vooreerst een fout in haren hoofde bewijst en voor zover, vervolgens, geen overmacht zou worden bewezen door de verdeler N.V. Sibelgaz, die beweert, bovendien, zonder op dit punt te worden tegengesproken, dat het slechts eenmaal geschiedde dat, zoals ter zake, zich in de cabine een elektrische boog voordeed die de stroomonderbreking veroorzaakte;

Overwegende dat het echter niet vaststaat dat de stroomonderbreking te wijten was aan een contractuele fout van de verdeler, noch dat eerste geïntimeerde enige fout pleegde vreemd aan de uitvoering van haar contractuele verbintenissen ten aanzien van de

oorspronkelijke eiseres, waardoor een andere schade was ontstaan dan deze die zou spruiten uit de wanuitvoering van de leveringsovereenkomst;

7. Overwegende, ten aanzien van de tegen de Belgische Staat, thans het Vlaams Gewest, gerichte vordering, dat, zoals hierboven gezegd, het Vlaams Gewest zich ertoe beperkt te concluderen over de rechtsopvolging en, betreffende de grond van de zaak, te verwijzen naar de conclusies van de Belgische Staat, die voorhield dat het niet is omdat er zich een ongeval heeft voorgedaan dat er een gebrekkige verluchting of onderhoud zou zijn van de cabine, verder dat er alleszins overmacht was;

8. Overwegende, wat de aansprakelijkheid betreft, dat uit hetgeen voorafgaat kan worden afgeleid dat de aan de verdeler toebehorende installatie, met inbegrip van de eindmof, geen gebrek vertoonde en dat geen fout was gepleegd ter gelegenheid van de plaatsing en het onderhoud van deze installatie;

Overwegende dat, luidens de door eerste geïntimeerde voorgelegde norm NBN 499 betreffende de ventilatie van transformatiestations, de toevoermonten voor elektriciteit in principe niet in de cellen mogen worden aangebracht, maar dat de transformatiecel hierop een uitzondering mag maken;

Overwegende dat het vaststaat dat vochtigheid, die het ontstaan van een elektrische boog zou veroorzaken, die de ontploffing van de aan Sibelgaz toebehorende installatie tot gevolg had, in de cabine had kunnen doordringen;

Overwegende dat de gebeurlijk abnormale vochtigheidsgraad buiten de cabine, die een geval van overmacht zou kunnen zijn, ter zake irrelevant is; Dat het te bewijzen karakter van overmacht moet gehecht zijn aan de vochtigheidsgraad binnen in de cabine;

Dat tweede geïntimeerde geen enkel

element voorlegt waaruit zou kunnen worden afgeleid dat zij ingevolge overmacht niet bij machte was geweest binnen in de cabine een graad van vochtigheid te vermijden die tot het geenszins onvoorzienbaar ontstaan van een elektrische boog kon leiden; Dat, waar de Belgische Staat als bewaker van de gebrekkige cel² aansprakelijk was voor de ingevolge de ontploffing geleden schade, waarvoor vergoeding wordt gevorderd, niet verder hoeft te worden onderzocht of deze oorspronkelijke verweester tevens een fout pleegde in de zin van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek;

9. Overwegende dat het bedrag van de door de deskundige op 142.700 F geraamde schade als dusdanig (niet meer) wordt betwist, en is verrechtvaardigd door de overtuigingsstukken;

OM DEZE REDENEN,

HET HOF,

Rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Stelt vast dat het Vlaams Gewest de Belgische Staat heeft opgevolgd;

Stelt de Belgische Staat buiten de zaak en legt alleszins alle kosten van het tussen deze partij en het Vlaams Gewest gevoerde procedure ten laste van laatstgenoemde;

Bevestigt het bestreden vonnis in de mate dat de vordering werd ontvangen en afgewezen voor zover gericht tegen de eerste geïntimeerde;

Doet het teniet voor het overige, en opnieuw rechtdoende; Veroordeelt het Vlaams Gewest tot de betaling van een bedrag van honderdtweeënvijftig duizend zeventien honderd frank (142.700 F) aan de P.V.B.A. Guina, meer de vergoedende interes-

² *N.v.d.R. lees "als bewaker van de gebrekkige cabine"*

ten sinds 7 oktober 1980 en de gerechtelijke interessen;

Veroordeelt het Vlaams Gewest tot de kosten van beide aanleggen, begroot in hoofde van het Vlaams Gewest op

14.800 + 2.976 F en in hoofde van appellante op 3.415 + 4.106 + 14.800 + 56.088 F; in hoofde van de Belgische Staat op 14.800 + 11.200 F en in hoofde van de N.V. Sibelgaz op 14.800 + 11.200 F;

Aldus gevonnist en uitgesproken in openbare burgerlijke terechtzitting van de zesde kamer van het HOF van BEROEP te Brussel, op 29.04.1993.

..."

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE ANTWERPEN – 9 MEI 1995

19de Kamer

Zetelend: Dbr. Rosiers

Advocaten: Mrs. Broes en Kortleven loco Machiels

QUANJARD T/ n.v. ELECTRABEL

Hoogspanningslijnen • Vogels • Schade aan derden • Art. 18 wet 10 maart 1925 • Vereiste van fout

1. De vaststelling dat de daken van serres sterk bevuild zijn door uitwerpselen van vogels en deze bevuilding juist de lijn van de hoogspanningskabels volgt, toont afdoende het oorzakelijk verband aan tussen de schade die bestaat uit licht- en warmteverlies enerzijds, en de aanwezigheid van hoogspanningslijnen boven de serre anderzijds.

2. Uit de tekst van het artikel 18 van de wet van 10 maart 1925 en uit de voorbereidende werken kan geenszins afgeleid worden dat het de wil van de wetgever was om een foutloze aansprakelijkheid in hoofde van de nutsmaatschappijen in te voeren.

De vereisten van fout of bovenmatige hinder gelden ook met betrekking tot het artikel 18.

Lignes à haute tension • Oiseaux • Dommage à des tiers • Art. 18 de la loi du 10 mars 1925 • Nécessité de la faute

1. La constatation que les toits des serres sont souillés par des déjections d'oiseaux et que ces souillures suivent précisément la ligne des câbles à haute tension établit donc de manière convaincante le lien de cause à effet entre d'une part, le dommage – qui consiste en une perte de lumière et de chaleur – et d'autre part, la présence des lignes à haute tension.

2. On ne peut aucunement déduire du texte de l'article 18 de la loi du 10 mars 1925, ni des travaux préparatoires, que la volonté du législateur consistait à introduire un concept de responsabilité sans faute dans le chef des sociétés d'utilité publique.

La nécessité de prouver la faute ou la nuisance excessive est également d'application dans le cadre de l'article 18.

"...

Overwegende dat meester B. Quanjard in zijn hoedanigheid van curator van het faillissement van de b.v.b.a. DE WEERT bij akte neergelegd ter griffie op 27 juli 1994 het geding, dat oorspronkelijk werd ingesteld door de b.v.b.a. DE WEERT, hervat;

Overwegende dat de vordering van eiser ertoe strekt verweerster, de N.V. Electrabel, te horen veroordelen tot betaling aan eiser van het bedrag van 303.650 F, te vermeerderen met intres-

ten en kosten;

dat deze vordering de schade vertegenwoordigt die de b.v.b.a. DE WEERT heeft geleden toen op 11 maart 1993 de daken van de serres waarin zij tomaten kweekte, sterk werden bevuild door uitwerpselen van spreuwen die op de hoogspanningsdraden boven haar serres kwamen zitten; dat zich tengevolge van deze bevuilding een opbrengstvermindering zou hebben voorgedaan door licht – en warmteverlies; dat tevens kosten moesten gemaakt worden om de serres te laten reinigen;

Overwegende dat eiser zijn vordering steunt op art. 18 van de wet van 10 maart 1925, dat volgens hem een foutloze aansprakelijkheid instelt in hoofde van verweerster;

Overwegende dat verweerster in de eerste plaats betwist dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen de schade en de aanwezigheid van de hoogspanningsdraden; dat zij stelt dat het niet bewezen is dat spreuwen massaal op de draden zouden gaan zitten om vandaar hun uitwerpselen te laten vallen; dat de schade evenzeer

kan ontstaan zijn doordat grote scholen spreuwen hun uitwerpselen in volle lucht zouden laten vallen;

Overwegende nochtans dat door gerechtsdeurwaarder Crauwels een proces-verbaal van vaststelling werd opgesteld op 11 maart 1993 (vaststellingen die overigens door aangeestelden van verweerster werden bevestigd) waarin de deurwaarder vaststelt dat de glazen daken sterk bevuild zijn door uitwerpselen van vogels deze bevuiling juist de lijn van de hoogspanningskabels volgt (st. 3, dossier mr. Broes);

dat deze vaststellingen afdoende het oorzakelijk verband tussen de schade en de aanwezigheid van hoogspanningskabels boven de serre aantonen;

Overwegende dat om verweerster voor deze schade aansprakelijk te kunnen stellen, evenwel door eiser het bewijs dient geleverd te worden dat verweerster een fout beging of bovenmatige burenhinder veroorzaakte;

dat immers uit de tekst van de wet van 10 maart 1925 en uit de voorbereidende werken geenszins kan afgeleid worden dat het de wil van de wetgever was om een foutloze aansprakelijkheid in hoofde van de nutsmaatschappijen in te voeren;

dat het door eiser aangehaalde arrest van het Hof te Brussel dd. 2/12/1966 dit bevestigt, waar o.m. wordt gesteld: "Aangezien ter zake niet bewezen wordt enerzijds dat de hoogspanningslijn op dezelfde plaats had kunnen aangelegd worden op een manier waarbij dit ongemak zich minder of niet zou hebben voorgedaan, noch anderzijds dat geïntimeerde daardoor een hinder ondergaat die de maat van de gewone ongemakken in het huidig

samenleven overtreft";

dat het Hof de eis tot vergoeding op deze gronden afwees en hierbij derhalve impliceerde dat deze vereisten van fout of bovenmatige hinder ook met betrekking tot art. 18 van de wet van 10 maart 1925 gelden;

Overwegende dat verweerster erop wijst dat de leidingen reeds gedurende lange tijd op de bewuste plaats staan zonder dat zich een dergelijk schadegeval voordeed; dat de oorzaak van deze schade gelegen is in het plotse diepduiken van een spreuwenzwerm die haar uitwerpselen laat vallen – hetgeen inderdaad een volstrekt natuurlijk fenomeen is – zodat verweerster hiervoor niet aansprakelijk kan worden gesteld;

Overwegende dat geen fout in hoofde van verweerster wordt aangetoond;

Overwegende dat eiser voorhoudt dat de door de b.v. b. a. DE WEERT geleden schade zeker de normale last overschrijdt en verweerster derhalve bovenmatige burenhinder veroorzaakte;

Overwegende dat verweerster in haar aanvullende conclusies niet betwist dat de serres reeds ter plaatse stonden vooraleer de leidingen werden gelegd; dat deze eerst-ingebruikneming principieel een weerslag heeft op de beoordeling van bovenmatige burenhinder;

Overwegende dat evenwel het bewijs van deze bovenmatige hinder niet wordt geleverd, waar de oorzaak van de schade duidelijk te wijten is aan een natuurlijk fenomeen, dat zich bovendien éénmalig voordeed zodat moeilijk

kan gesteld worden dat de normale last die elkeen in het algemeen belang moet dragen, overschreden werd;

Overwegende dat uit het feit dat verweerster in het verleden het schadegeval dat de b.v.b.a. DE WEERT op 16/2/1987 leed toen ijskegels van de hoogspanningskabels door de serreruiten vielen, wel vergoedde, niet mag afgeleid worden dat elke door de b.v.b.a. DE WEERT geleden schade door verweerster dient te worden vergoed;

Overwegende dat eiser voorhoudt dat de door de b.v.b.a. DE WEERT op 16/2/1987 leed toen ijskegels van de hoogspanningskabels door de serreruiten vielen, wél vergoedde, niet mag afgeleid worden dat elke door de b.v.b.a. DE WEERT geleden schade door verweerster dient te worden vergoed;

OM DEZE REDENEN,

DE RECHTBANK,

Rechtdoende op tegenspraak;

Verleent akte aan meester B. Quanjard in zijn hoedanigheid van curator van het faillissement van de b.v.b.a. DE WEERT van zijn gedinghervatting;

Verklaart de vordering van eiser ontvankelijk doch ongegrond en wijst hem ervan af;

Veroordeelt eiser in de kosten van het geding, aan de zijde van verweerster begroot op 11.700 F rechtsplegingsvergoeding;

..."

COUR D'APPEL DE MONS – 11 JUIN 1993

6ème Chambre

Siégeant: MM de Gbellinck, Lejeune, présidents

Avocats: Mes. Wagnion loco Vandenbroucke, Nolf loco Deconinck, Scouflaire loco Compagnion, Cornez et Kensier, Chevalier et Nackaert loco Jacobs

MASSELIS C/ s.a., ELECTRABEL s.a., ALLUMA s.a., UNAL s.a., WHIRPOOL BELGIUM

Interruption de la distribution d'électricité • Dommages aux lignes électriques • Indemnisation • Responsabilité aquilienne

Onderbreking elektriciteitsdistributie • Schade aan elektriciteitslijnen • Schadevergoeding • Aquiliaanse aansprakelijkheid

Lorsqu'un acte accompli en exécution d'une convention constitue simultanément l'inexécution d'une obligation contractuelle et une faute à l'égard d'un tiers, ce dernier peut, sans pour autant exiger l'exécution à son bénéfice des obligations qui découlent de la convention, obtenir réparation du dommage causé par cet acte en invoquant les règles de la responsabilité extracontractuelle.

Wanneer een handeling gedaan in uitvoering van een overeenkomst door één van de partijen aan deze overeenkomst gelijktijdig zowel de niet-uitvoering van een contractuele verbintenis als een fout ten aanzien van een derde uitmaakt, kan deze laatste, zonder nochtans de uitvoering ten zijne opzichte van de verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomst te eisen, de vergoeding bekomen van de schade veroorzaakt door deze handeling op basis van de extra-contractuele aansprakelijkheidsregels.

"...

I. REPRISE ET CONTINUATION D'INSTANCES

Attendu que Maîtres Philippe CORNEZ et Pascal KENSIER, agissant en leur qualité de curateurs à la faillite de la S.A. Ets JADOT Frères, déclarent "repandre la procédure mue à l'origine par la S.A. Ets JADOT Frères";

Attendu qu'il s'agit d'une reprise d'instance non nécessaire à la régularité de la procédure (voy. Fettweis, Manuel de procédure civile, 1985, p. 453 n° 661);

Attendu que dans sa requête d'appel déposée le 31 octobre 1990, Nicole MASSELIS déclare reprendre à son nom l'instance précédemment menée par le curateur à sa faillite, Maître Kris MICHELS, ladite faillite ayant été clôturée le 21 avril 1988;

Attendu qu'il y a lieu de lui en donner acte;

Attendu que la S.A. ELECTRABEL, qui vient aux droits de la S.A. UNERG, déclare continuer l'instance mue par cette dernière;

Attendu qu'il y a lieu de lui en donner acte;

Attendu que la S.A. WHIRPOOL BELGIUM, anciennement dénommée S.A. IREMDA, elle-même anciennement dénommée COMPAGNIES BELGES REUNIES D'ECLAIRAGE, en abrégé CBRE, déclare continuer l'instance mue par CBRE;

Attendu qu'il y a lieu de lui en donner acte;

II. RECEVABILITE DES APPELS

Attendu que les appels, réguliers en la forme, ont été interjetés dans le délai légal;

Attendu que Nicole MASSELIS a repris l'instance mue antérieurement par le curateur à sa faillite et a fait sa déclaration de comparution prévue à l'article 1061 du code judiciaire, nonobstant la circonstance que l'appel de la S.A. ALLUMA, dans la cause R.G. n° 15.772, fut dirigé contre "Maître Kris MICHELS en sa qualité de curateur à la faillite de la dame Nicole MASSELIS", alors qu'à cette date, ladite faillite était clôturée;

Attendu que cet appel est donc recevable;

Attendu que les autres recours, principaux et incidents, sont recevables;

III. JONCTION

Attendu que les recours, dont la cour est régulièrement saisie, sont dirigés contre un seul et même jugement et concernent un même litige noué entre les mêmes parties; Qu'il y a dès lors lieu de joindre les

causes inscrites sous les numéros 15.382 et 15.772 du rôle général pour statuer sur ces recours par un seul arrêt;

IV. LES FAITS DE LA CAUSE

Attendu que la société ALLUMA était propriétaire, sur le territoire de l'ancienne commune de Pommeroeul (actuellement Bernissart), d'une parcelle de 10 ha plantée de peupliers et partiellement surplombée par une ligne électrique à haute tension;

Attendu qu'après la vente du fonds de ladite parcelle, la S.A. ALLUMA resta propriétaire des peupliers, mais en confia l'exploitation à sa "société sœur", la S.A. UNAL;

Attendu que pour pallier tout danger de dégâts à la ligne électrique en surplomb, la S.A. UNERG demanda à la S.A. ALLUMA de procéder à l'abattage et à l'évacuation de 98 peupliers "implantés dans la zone de non-boisement" (voy. lettre de UNERG à ALLUMA du 21 février 1980) et dont la hauteur (environ 30 mètres) dépassaient les conducteurs des lignes à haute tension (voy. rapport d'expertise, p. 22);

Attendu que la société UNERG indiqua qu'elle marquait son accord pour que la S.A. ALLUMA y procède elle-même – ce dont elle l'en remerciait – et attirait l'attention du propriétaire des arbres "sur les dangers supplémentaires inhérents aux installations électriques à haute tension en service, au voisinage desquelles (on) devr(ait) travailler";

Attendu que la lettre du 21 février 1980 précisait encore: "Afin d'éviter les accidents, nous vous prions de nous prévenir de la date et de la durée des travaux (...) afin que notre délégué se rende sur place pour préciser au responsable des travaux les mesures de sécurité à respecter lors de l'exécution de tels travaux";

Attendu que la société ALLUMA confia ce travail à la société UNAL, société d'exploitation, laquelle passa, avec la

dame MASSELIS faisant commerce sous la dénomination "INTRAMASS", un contrat d'entreprise daté du 1er octobre 1980 et relatif à l'abattage des peupliers;

Attendu que le 22 octobre 1980, le premier arbre abattu par la firme "INTRAMASS" tomba sur les conducteurs de la ligne à haute tension et provoqua une rupture d'alimentation électrique, après que les deux termes de la ligne aient été mis hors service, le premier par la chute de l'arbre et le second par suite de la fusion du bloc de doublement;

Attendu que c'est la mise hors service du second terme qui entraîna la coupure de l'alimentation électrique;

Attendu que cet incident causa un dommage à UNERG (actuellement ELECTRABEL), société productrice d'électricité et propriétaire de la ligne, ainsi qu'à deux des clients de celle-ci: C.B.R.E. (actuellement S.A. WHIRPOOL BELGIUM) et la S.A. Ets JADOT Frères, actuellement en faillite;

V. LES DEMANDES

Attendu que la société UNERG (actuellement ELECTRABEL) dirigea d'abord une action contre la dame MASSELIS et la S.A. ALLUMA (assignations des 7 et 8 avril 1982), puis étendit sa demande contre la S.A. UNAL et demanda la condamnation solidaire de MASSELIS, ALLUMA et UNAL (conclusions de première instance du 3 octobre 1983, p. 11 du dossier RG 508/82);

Attendu que devant la cour, ELECTRABEL se borne à solliciter la confirmation du jugement a quo;

Attendu que dans un premier temps, C.B.R.E. dirigea son action contre la seule Nicole MASSELIS (assignation du 13 janvier 1983), puis forma une demande incidente contre la société UNERG et demanda ensuite la condamnation in solidum de UNERG et MASSELIS (conclusions de première instance du 4 octobre 1983, p. 7 du dossier 110/83);

Attendu que devant la cour, la S.A. WHIRPOOL demande la confirmation du jugement dont appel;

Attendu que la S.A. JADOT Frères, intervenue volontairement en première instance le 8 février 1983 (p. 9 du dossier 508/82), demanda la condamnation "éventuellement in solidum" de MASSELIS, UNERG, ALLUMA et UNAL (conclusions déposées le 31 août 1989, p. 31 du dossier RG 508/82);

Attendu que la société UNAL disait qu'elle garantirait ALLUMA de toutes les condamnations prononcées contre elle et dirigea une action en garantie contre MASSELIS (requête en intervention du 12 août 1983, p. 10 du dossier 508/82);

Attendu que par jugement du 23 février 1984, le premier juge désigna l'ingénieur Henri DUCROCQ comme expert, avec la mission précise indiquée au dispositif de ladite décision;

VI. QUANT A LA RESPONSABILITE

Attendu que la seule convention produite aux débats est le "contrat de défrichage n° 51.701" conclu entre la firme "Intramass" (MASSELIS) et la S.A. UNAL, dont l'article 4 dispose que "l'acceptant (INTRAMASS), agissant comme entrepreneur, se déclare responsable pour toutes les poursuites judiciaires, pour tous les dégâts et accidents qui pourraient se produire par l'exécution du présent contrat à ses ouvriers ou à des tiers, aussi bien à leur personne qu'à leurs biens.";

Attendu qu'il est constant, et d'ailleurs non contesté que le premier terme de la ligne à haute tension fut endommagé par la chute du premier peuplier abattu;

Attendu que le simple bon sens imposait à la firme "INTRAMASS" (MASSELIS) d'abattre d'abord les arbres les plus éloignés de la ligne de haute tension et, lors de l'abattage des arbres proches de la ligne, d'utiliser des câbles de façon à maîtriser la trajectoire de la chute des arbres, en

l'éloignant des installations électriques;

Attendu que l'expert a justement souligné que les ouvriers de dame MASSELIS n'avaient pas procédé de cette manière et n'avaient donc pas respecté les règles de l'art (rapport p. 21);

Attendu qu'en cela l'appelante MASSELIS manqua à ses obligations contractuelles;

Attendu qu'en égard à l'implantation des peupliers par rapport à la ligne électrique, le caractère élémentaire des mesures de sécurité à prendre devait apparaître avec une telle évidence à l'entrepreneur spécialisé "INTRA-MASS", que celui-ci ne pourrait échapper à sa responsabilité en invoquant que le contrat de défrichage litigieux ne dispose pas que l'entrepreneur devait prévenir les responsables de l'UNERG de la date et de la durée des travaux afin qu'un délégué se rende sur place pour préciser, au responsable desdits travaux, les mesures de sécurité à respecter lors de l'exécution du contrat;

Attendu qu'une partie à une convention peut, lors de l'exécution de ses obligations contractuelles, commettre en même temps une faute aquilienne envers des tiers à cette convention;

Que lorsqu'un acte posé dans le cadre de l'exécution d'une convention par l'une des parties à celle-ci constitue simultanément l'inexécution d'une obligation existant dans le chef de son auteur envers l'autre partie au contrat et une faute à l'égard d'un tiers, ce dernier peut, sans pour autant exiger l'exécution à son bénéfice des obligations qui découlent de la convention, obtenir réparation du dommage causé par cet acte en invoquant les règles de la responsabilité extracontractuelle (voy. L. Cornelis, "Principes du droit belge de la responsabilité extracontractuelle", n°69-70, pp 126-129);

Attendu qu'en l'espèce, en s'engageant envers UNAL à effectuer l'abattage des peupliers conformément aux règles de

l'art, l'appelante MASSELIS promettait, en même temps, de mettre tout en oeuvre pour éviter des dégradations à la ligne électrique à haute tension qui, de manière tout-à-fait visible, surplombait les peupliers litigieux;

Que partant, le manquement de l'appelante MASSELIS à ses obligations contractuelles à l'égard de la S.A. UNAL constitue également la méconnaissance d'une norme générale de prudence que l'appelante, en sa qualité de professionnelle de l'abattage d'arbres, était tenue de respecter à l'égard des tiers, et particulièrement du propriétaire de la ligne électrique à haute tension;

Attendu que les termes de la lettre du 21 février 1980 de la société UNERG (actuellement ELECTRABEL) à la S.A. ALLUMA, concrétisent l'accord entre ces deux parties sur le principe de l'abattage des 98 peupliers (voy. supra) et contiennent une recommandation "afin d'éviter les accidents", mais ne démontrent pas l'existence d'une obligation contractuelle dans le chef du propriétaire des arbres, relativement au chantier ou à la technique de l'abattage des arbres;

Attendu que la S.A. ALLUMA et la S.A. UNAL ne sont d'ailleurs, ni l'une ni l'autre, des entrepreneurs de travaux forestiers;

Attendu qu'en s'adressant à un entrepreneur spécialisé dans l'abattage des arbres et le défrichage des sols, la S.A. ALLUMA et la S.A. UNAL remplissaient correctement leur obligation générale de prudence et étaient dispensées de recourir à l'avis du délégué de l'UNERG au sujet des mesures de sécurité à respecter lors de l'exécution du travail;

Attendu que dès lors, aucune faute ne leur est imputable;

Attendu que leur responsabilité n'est pas engagée sur la base de l'article 1382 du Code civil;

Attendu que la responsabilité de l'exploitant de la ligne à haute tension,

actuellement la S.A. ELECTRABEL, n'est pas d'avantage engagée;

Qu'en effet, contrairement à l'avis de l'appelante MASSELIS, l'expert a répondu clairement et complètement aux questions contenues dans la mission qui lui était confiée et a notamment constaté que le bloc de doublement, dont la fusion entraîna la mise hors service du second terme de la ligne électrique, ne présentait aucun défaut;

Attendu qu'aucun vice caché dudit bloc de doublement n'est démontré (voy. rapport d'expertise p. 20);

Attendu que ne peut pas non plus être reproché à faute à l'UNERG, le fait de n'avoir pas demandé plus tôt l'abattage des peupliers litigieux;

Attendu qu'il est sans pertinence de soutenir que la chute naturelle d'un peuplier sur la ligne à haute tension aurait provoqué le même dommage, alors qu'il résulte de l'ensemble des éléments de la cause que sans la faute de MASSELIS, tous les dommages, directs et indirects, dont il est demandé réparation, ne se seraient pas produits tels qu'ils se sont réalisés;

Attendu que seule la responsabilité de Nicole MASSELIS est engagée, de sorte que seules les actions principales dirigées contre elle sont fondées;

Attendu que les actions en garantie de la S.A. ALLUMA et de la S.A. UNAL sont sans objet;

VII. LES DOMMAGES

Attendu que Nicole MASSELIS conteste l'importance des dommages de la S.A. ELECTRABEL et des Etablissements JADOT Frères;

Attendu qu'au dossier de la S.A. ELECTRABEL est déposé un "rapport définitif" de l'ingénieur Arthur HENRI-VAUX, lequel paraît avoir été mandaté par toutes les parties – et notamment par l'UNERG au siège de laquelle l'expertise fut menée – pour examiner les faits (causes du sinistre) et le dom-

mage de l'UNERG (dossier ELECTRABEL p. 6);

Attendu qu'en ce qui concerne le dommage de la société d'électricité, l'expert HENRIVAUX note que "le décompte (est) conforme à la convention et acceptable pour la somme de 257.453 F";

Attendu que cette convention n'est pas produite;

Attendu que selon dame MASSELIS, il s'agit d'une convention conclue le 23 février 1976 entre l'U.P.E.A. et le Comité d'Etudes techniques de la Production et de la Distribution d'Electricité, convention à laquelle adhéra son assureur la compagnie HELVETIA et qui fixa les critères d'évaluation des dommages;

Attendu que ELECTRABEL, qui se borne à conclure, dans les deux causes, "qu'il convient de confirmer le jugement en ce qu'il a condamné la S.A. ALLUMA à payer à la concluante la somme de 353.060 F", ne produit aucun élément de preuve de la réalité de cette évaluation;

Attendu qu'elle ne conteste pas l'existence de la convention du 23 février 1976 et dépose même à son dossier une "annexe à (sa) facture à INTRAMASS suivant (les) taux U.P.E.A." qui reprend le chiffre de 257.453 F (pièce non numérotée, mais agrafée au rapport de l'ingénieur Arthur HENRIVAUX dans le dossier déposé par ELECTRABEL);

Attendu que le dommage en principal de ELECTRABEL doit être limité à la somme de 257.453 F;

Attendu qu'en ce qui concerne le dommage des Etablissements JADOT Frères, l'appelante MASSELIS produit à son dossier (sous-farde II, première pièce) une estimation amiable d'indemnité, signée à Beloeil le 22 janvier 1981 par le représentant de la compagnie HELVETIA (assureur de MASSELIS) et par le sieur Etienne JADOT représentant la S.A. Etablis-

sement JADOT Frères;

Attendu qu'aux termes de ce document écrit, les parties ci-dessus précisées "ont, de commun accord, estimé comme suit la valeur au jour du sinistre des objets assurés et les dommages occasionnés aux objets ci-après désignés et fixé l'indemnité en résultant: Perte de production: 308.542 F.";

Attendu que cette somme, acceptée sans aucune réserve par le signataire Etienne JADOT, doit être considérée comme la valeur du préjudice subi par la société JADOT Frères suite à l'interruption du courant litigieuse;

Attendu que les curateurs à la faillite de JADOT Frères affirment que le dommage de la société en faillite est de 470.077 F, mais ne prouvent pas ce chiffre;

Attendu que les autres dommages ne sont pas contestés; ..."

PAR CES MOTIFS,

LA COUR,

Reçoit les appels,

Dit pour droit que Nicole MASSELIS est seule responsable de toutes les conséquences dommageables de l'accident litigieux du 22 octobre 1980 et que seules les demandes originaires dirigées contre elle sont fondées dans les mesures ci-après indiquées;

Condamne Nicole MASSELIS à payer à:

- la S.A. ELECTRABEL la somme de 257.453 F (deux cent cinquante-sept mille quatre cent cinquante-trois francs), majorée des intérêts compensatoires à dater du 22 octobre 1980, date des faits, jusqu'au jour du présent arrêt et des intérêts judiciaires;

- Maîtres Philippe CORNEZ et Pascal KENSIER, agissant en leur qualité de curateurs à la faillite de la S.A. Ets JADOT Frères, la somme de 308.542 F (trois cent huit mille cinq

cent quarante-deux francs), majorée des intérêts compensatoires à dater du 22 octobre 1980, date des faits, jusqu'au jour du présent arrêt et des intérêts judiciaires;

- la S.A. WHIRPOOL BELGIUM, anciennement dénommée S.A. IREMDA, elle-même anciennement dénommée COMPAGNIES BELGES REUNIES D'ECLAIRAGE, en abrégé CBRE, la somme de 402.299 F (quatre cent deux mille deux cent nonante-neuf francs), majorée des intérêts compensatoires à dater du 22 octobre 1980, date des faits, jusqu'au jour du présent arrêt et des intérêts judiciaires;

Déboute les demandeurs originaires du surplus de leurs demandes; Dit que les actions en garantie sont sans objet;

Fait masse des frais et dépens des deux instances liquidés à 69.462 F (55.462 F + 14.000 F) pour la S.A. ELECTRABEL (en ce compris la partie avancée par la S.A. UNERG pour les frais de l'expertise judiciaire), à 25.550 F (11.550 F + 14.000 F) pour les curateurs à la faillite de la S.A. JADOT Frères, à 25.523 F (15.023 F + 10.500 F) pour la S.A. WHIRPOOL BELGIUM, 33.250 F (12.950 F + 20.300 F) pour la S.A. ALLUMA, à 25.900 F (11.900 F + 14.000 F) pour la S.A. UNAL et non liquidés pour la partie MASSELIS, soit un total de 179.685 F;

Condamne Nicole MASSELIS aux 3/4 desdits dépens et délaisse le quart restant aux autres parties en cause;

..."

N O T E

En l'espèce, une société qui avait exécuté des travaux d'abattage d'arbres avait manqué à ses obligations contractuelles envers le sous-traitant qui lui avait confié le travail. Elle avait également méconnu son obligation générale de prudence envers des tiers, et notamment Electrabel. Ceux-ci peuvent invoquer la responsabilité quasi-délictuelle de l'entreprise d'abattage d'arbres.

N O O T

In het voorliggende geval was een vennootschap die werken aan bomen had uitgevoerd, tekort gekomen aan haar contractuele verplichtingen ten aanzien van de onderaannemer van wie zij de opdracht had gekregen. De vennootschap had eveneens de algemene voorzichtigheidsplicht die geldt ten aanzien van derden, zoals bijvoorbeeld Electrabel, miskend. Deze kunnen de quasi-delictuele aansprakelijkheid van de eerstgenoemde vennootschap invoeren.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT – 18 JUNI 1990

2de Kamer

Zetelend: Dhr. Vanhelmont, voorzitter

Dhr. Gerets en Mevr. Thoeve

Advocaten: Mrs Witters/Veulemans loco Zimmermann en Gruyters loco Putzeys

n.v. BROUWERIJ MARTENS T/ c.v. INTERELECTRA – n.v. EBES

**Terbeschikkingstelling elektriciteit •
Onderbreking • Contractuele relatie •
Uitvoeringsagent • Fout • Art. 1382 BW •
Niet-toepasselijkheid**

**Mise à disposition d'énergie électrique •
Interruption • Relation contractuelle •
Agent d'exécution • Faute •
Art. 1382 CC • Non-applicabilité**

Wanneer een contractant zich door een andere persoon heeft laten vervangen om een contractuele verbintenis uit te voeren, kan deze slechts overeenkomstig het artikel 1382 BW aansprakelijk worden gesteld indien de ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt, niet aan de contractuele verbintenissen, doch aan de algemene zorgvuldigheidsplicht, en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering van het contract te wijten schade heeft veroorzaakt.

Lorsqu'un cocontractant s'est fait remplacer par une autre personne pour exécuter une obligation contractuelle, sa responsabilité ne peut être engagée sur pied de l'article 1382 du CC que si la faute constitue un manquement, non pas aux obligations contractuelles, mais un manquement à l'obligation générale de prudence et si cette faute a causé un dommage distinct du dommage dû à la mauvaise exécution du contrat.

“ ...

DE FEITEN

Op 20/01/88 viel Limburg en eiseres zonder stroom. Dit zou te wijten zijn geweest aan de ontploffing in een centrale, eigendom van tweede verweerster.

Verweersters, zonder op dit stuk tegengesproken te worden, stellen dat deze onderbreking een half uur duurde. Eiseres, die een overeenkomst met eerste verweerster heeft waarbij deze laatste een continue stroomvoorzie-

ning op zich neemt, heeft daarop een vordering ingeleid tegen beide verweersters.

GRONDSLAG VAN DE VORDERING

Eiseres heeft haar vordering tegen eerste verweerster gebaseerd op art. 1146-1147 B.W.; zij stelt dat het bevrijdingsbeding waarop eerste verweerster zich beroept, op onderhavig geval niet van toepassing is, bovendien de zin van de overeenkomst zou uithollen, strijdig is met het E.E.G.-recht (richtlijn van 28/07/85 in zake productaansprakelijkheid) en dat de

overmacht niet is bewezen.

Waarop eiseres zich baseert tegenover tweede verweerster wordt niet met zoveel woorden gezegd maar de rechtbank neemt aan dat dit art. 1382 B.W. is. Tweede verweerster neemt aan dat dit art. 1382 B.W. is. Tweede verweerster stelt dat zij uitvoeringsagent is van eerste verweerster en dat in die zin eiseres tegen haar geen vordering kan instellen ex art. 1382 B.W. nu de grondslag van de vordering het niet-nakomen is van de overeenkomst tussen eerste verweerster en eiseres. In aanvullende besluiten stelt eerste

verweerster dat tweede verweerster haar uitvoeringsagent niet is maar wel de niet-in-zake-zijnde intercommunale Lintra en dat eiseres wel degelijk een vordering kan instellen tegen tweede verweerster ex art. 1382 B.W.

IN RECHTE

De vordering tegenover eerste verweerster is dus gebaseerd op art. 1146-1147 B.W.; dit artikel staat niet geïsoleerd: het maakt een onderdeel uit van de regeling in verband met de contractuele verantwoordelijkheid die in het Burgerlijk Wetboek niet systematisch is behandeld.

De bewijslast in zake contractuele verantwoordelijkheid komt op de schouders van de schuldenaar terecht. Zodra de schuldeiser bewijst dat de contractuele verplichting niet is uitgevoerd, weegt op de schuldenaar een vermoeden dat dit gebrek aan uitvoering te wijten is aan een omstandigheid waarvoor hij verantwoordelijk is.

Dat de uitvoering niet is nagekomen en er een stroomonderbreking is geweest, wordt niet betwist. Daarvoor is Interelectra in principe verantwoordelijk.

Nu stelt Interelectra dat zij zich bevrijd heeft van het betalen van een schadevergoeding voor zover de stroomonderbreking niet langer dan een uur duurt. De tekst van de algemene voorwaarden, waarnaar de overeenkomst voor stroomlevering hoogspanning dd. 06/10/1986 tussen Interelectra en eiseres verwijst, luidt als volgt in art. 8:

"In geval van een onderbreking te wijten aan een fout van Interelectra, zal deze aan de verbruiker, op diens verzoek, een vergoeding uitbetalen zoals bepaald in de bijlage <tarifiering>. Interelectra is in geval van stroomonderbreking tot geen andere vergoeding verplicht. De vergoeding is echter niet verschuldigd voor onderbrekingen van minder dan één uur, noch voor deze die zich zouden voordoen buiten de werkperiode van de verbruiker..."

Eiseres nu stelt dat Interelectra zich

enkel heeft willen bevrijden van haar verantwoordelijkheid uit fout en niet van de gevolgen door niet-naleving van haar contractuele verbintenis in se. De rechtbank meent dat eiseres daarmee wil zeggen dat het de bedoeling van Interelectra was zich enkel te bevrijden van haar verantwoordelijkheid ex art. 1382 B.W.

Eiseres kan niet gevolgd worden: een inbreuk op de contractuele verantwoordelijkheid wordt in het spraakgebruik eveneens "fout" genoemd. Het niet-uitvoeren van de verbintenis waarover art. 1147 B.W. het heeft, is een fout. Eerste verweerster heeft zich dus voor een stroomonderbreking zoals in casu willen bevrijden. Aan deze interpretatie verandert art. 1162 B.W. niets. Deze interpretatiemodaliteit is overigens slechts voorzien in geval van "twijfel". Over de interpretatie van art. 8 van de algemene voorwaarden van Interelectra is er geen twijfel mogelijk.

Het art. 8 ontnemt evenmin alle inhoud aan de overeenkomst tot stroomlevering. Enkel onderbrekingen van minder dan één uur geven geen aanleiding tot schadevergoeding. De door eiseres aangehaalde auteurs zeggen het niet anders: enkel het exonerationbeding dat elke betekenis ontnemt aan de aard van het contract dat partijen beoogden tot stand te brengen, kan nietig worden verklaard. Tenslotte kan de richtlijn in zake productaansprakelijkheid, waarvoor de lidstaten per 30/7/88 hun wetgeving dienden aan te passen, niet vervroegd toegepast worden op een schadegeval van 20/1/88.

Voor de volledigheid wil de rechtbank er nog aan toevoegen dat het bevrijdingsbeding in casu niet van toepassing is op de zware fout en dat er van toepassing van art. 1382 B.W. in de verhouding tussen eiseres en eerste verweerster even min sprake kan zijn (Cass., 4/06/1971, R.W. 1971-72, 371).

Dat tweede verweerster geen contractuele verantwoordelijkheid draagt tegenover eiseres is duidelijk (art. 1165 B.W.). Er kan dus tussen hen slechts sprake zijn van verantwoordelijkheid

op grond van art. 1382 B.W.

Tweede verweerster verwijst in dat verband terecht naar de leer van het Hof van Cassatie dat, wanneer een contractant zich door een andere persoon heeft laten vervangen om een contractuele verbintenis uit te voeren, deze andere persoon slechts dan ex art. 1382 B.W. aanspreekbaar kan worden gesteld indien de hem ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt, niet aan de contractuele verbintenissen, doch aan de algemene zorgvuldigheidsplicht, en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering van het contract te wijten schade heeft veroorzaakt.

In casu is de schade niet anders dan die te wijten is aan een slechte uitvoering van de overeenkomst.

Het heeft dus geen zin om tweede verweerster te dwingen (verdere) stukken bij te brengen die haar overmacht zouden aantonen (zij heeft overigens een voor de rechtbank onverstaaanbare nota neergelegd waaruit ook voor haar de overmacht zou moeten blijken). Het is evenmin van belang of tweede verweerster de hoogspanning via eigen lijn, via de verdeelkanalen van eiseres of via de intercommunale, Lintra bij eiseres brengt.

De voorschriften van artikels 2-30 tot 37 van de wet van 15/6/1935, op het gebruik van de talen in gerechtszaken, werden nageleefd.

OM DEZE REDENEN,

na beraadslaging, beslist de rechtbank op tegenspraak:

Zij verklaart de eis toelaatbaar maar ongegrond.

Zij veroordeelt eiseres tot de kosten, in haren hoofde begroot op 9.810 F, in hoofde van eerste verweerster op 5.100 F, en onbegroot aan de zijde van tweede verweerster bij gebreke aan omstandige opgave van staat aan de rechtbank.

..."

TRIBUNAL DE PREMIERE INSTANCE DE BRUXELLES – 21 JUIN 1995

16ème Chambre

Siègeant: MM Ménestret, président f.f., Scheufele et Leys
Avocats: Mes De Brabandere, loco De Keseler et Dumont loco Glansdorff
 s.a. AXA BELGIUM C/ INTERCOMMUNALE SEDITEL

Installations d'électricité et de télédistribution • Dégâts • Réparations • Tarif horaire • Sous-traitants • Coefficient majorateur • Vétusté

Elektriciteits-en teledistributieinstallaties • Beschadiging • Herstellingen • Uurloon • Onderaannemers • Verhogingscoëfficiënt • Vetusteit

Dès lors que les frais de réparation portés en compte par l'intercommunale correspondent, en ce qui concerne le tarif horaire, à ses prix de revient concrets et réels, ces frais ne peuvent être contestés au motif que ces prix de revient seraient excessifs par rapport aux barèmes pratiqués par les électriciens privés.

Il importe peu, à cet égard, que des montants inférieurs aient été convenus avec d'autres compagnies d'assurance en contrepartie d'un règlement rapide des sinistres (convention U.P.E.A. – C.E.T.S.).

De même, il n'est pas excessif de porter en compte un coefficient majorateur de 18 % en couverture des frais généraux qui résultent de la mise en oeuvre des prestations effectuées par des sous-traitants.

Il n'y a pas lieu de tenir compte de la vétusté dès lors que le remplacement des installations endommagées se fait de manière générale et par lots, dès que la majorité des éléments du réseau ou partie de réseau sont considérés comme amortis.

Indien de door de intercommunale aangerekende herstellingskosten overeenstemmen, wat het uurloon betreft, met de concrete en werkelijke kostprijs, kunnen deze kosten niet betwist worden om reden dat zij overdreven zouden zijn in acht genomen het barema gehanteerd door privé-elektriciteitsinstallateurs. Het is daarbij in dit opzicht van geen belang dat lagere bedragen zijn overeengekomen met andere verzekeringsmaatschappijen in het kader van een snellere regeling van schadegevallen (overeenkomst BVVO-CETS). Evenmin is het overdreven om een toeslag van 18 % in rekening te brengen teneinde de algemene kosten te dekken die ontstaan ingevolge van de werkelijke prestaties van onderaannemers.

Er dient geen rekening te worden gehouden met de vetusteit in geval de beschadigde installaties worden vervangen op een algemene wijze en per lot, van zodra het merendeel van de elementen van het net of een deel ervan als afgeschreven dienen beschouwd te worden.

"...

I. ANTECEDENTS DE LA PROCEDURE

Attendu que la demande originaire mue par citation du 31.1.1992 de l'intimée tend au paiement par l'appelante d'une somme de 39.832 F majorée des intérêts compensatoires depuis le 28.10.1988;

Que cette demande est basée sur une facture adressée le 31.5.1990 à la société S.P.R.L. Lenaerts assurée par l'appelante, du chef d'un dommage causé à une installation de télédistribution de l'intimée par la manoeuvre fautive d'un camion de l'assurée de

l'appelante;

Attendu qu'en termes de conclusions devant le premier juge, l'appelante a reconnu un incontestablement dû de 32.646 F, estimant la demande originaire non fondée pour le surplus et demandant la condamnation de l'intimée à la majeure partie des dépens;

Attendu que par son jugement précité le premier juge a fait droit intégralement à la demande originaire de l'intimée condamnant l'appelante aux intérêts judiciaires et dépens;

Attendu que l'objet de l'appel principal vise à mettre le jugement a néant, à dire que l'offre de l'appelante de payer

33.417 F est satisfactoire et à condamner l'intimée aux dépens des deux instances;

Attendu que par premières et deuxième conclusions additionnelles, l'intimée forme appel incident tendant à la condamnation de l'appelante, outre ce qui est dit au premier jugement, à lui payer une somme de 50.000 F pour appel téméraire et vexatoire;

Attendu que la recevabilité des appels principal et incident, réguliers quant au délai et à la forme n'est pas contestée;

II. FAITS DE LA CAUSE

Attendu que tant la matérialité des faits

à l'origine du dommage que la responsabilité de l'assurée de l'appelante ne sont pas contestées;

Que la réalité de la facture de 39.832 F du 31.5.1990 envoyée à l'assurée de l'appelante et sa réception n'est pas plus contestée;

Que le 27.7.1990 l'intimée a réclamé le paiement de sa facture de 30.832 F;

Que le 7.8.1990 l'appelante a signalé attendre le rapport de l'expert qu'elle avait mandaté pour l'évaluation du dommage;

Que parallèlement aux dégâts causés à l'installation de télédistribution et étant à l'origine de la facture litigieuse, des dégâts ont lors du même accident été causés au réseau d'électricité de l'intimée;

Que ces dégâts ont été à l'origine d'une facture de 137.680 F adressée à la S.P.R.L. Lenaerts, assurée de l'appelante;

Que cette facture est établie sur base des mêmes tarifs horaires et a été payée intégralement;

Que ce fait n'est pas contesté par l'appelante;

Que le tribunal ne peut cependant induire du dossier la date exacte du paiement de cette facture;

Attendu que l'appelante a mandaté l'expert VAN HENTENRYCK pour évaluer les dommages aux deux réseaux;

Que celui-ci en date du 4.10.1990 a demandé certains renseignements à l'intimée;

Que dans son P.V. d'évaluation du 8.12.1990 l'expert fixe le dommage au réseau d'électricité à 120.876 F au lieu des 137.680 F réclamés et payés à l'appelante et le dommage au réseau de télédistribution à 32.646 F au lieu des 39.832 F réclamés à l'appelante;

Que l'expert explique cette différence d'une part par l'application d'un taux

horaire de 781 F en électricité et de 1.000 F en T.V. distribution, au lieu des 1.602 F facturés, et ce pour les heures en prestation non urgentes et d'autre part par l'application d'un taux de vétusté de 3 % par an sur le câble T.V. aérien et de 5 % par an sur le câble de raccordement électrique;

Qu'il rejette également les frais administratifs de 18 % portés en compte par l'intimée sur les factures de ses sous-traitants;

Que pour la facture litigieuse il ne prend pas en compte les frais de déplacement du camion-élévateur;

Attendu que le 25.1.1991 l'appelante a admis les remarques de l'expert en ce qui concerne la vétusté mais a maintenu son point de vue concernant les taux honoraires;

Qu'elle a accepté de réduire sa facture pour l'intervention au réseau électrique de 137.680 F à 130.528 F et celle pour l'intervention au réseau de T.V. Distribution de 39.832 F à 38.401 F;

Que le 19.2.1991 l'expert a maintenu ses évaluations;

Que le 9.4.1991 l'intimée restant sur ses positions en ce qui concerne le taux horaire a manifesté son intention de remettre le dossier à son conseil pour de qui concerne le paiement de sa facture de 39.832 F;

III. DISCUSSION

Attendu que quelque surprenant que ce soit, il apparaît du dossier et des explications des parties que la facture de 137.680 F a été payée telle quelle à l'intimée, malgré que celle-ci acceptait de réduire cette facture à 130.528 F et que l'expert de l'appelante pour les mêmes raisons que celles qui seront développées ci-après ne l'admettait qu'à concurrence de 120.876 F;

Que le Tribunal pouvait tirer argument de ce fait pour confirmer sans grand développement la décision du premier juge;

Qu'il lui apparaît cependant qu'il se trouve devant un litige portant sur des questions de principes plus que de montants;

Que le montant réel de contestation qui est devant la présente instance de 6.415 F mis en relation avec les dépens se montant à plus du double prouve à suffisance qu'il en est bien ainsi;

A. En ce qui concerne le taux horaire

Attendu que la première question de principe porte sur le taux horaire de main d'oeuvre appliqué par l'intimée dans sa facturation;

Que l'intimée l'évalue à 1.602 F et l'expert de l'appelante et celle-ci à 1.000 F, puisque le litige ne porte plus que sur les prestations en matière de réseau de Télédistribution;

Que l'expert base son estimation sur un barème n'émanant pas de la commission paritaire dont fait partie l'intimée;

Qu'il est constant que l'intimée, de même que les autres intercommunales du même ressort, fixe son taux horaire d'après les calculs effectués par le service économique à sa division du Brabant;

Que ce service détermine les taux horaires à appliquer sur base des prix de revient réels des intercommunales concernées;

Qu'il s'ensuit que l'intimée a porté en compte un salaire horaire correspondant à ses prix de revient concrets et réels, ce que ne conteste pas l'appelante qui se borne à estimer que par comparaison avec les barèmes pratiqués par des électriciens privés ces prix de revient sont excessifs et partant les taux honoraires qui en découlent;

Attendu qu'il s'agit cependant des coûts réels que l'intimée a dû engager pour réparer au plus vite son dommage et l'empêcher de croître;

Que le nombre des heures prestées n'est pas contesté;

Que sans sa faute du client de l'appelante, l'intimée n'aurait dû intervenir sur son réseau comme elle le fit;

Qu'il s'ensuit que sur le plan des heures prestées et du tarif pratiqué il y a adéquation entre le montant du dommage, ce qui a été facturé et ce qui doit être payé pour réparer le dommage;

Attendu que les parties font état de l'existence d'un tarif préférentiel de 1.391 F inférieur au taux de 1.602 F appliqué dans le cas d'espèce;

Que dans le cadre d'une convention UPEA-CET, de nombreuses compagnies d'assurances ont admis un taux conventionnel de 1.319 F supérieur de 391 F au taux avancé par l'expert VAN HENTENRYCK et inférieur de 211 F au taux pratiqué par l'intimé;

Qu'il est clair que par cette convention de nombreuses compagnies d'assurances ont admis le caractère spécifique et plus élevé des barèmes des intercommunales par rapport à ceux pratiqués par les électriciens privés;

Que l'aspect continuité du service public ainsi que les modes de fonctionnement et de contrôle propres aux intercommunales pèsent sur leurs frais de fonctionnement d'une façon telle que cette différence de barème s'explique;

Que l'intimée explique que si les intercommunales ont par contre accepté dans le cadre de cet accord de réduire leurs taux horaires de 211 F, c'est parce qu'en contrepartie les compagnies signataires s'engagent à un règlement rapide des sinistres;

Que le présent cas d'espèce où l'expert de l'appelante intervient pour demander certains renseignements à l'intimée, le 4.10.1990 soit près d'un an après le sinistre incline le tribunal à penser que les intercommunales ont, dans le cadre de cet accord en tout cas, agi en bonnes gestionnaires;

Que cette impression du tribunal est confortée quand elle trouve le 8.12.1990 sous la plume de l'expert VAN HENTENRYCK, trempée dans un certain cynisme, les termes:

"Pour permettre une clôture rapide de cette affaire, nous vous proposons de marquer accord sur nos deux P.V. d'expertise";

Attendu que l'appelante n'est pas signataire de la convention et ne peut prétendre bénéficier du taux de 1.391 F;

Que le taux de 1.602 F compte tenu de ce qui précède non seulement est le seul à même de réparer correctement le dommage subi mais de plus n'apparaît pas ni comme excessif ni comme arbitraire;

Qu'à bon droit quoique pour d'autres motifs le premier juge a déclaré la demande fondée sur ce point;

B. En ce qui concerne le taux de 18 % de frais administratifs appliqués à la facture du sous-traitant de l'intimée

Attendu que la réalité de la prestation du sous-traitant et le montant de sa facture ne sont pas contestés, l'expert VAN HENTENRYCK se bornant à rejeter l'application d'un taux de 18 % à cette facture par l'intimée pour couvrir ses frais indirects;

Que l'appelant et son expert estiment que ce taux de 18 % est fixé de manière arbitraire et ne compense aucun dommage accessoire de l'intimée encouru du chef de la faute de la cliente de l'appelante;

Attendu que ce taux, couvre les frais généraux qui résultent de la mise en oeuvre des prestations nécessaires à la réparation du dommage et effectuées par des sous-traitants;

Que comme pour le taux horaire, ce coefficient majorateur de 18 % est établi par le service économique de la division Brabant de l'intimée;

Qu'il est ainsi fixé et applicable à toutes les facturations similaires de l'intimée et des intercommunales de son ressort depuis le 1.1.1989;

Que pour les raisons expliquées à propos du taux horaire, le coefficient de majoration appliqué n'apparaît ni arbitraire ni excessif;

Qu'il est de jurisprudence constante que tous les éléments constitutifs d'un dommage sont dus par l'auteur de celui-ci, en ce compris la partie des frais généraux afférente à la réparation du dommage;

Que l'intimée n'aurait pas dû mettre en oeuvre ces frais si une faute n'avait pas été commise par la cliente de l'appelante;

Qu'il est unanimement admis même dans les autres secteurs économiques que cette fraction de frais se calcule au moyen d'un coefficient et ne saurait être calculée autrement, vu le nombre d'intervenants et d'interventions administratives nécessaires à la vie d'une entreprise;

Qu'à bon droit également quoique pour d'autres motifs le premier juge a déclaré la demande fondée sur ce point;

C. En ce qui concerne la vétusté

Attendu que l'intimée par sa lettre du 25.1.1991 a admis sur ce point tant le principe que le calcul de l'expert;

Qu'il n'y a nulle réserve sur ce point dans la lettre de l'intimée, contrairement à ce qu'elle affirme en termes de conclusions;

Qu'il apparaît cependant, afin de garder à l'ensemble des présentes motivations une unité basée sur une logique économique qu'il y a lieu de retenir la motivation particulièrement pertinente formulée par le premier juge pour rejeter la vétusté;

Qu'en effet le remplacement du type d'installation concerné se fait de

manière générale et par lots, dès que la majorité des éléments du réseau ou partie de réseau sont considérés comme amortis;

Qu'à l'occasion de ces remplacements, il n'est pas tenu compte du moindre degré de vétusté d'un élément qui aurait été remplacé isolément pour des raisons spécifiques non liées à la vétusté;

Qu'à bon droit également le premier juge a écarté les arguments de l'appelante sur ce point;

D. En ce qui concerne les frais de déplacement du camion élévateur

Attendu que l'expert VAN HENTENRYCK ne justifie pas le rejet de ce poste de 528 F, pas plus que l'appelante;

Que le tribunal cherche vainement les raisons de ce rejet, ce qui semble indiquer qu'il n'y en a pas;

Qu'il est évident que l'emploi d'un camion d'élévateur pour ce type de travaux est une meilleure solution que celles faisant appel à plusieurs ouvriers se faisant la courte échelle ou au service d'incendie;

Que les 12 km à 44 F portés pour ce poste semblent raisonnables;

Que dans le cas du dommage au réseau électrique l'expert VAN HENTENRYCK avait admis un poste de même nature;

Que sur ce point également c'est à bon droit que le premier juge a donné satisfaction à l'intimée;

E. En ce qui concerne l'appel incident

Attendu que par voies de premières et deuxième conclusions additionnelles l'intimée demande la condamnation de l'appelante à lui payer une somme de 50.000 F du chef d'appel téméraire et vexatoire poursuivant manifestement un but dilatoire;

Que certes de nombreuses affaires ont opposé devant plusieurs juridictions les mêmes parties pour des contestations de nature similaire;

Que le déroulement de ces diverses procédures n'est pas favorable à l'appelant;

Qu'il semble cependant peu probable que l'appelante vu sa surface financière use des recours légaux pour différer un paiement de 6.145 F et ce d'autant plus que son adversaire est une société regroupant des intercommunales moins sujettes à la lassitude que le commun des justiciables;

Que le conseil de l'appelant a d'ailleurs déclaré au début de l'audience du 11.5.1995 qu'il s'agissait d'une affaire de principe et non d'argent;

Que le tribunal a taché de répondre à son attente sur ce point;

Attendu que la décision du premier juge dans le présent cas d'espèce est principalement motivée par l'absence de production de tableaux salariaux ad hoc sur lesquels se serait fondé l'expert VAN HENTENRYCK et que le premier juge aurait pu examiner pour se forger une opinion;

Que pour ces motifs il n'y a pas lieu d'accorder à l'intimée le bénéfice de ses premières et deuxième conclusions additionnelles;

PAR CES MOTIFS,

LE TRIBUNAL,

Statuant contradictoirement et en degré d'appel;

Reçoit l'appel, le déclare non fondé, confirme le jugement dont appel dans toutes ses dispositions;

Reçoit l'appel incident, le déclare non fondé, en déboute l'intimée au principal, appelante sur incident;

Condamne l'appelante aux dépens d'appel liquidés à 2.700 F + 1.950 F + 5.850 F pour elle-même et à 5.850 F pour l'intimée.

..."

VREDEGERECHT VAN HET TWEDE KANTON TE LEUVEN – 7 FEBRUARI 1995

Zetelend: Dhr. Gutschoven

Advokaten: Mrs. Wierinckx en De Braekeleer

c.v. P.B.E. INTERCOMMUNALE T/ n.v. PAESEN BOUWMATERIALEN

**Schade aan elektrische installaties •
Schadevergoeding • Overeenkomst
BVVO-CETS • Toepasselijkheid t.o.v.
niet-aangeslotenen • Bijstandskosten**

**Domage aux installations électriques •
Indemnisation • Convention
UPEA-CETS • Applicabilité aux non-
adhérents • Frais d'assistance**

Niettegenstaande de veroorzaker van de schade niet gebonden is door de overeenkomst BVVO-CETS, kunnen de rechtbanken deze overeenkomst hanteren om de gevorderde schade te toetsen naar billijkheid en objectiviteit.

De schaderegeling weerhouden in deze overeenkomst biedt ontegensprekelijk waarborgen van billijkheid en objectiviteit en is een ernstige grondslag bij de evaluatie van de schade.

De verhoging van 15% op de becijferde schade is billijk gezien een elektriciteitsverdelers extra personeel in dienst heeft voor de herstelling van de schade veroorzaakt door derden en deze herstelling, in eigen beheer uitgevoerd, een aantal niet concreet becijferbare tussenkomsten met zich meebrengt.

Malgré que l'auteur du dommage ne soit pas lié par la convention UPEA-CETS, celle-ci peut être utilisée par les tribunaux pour valoriser le dommage exigé en équité et objectivité.

L'indemnisation du dommage en application de cette convention présente avec certitude des garanties d'équité et d'objectivité et constitue un fondement sérieux pour l'évaluation du dommage.

L'augmentation de 15 % par rapport au dommage chiffré est équitable étant donné qu'un distributeur d'électricité met en service du personnel supplémentaire pour réparer le dommage causé aux tiers, et que cette réparation exécutée sous sa direction, engendre des frais non valorisables.

De vordering heeft tot voorwerp verweerster te horen veroordelen tot betaling aan eiseres van 15.702 F. meer de vergoedende intresten op 48.929 F. vanaf 5.11.1992 tot 20.11.1993 en op 15.702 F. vanaf 5.11.1992, de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding;

Gelet op de wet inzake het taalgebruik in gerechtszaken dd. 15.06.1935;

Gelet op de conclusies van partijen;

Gelet op de dossiers van partijen, het tegensprekelijk debat en de inberaadname op 13.12.1994;

Na kennisname van:

het geïnventariseerd dossier van eiseres (5 stukken)

het geïnventariseerd dossier van verweerster (2 stukken)

Heden, na beraad, spreekt de Vrederechter volgend vonnis uit:

1. DE FEITEN

Op 5.11.1992 deed zich een verkeersongeval voor te Betekom;

Een aangestelde van verweerster reed er een verlichtingspaal van eiseres aan;

Eiseres begroot de door haar geleden schade op 64.631 F.;

Verweerster betaalde echter op 20.11.1993 slechts 48.929 F. daar zij zich beroept op een schaderaming van haar eigen expert en niet kan akkoord gaan met de schaderaming van eiseres welke opgesteld werd op grond van een overeenkomst dd. 01.01.1986 tussen BVVO en CETS;

2. IN RECHTE

Overwegende dat verweerster de schaderaming van eiseres betwist;

Dat zij zich niet gebonden acht door de overeenkomst dd. 1.01.1986 tussen de Beroepsvereniging der Verzekeringsondernemingen en de Electriciteitsondernemingen, daar deze overeenkomst een "res inter alios acta est";

Overwegende dat niet kan betwist worden dat de BVVO-CETS overeenkomst enkel de bedoeling heeft een billijke en objectieve vergoeding na te streven van de schade welke electriciteitsbedrijven bij ongevallen ondervinden;

Dat evenmin kan betwist worden dat deze overeenkomst als dusdanig niet tegenstelbaar is aan verweerster daar deze bij het aangaan ervan geen partij was;

Dat echter deze overeenkomst door de Rechtbanken kan gebruikt worden ten-

einde de gevorderde schade te toetsen naar billijkheid en objectiviteit;

Dat deze overeenkomst immers ontegensprekelijk waarborgen van billijkheid en objectiviteit biedt en als ernstige grondslag kan genomen worden bij de evaluatie van de door eiseres geleden schade;

Dat de schaderegeling welke in deze overeenkomst werd weerhouden dan ook als overeenstemmend met de regels billijke schadeloosstelling dient beoordeeld te worden;

(zie o.m. Hof Gent, 30.11.1990, Iuvis, 1993, 2, pag. 77)

(zie eveneens de geciteerde rechtspraak in Iuvis, 1993, 2)

Overwegende dat verweerster vooral bezwaren heeft tegen de door eiseres gevorderde verhoging van 15 % forfaitaire toeslag op de werkelijk geleden schade;

Dat echter een bedrijf als eiseres er rekening mede dient te houden dat zij op regelmatige tijdstippen bij hoogdringendheid herstellingen dient te verrichten wegens allerlei ongevallen veroorzaakt door fouten van derden;

Dat zij hierdoor meer personeel in dienst dient te nemen dan normalerwijze nodig zou zijn voor het uitvoeren

van haar opdracht;	als billijk dient beschouwd te worden;	tweede kanton Leuven, rechtdoende op tegenspraak;
Dat eiseres dan ook terecht deze extra kosten kan terugvorderen als vergoeding voor de aangerichte schade; (zie o.m. Hof Gent, 1.12.1993, R.W. 94-95, 100)	Overwegende dat ook de overige gevorderde schadeposten door eiseres in alle billijkheid werden begroot;	Verklaren de vordering ontvankelijk en gegrond;
Dat een vlugge herstelling van de schade aan om 't even welke nutsvoorzieningen, door de schadelijder in eigen beheer uitgevoerd, een aantal niet concreet becijferbare tussenkomsten met zich meebrengt;	Dat het door haar weerhouden bedrag van 64.631 F. dan ook als gegrond kan beschouwd worden;	Veroordelen verweerster om aan eiseres te betalen vijftienduizend zeventienhonderd en twee frank, meer de vergoedende intresten vanaf 5.11.1993 tot 17.12.1993 en vanaf dan tot de gerechtelijke intresten tot de dag der algehele betaling;
Dat een schadevergoeding voor dit alles van 15 % op de becijferde schade	Dat de vordering tot betaling van het verschil tussen dit bedrag en het bedrag betaald door verweerster, of 15.702 F. dan ook gegrond is;	...
	OM DEZE REDENEN,	
	Wij, Vrederechter toegevoegd aan het	

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL – 22 DECEMBER 1994

5de Kamer

Zetelend: Mevrn. Pauwels, voorzitter, Van Cauwelaert en Maes-Nichels
Advocaten: Mrs. Lietaer loco Matheessens en Coene loco Dath

n.v. HOMMEMA T/ SIBELGAS

**Beschadiging van ondergrondse kabels •
Draagwijdte van de planaanvraag •
Draagwijdte van de lokalisatieplicht**

De aannemer die overgaat tot het beien van aardingen in de nabijheid van een elektriciteitskabel mag, wanneer blijkt dat de liggingsplannen niet op de werf aanwezig zijn, niet enkel volstaan met zich enkel tot de werfverantwoordelijke te richten om zich de plannen te laten voorleggen. Hij moet zich, overeenkomstig art. 260bis A.R.A.B., rechtstreeks wenden tot de eigenaar van de ondergrond, de beheerder van de openbare weg of de eigenaar van de kabel teneinde de liggingsplannen te vragen en/of informatie in te winnen.

Daarenboven moet de aannemer de kabels lokaliseren door peilingen uit te voeren. Wanneer op de werf geen liggingsplannen voorhanden zijn, zijn manuele peilingen onvoldoende en is een doorgedreven onderzoek vereist.

**Bris de câbles souterrains • Portée de la
demande de plans • Portée de l'obligation
de localisation**

L'entrepreneur qui procède à l'enfouissement de prises de terre à proximité d'un câble électrique ne peut pas, en cas d'absence des plans de situation sur le chantier, se contenter de s'adresser uniquement au responsable du chantier afin de se faire remettre les plans. Conformément à l'article 260bis du R.G.P.T., il est obligé de s'adresser directement au propriétaire du sous-sol, au gestionnaire de la voirie publique ou au propriétaire du câble afin de demander les plans de situation et/ou d'obtenir des informations.

En outre, l'entrepreneur doit localiser les câbles en effectuant des sondages. Lorsqu'il n'y a pas de plans de situation sur le chantier, des sondages manuels sont insuffisants et une enquête approfondie s'impose.

“...

Gelet op de procedurestukken, inzonderheid het bestreden vonnis op 5

februari 1993 gewezen door de rechtbank van koophandel te Brussel, beslissing waarvan geen akte van betekening wordt voorgelegd en

waartegen op 10 maart 1993, bij verzoekschrift, een regelmatig en toelaatbaar hoger beroep werd ingesteld;

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde, ingeleid voor de rechtbank van eerste aanleg te Brussel en bij vonnis dd. 22 april 1992 van deze rechtbank verwezen naar de rechtbank van koophandel te Brussel, strekt tot betaling van 92.030 F, te vermeerderen met vergoedende intresten vanaf 15 mei 1990, met gerechtelijke intresten en met de kosten, hoofdens schade op 14 mei 1990 toegebracht aan een ondergrondse hoogspanningskabel, die haar toebehoort;

dat tijdens het heien van aarding en op het domein van het Ministerie van Openbare Werken, gelegen te Brussel, Queteletplein nr. 7, een ondergrondse hoogspanningskabel geperforeerd werd door een pneumatische hamer bediend door de aangestelde van appellante;

dat appellante de werken uitvoerde als onderaannemer van de firma Van Ceulebroeck, hoofdaannemer; dat het Ministerie van Openbare Werken de opdrachtgever was;

dat de definitieve herstellingskosten geraamd werden op 92.030 F;

Overwegende dat de eerste rechter, na de feitelijke omstandigheden van de zaak te hebben uiteengezet, relaas waarnaar het hof verwijst, de vordering ontvankelijk en gegrond verklaart en dienvolgens appellante veroordeelt tot betaling van de door geïntimeerde gevorderde bedragen;

dat hij oordeelt dat de schade veroorzaakt werd door de onvoorzichtigheid van appellante, die naliel de plannen op te vragen, de noodzakelijke peilingen uit te voeren en de lokalisatie van de ondergrondse kabels na te gaan;

dat hij vervolgt dat er geen aanleiding toe bestaat de gevorderde vergoeding te herleiden tot 35.000 F, zijnde het bedrag van de voorlopige raming van de kosten, nu de juiste omvang van de schade op het ogenblik van voormelde raming nog niet gekend was en dat de schaderaming op 12 december 1990 opgemaakt in opdracht van het Bureau

voor Coördinatie van Expertises, afgekort B.C.E., door appellante niet ernstig kan betwist worden;

Overwegende dat appellante, die in hoofdorde concludeert tot de ongegrondheid van de vordering en in subsidiaire orde tot het herleiden van de schade tot 35.000 F, de materialiteit van de feiten niet betwist, doch elke aansprakelijkheid in haren hoofde afwijst, voorhoudend dat zij zich vóór het aanvatten van de werken tot de werfverantwoordelijke richtte om zich de plannen te laten voorleggen, doch dat deze niet aanwezig waren op de werf, dat zij de aarding en heide op de plaats aangeduid door de werfverantwoordelijke en dat zij manuele peilingen uitvoerde zonder ook maar enige aanwijzing te vinden dat op de plaats waar de werken dienden uitgevoerd te worden elektrische kabels in de ondergrond aanwezig waren;

Overwegende echter dat de eerste rechter terecht oordeelt dat appellante tekort schoot aan de voorzichtigheidsplicht, die rust op iedere aannemer, die grondwerken uitvoert in de nabijheid van ondergrondse leidingen;

Overwegende, inderdaad, dat deze aannemer krachtens artikel 260bis van het Algemeen Reglement ter Bescherming van de Arbeid de verplichting heeft om alvorens de werken aan te vatten de liggingsplannen op te vragen en/of informatie in te winnen hetzij bij de eigenaar van de ondergrond, hetzij bij de beheerder van de openbare weg of de eigenaar van de kabels;

Overwegende dat appellante voorhoudt dat zij aan deze verplichting voldaan heeft gezien zij zich alvorens de werken aan te vatten tot de werfverantwoordelijke wendde om zich de plannen van de ondergrondse elektriciteitskabels te laten voorleggen;

Overwegende, evenwel, dat dit onvoldoende is wanneer blijkt dat deze plannen niet op de werf aanwezig zijn; dat appellante zich in dat geval rechtstreeks dient te wenden tot de eigenaar van de ondergrond, de overheid, die

gelast is met het beheer van de openbare weg of de eigenaar van de kabel, conform voormeld artikel 260bis;

Overwegende dat appellante vervolgens haar aansprakelijkheid ter zake afwijst, voorhoudend dat zij de aarding en heide op de plaatsen, die door de werfverantwoordelijke of de opdrachtgever werden aangeduid;

Overwegende, echter, dat zij dit niet ernstig kan voorhouden, nu uit de ongevalsangifte – vervat in het schrijven van 26 juni 1990 gericht aan de N.V. Olden –, van de firma Van Ceulebroeck Daniel, in wiens opdracht appellante handelde, blijkt dat, gezien de door haar klant (Ministerie van Openbare Werken) aangeduide plaatsen te weinig weerstand boden, de N.V. Hommema manueel proeven heeft gedaan op andere niet aangeduide plaatsen en daarna machinaal en daarbij een zichtbare hoogspanningskabel beschadigde, wat bevestigd wordt door deskundige De Meestere in zijn verslag afgesloten op 3 september 1990 en nu de verzekeringsmaatschappij van appellante het niet nodig oordeelde de inhoud tegen te spreken van het aangetekend schrijven dd. 16 oktober 1990, waarbij geïntimeerde, die uitdrukkelijk verwijst naar de ongevalsangifte van de firma Van Ceulebroeck, waarin deze haar aansprakelijkheid om hoger benoemde reden betwist, haar aanmaande tot betaling van het bedrag van 92.030 F;

Overwegende dat de ondertekening van de werkbons door geïntimeerde zonder enige opmerking te formuleren nopens het feit dat de aarding en heide op andere plaatsen werden geheid, appellante evenmin ontslaat van haar aansprakelijkheid met betrekking tot de keuze van de plaats voor het heien van de aarding en heide;

Overwegende dat appellante inderdaad naliel de ligging van de kabels te lokaliseren door peilingen uit te voeren;

dat de door haar manueel uitgevoerde peilingen onvoldoende waren, nu ze niet toelieten de ondergrondse hoog-

spanningskabel te lokaliseren, terwijl de perforatie optrad van zodra appellante op diezelfde plaats gebruik maakte van een pneumatische hamer.

dat in casu een doorgedreven onderzoek vereist was, precies omdat op de werf geen liggingsplannen voorhanden waren en omdat appellante de aardingen op andere dan aangeduide plaatsen heide;

Overwegende dat alleen de nalatigheid en onvoorzichtigheid bewezen in hoofde van appellante oorzaak waren van de beschadiging van de hoogspanningskabel;

Overwegende dat appellante tevergeefs het contradictoer karakter van het verslag De Meestere, inclusief de geraamde herstellingskosten, aanvecht;

dat dit onderzoek immers verricht werd door het in opdracht van het

B.C.E. aangesteld expertisebureau Sinexpert in de persoon van De Meestere, zodat de aldus tot stand gekomen expertise, inclusief de schaderaming, krachtens de overeenkomst C.E.T. – B.V.V.O. tegenstelbaar is aan appellante;

Overwegende dat er derhalve geen aanleiding toe bestaat de gevorderde herstellingskosten te herleiden tot 35.000 F, conform de voorlopige schaderaming, die werd opgemaakt naar aanleiding van de "minnelijke vaststelling zonder erkenning van aansprakelijkheid", nl. op een ogenblik dat de omvang van de reële schade nog niet kon gekend zijn;

Overwegende dat het hoger beroep ongegrond is;

OM DEZE REDENEN,

HET HOF,

Rechtdoende na tegenspraak;

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Verklaart het hoger beroep ontvanke-lijk, doch ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis;

Veroordeelt appellante tot de kosten van het hoger beroep, vereffend op 23.750 F voor appellante en op 15.600 F voor geïntimeerde..."

Aldus gevonnist en uitgesproken in openbare terechtzitting van de VIJFDE KAMER van het Hof van Beroep te Brussel, op 22.12.1994.

..."

HOF VAN BEROEP TE GENT – 11 JANUARI 1995

12de Kamer

Zetelend: Hr. Snoeck, voorzitter, Stassijns en Vandorpe

Advocaten: Mrs. TJonck en Crombez

n.v. ALGEMENE AANNEMINGEN SYLVERE PERSEYN T/
c.v. WEST-VLAAMSCHE ELEKTRICITEITSMATSCHAPPIJ

Beschadiging van ondergrondse kabels • Kabel in kanaaloever • Lokalisatieplicht • Peiling met waterlans • Ontoereikende methode • Overtreding art. 192.02 c AREI • Bescherming van de kabel • Geen bewijs • Geen overmacht • Art. 17 K.B. 29 juni 1935 (art. 189.02 AREI)

Een aannemer die op de hoogte is van de aanwezigheid van een kabel, vervolgens ontoereikende peilingen verricht en bovendien een mechanisch werktuig gebruikt zonder voorafgaandelijk met de eigenaar van de kabel overeen te komen over de in acht te nemen voorwaarden, handelt in strijd met de artikelen 260bis van het ARAB en 192.02 c van het AREI.

Het peilen naar een kabel onder het wateroppervlak

Bris de câbles souterrains • Câble dans la rive du canal • Obligation de localisation • Sondage par lance à eau • Méthode insuffisante • Infraction art. 192.02 c RGIE • Protection du câble • Absence de preuve • Pas de force majeure • Art. 17 A.R. 29 juin 1935 (art. 189.02 AREI)

Un entrepreneur qui, étant au courant de la présence d'un câble, se livre à des sondages insuffisants et utilise en outre un engin mécanique sans convenir préalablement avec le propriétaire du câble des mesures de précautions à prendre, contrevient aux articles 260bis du RGPT et 192.02 c du RGIE.

Les repérages entrepris à l'aide d'une lance à eau ne

uitgevoerd met een waterlans, laat niet toe de kabel te lokaliseren, doch enkel om mogelijk te besluiten tot de afwezigheid van de harde deklaag die reglementair dient aangebracht te worden. De vermelding op de schadevaststelling dat de bescherming van de kabel (harde deklaag) niet zichtbaar was, laat niet toe te besluiten dat deze bescherming niet aanwezig was.

Deze door de aannemer ingeroepen maar niet bewezen tekortkoming (op art. 17 van het K.B. van 29 juni 1935 – zie ook art. 189.02 van het AREI) van de eigenaar van de kabel, maakt geen overmacht uit in hoofde van de aannemer.

permettent pas de localiser un câble situé sous la surface de l'eau, mais uniquement de conclure à l'absence du revêtement en dur qui doit réglementairement être posé en guise de protection. Le fait que le constat des dommages mentionne que la protection du câble (revêtement en dur) n'était pas visible, ne permet pas de conclure que cette protection n'était pas présente.

Le manquement dans le chef du propriétaire du câble (à l'égard des prescriptions de l'art. 17 de l'A.R. du 29 juin 1935 – cf. aussi l'art. 189.02 du RGIE), qui est invoqué par l'entrepreneur mais n'est pas prouvé, ne constitue pas un cas de force majeure pour l'entrepreneur.

“... ”

velt het Hof het volgend arrest:

Het Hof heeft de partijen in openbare terechtzitting gehoord in hun middelen en conclusies en heeft de stukken ingezien.

1. Bij verzoekschrift neergelegd op 3 maart 1989 heeft de appellante tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep ingesteld tegen het vonnis dat op 7 februari 1989 op tegenspraak tussen de partijen werd gewezen door de vierde kamer van de rechtbank van koophandel van Brugge, afdeling Oostende, en waarvan geen betekeningsexploot voorligt.

2. Uit de overgelegde stukken blijkt dat op 7 januari 1986 een elektriciteitskabel van geïntimeerde die onder het kanaal Passendale – Nieuwpoort liep, ter hoogte van het Oud Gemeentehuis aan de Vaartdijk – Noord te Leffinge (Middelkerke) werd beschadigd door een aangestelde van appellante, die aldaar damplanken sloeg in de kanaal-oever.

Voormelde aangestelde verklaarde aan de politie dat hij de kabel niet had opgemerkt.

Bij brief van 9 juli 1985 had appellante de liggings- en aanduidingsplans van geïntimeerde opgevraagd.

Deze heeft de plans op 23 juli 1985 meegedeeld.

Op het formulier voor tegensprekelijke vaststelling van schade van 7 januari 1985 (bedoeld 1986), ondertekend

door de aangestelden van partijen, wordt onder rubriek 8 over de oorzaak van de schade vermeld dat een mechanisch werktuig Poclairn werd gebruikt.

3. Op 2 juli 1987 heeft geïntimeerde appellante gedagvaard voor de rechtbank van koophandel van Brugge, afdeling Oostende, in betaling van haar schade geleden naar aanleiding van voormeld ongeval en begroot op 194.229 F., vermeerderd met de vergoedende interest vanaf 7 januari 1986 en de gerechtelijke intrest.

Geïntimeerde was onder meer van oordeel dat artikel 260 *bis* van het A.R.A.B. (ingevoegd bij artikel 2 van het K.B. van 5 augustus 1974) verbiedt om mechanische machines of werktuigen te gebruiken in de veiligheidsruimte die begrensd is door twee verticale vlakken op 50 cm. afstand aan weerskanten van de kabel zonder dat de aannemer en de eigenaar van de kabel vooraf zijn overeengekomen over de na te leven voorwaarden. Appellante zou dit artikel niet hebben nageleefd, meer nog hij zou zelfs geen peilingen hebben uitgevoerd. Diezelfde voorzorgsmaatregel wordt trouwens voorgeschreven door artikel 192, 02 c van het algemeen reglement op de elektrische installaties, terwijl artikel 192, 02 a tweede alinea van dit reglement voorziet dat afgezien van de raadpleging (van de eigenaar van de kabel) slechts mag begonnen worden met de uitvoering van een werk na lokalisatie van de kabels.

Het gebruik van een mechanisch werktuig zou onder meer blijken uit het feit

dat de kabel met een hydraulische kraan werd doorgeduwd.

Appellante betwistte enige fout te hebben begaan in oorzakelijk verband met de schade en zij betwistte onder meer dat zij met een mechanische graafmachine in de onmiddellijke omgeving van de beschadigde kabel zou hebben gewerkt.

Zij zou vooraf naar de kabel hebben gepeild door middel van een lans die water onder druk projecteert, wat de gebruikelijke methode zou zijn voor het peilen naar kabels onder de wateroppervlakte. Vermits de verharding die is voorgeschreven door het K.B. van 29 juni 1935 op de ondergrondse lijnen en rivierlijnen, niet aanwezig was werd besloten dat de kabel dieper lag dan de ter plaatse voorziene insteking van de nieuwe damplanken. Overigens werden vijf damplanken op de plaats van de ligging van de kabel niet volledig ingeheid.

Deze precieze schade en de precieze oorzaak van de schade zou niet zijn vastgesteld.

De door haar uitgevoerde lansproeven wettigden het vermoeden dat de ondergrondse kabel niet was afgedekt met cementbeton en breuksteen zoals wettelijk voorzien.

De eerste rechter heeft aangenomen dat de fout van appellante bewezen was. De schade is opgetreden door het inheien van damplanken op een plaats waar een kabel lag, waarnaar onvoldoende werd gepeild. Het komt niet bewezen voor dat deze kabel niet

reglementair afgedekt was. De vordering werd dan ook toegekend.

4. Appellante verwijt de eerste rechter dat hij er ten onrechte zou zijn van uitgegaan dat zij diende te bewijzen dat zij geen fout heeft begaan, terwijl het aan de aanlegger behoorde om haar fout te bewijzen. Bovendien zou de eerste rechter uit het bestaan van de schade de fout van appellante hebben afgeleid. Ook heeft de eerste rechter niet onderzocht of de tekortkoming van geïntimeerde bij de afdekking van de onderwaterkabel het rechtmatig vertrouwen van appellante niet heeft beschaamd. De niet bescherming van de kabel zou nochtans blijken uit de beschadiging ervan.

Geïntimeerde laat gelden dat appellante een fout beging door haar niet te raadplegen, door de kabel niet te localiseren en door in de nabijheid van de kabel met een Poclairn werktuig te werken.

De afwezigheid van de nodige afdekking van de kabel is volgens geïntimeerde niet bewezen en zou overigens geen geval van overmacht uitmaken.

5. Het Hof is van oordeel dat de fout van appellante net als voor de eerste rechter bewezen is gebleven. Er kan niet betwist worden dat geïntimeerde op de bewuste dag en plaats schade heeft geleden. Er kan evenmin betwist worden dat deze schade het gevolg is van de werkzaamheden door de aangestelde van appellante uitgevoerd. Uit de tegensprekelijke vaststelling van de schade, die door een aangestelde van appellante is ondertekend, blijkt dat in tempore non suspecto appellante niet betwistte dat de oorzaak van de vastgestelde schade bij haar lag. Als persoon die de schade veroorzaakte wordt de heer Andre Vandamme aan-

gevozen, een werknemer van appellante en als oorzaak van de schade het gebruik van een mechanisch werktuig Poclairn bij het "heien" van betondamplanken.

Ondervraagd door de politie erkent voornoemde Vandamme dat de kabel vermoedelijk werd beschadigd door het slaan van damplanken. De heer Derieuw, werkleider van appellante, verklaart aan de politie weliswaar dat naar de kabel werd gepeild en dat deze volgens hem niet zou beveiligd geweest zijn, maar impliciet erkent hij dat de beschadiging het gevolg is van het inslaan van de damplanken.

Uit de voormelde tegensprekelijke vaststelling van schade blijkt dat bij het heien van damplanken een mechanisch werktuig Poclairn werd gebruikt. Men kan zich overigens moeilijk indenken dat men damplanken zou inheien zonder een dergelijk tuig. Nochtans handelt appellante hierdoor in strijd met artikel 260bis van het A.R.A.B. en met het artikel 192 02 c van het Algemeen Reglement op de Elektrische installaties. Appellante heeft immers nagelaten om voorafgaandelijk met de eigenaar van de kabel overeen te komen over de in acht te nemen voorwaarden bij het gebruik van machines en mechanisch gereedschap.

Zelfs als wordt aangenomen dat appellante met behulp van een waterlans zou gepeild hebben naar de ligging van de ondergrondse kabel, dan nog is zij in gebreke gebleven. Deze methode kan appellante mogelijkerwijze toelaten om te besluiten tot de afwezigheid van een harde deklaag van de kabel. Nochtans laat deze methode niet toe, zoals achteraf is gebleken, om hiermee een kabel te localiseren. Aan de hand van de liggingsplans was zij nochtans op de hoogte van de aanwezigheid van een kabel, zodat zij niet vermocht met mechanisch tuig te werken zonder

voorafgaandelijk de kabel te localiseren, al dan niet met bijstand van de eigenaar van de kabel.

Bovendien blijkt de afwezigheid van een voldoende deklaag niet voldoende bewezen. De vermelding op de schadevaststelling dat de bescherming van de leiding niet zichtbaar was, laat niet toe te besluiten dat deze bescherming niet aanwezig was.

Ten overvloede kan hieraan worden toegevoegd dat indien artikel 17 van het K.B. van 29 juni 1935 voorschrijft dat de onderwaterkruisingen van rivieren en bevaarbare waterlopen wordt tot stand gebracht door de kabel in een sleuf te plaatsen, waarna de kabels worden bedekt met zakken cementbeton, terwijl het overige gedeelte van de sleuf wordt opgevuld met breuksteen, de breuk zich niet heeft voorgedaan onder de kanaalbodem, maar in de oever. Appellante heide immers damplanken tot versteviging van de oever en voerde geen werken uit op de kanaalbodem.

Evenmin als voor de eerste rechter slaagt appellante er bijgevolg in te bewijzen dat er in haren hoofde overmacht zou aanwezig geweest zijn of dat de schade al dan niet mede werd veroorzaakt door een eigen fout van de geïntimeerde.

OP DEZE GRONDEN,

HET HOF,

Rechtdoende op tegenspraak en met inachtname van artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken;

Verklaart het hoger beroep ontvanke-lijk en niet gegrond.

Bevestigt het bestreden vonnis.

..."

N O O T

Dit arrest is bijzonder goed gemotiveerd en ligt in de lijn van de unanieme rechtspraak m.b.t. de lokalisatieplicht die dient nageleefd te worden bij de uitvoering van werken in de nabijheid van kabels.

N O T E

Cet arrêt, particulièrement bien motivé, se situe dans la ligne de la jurisprudence unanimement adoptée en ce qui concerne l'obligation de localisation à observer lors de travaux à proximité de câbles.

Toch heeft het Hof in de voorlaatste alinea van de motivering van het arrest een kleine beoordelingsfout gemaakt die evenwel de aansprakelijkheid van appellante in niets vermindert.

Het Hof stelt terecht dat de vermelding op de schadevaststelling – namelijk dat de bescherming van de kabel (barde deklaag) niet zichtbaar was – niet toelaat te besluiten dat deze bescherming niet aanwezig was. Appellante leverde dus niet het bewijs dat geïntimeerde een tekortkoming beging en evenmin dat deze vermeende fout in oorzakelijk verband stond met de veroorzaakte schade. Van enige overmacht, in hoofde van appellante, kon bijgevolg geen sprake zijn.

Het Hof voegt er evenwel aan toe: “Ten overvloede kan hieraan worden toegevoegd dat indien artikel 17 van het K.B. van 29 juni 1935 voorschrijft dat de onderwaterkruisingen van rivieren en bevaarbare waterlopen worden tot stand gebracht door de kabel in een sleuf te plaatsen, waarna de kabels worden bedekt met zakken cementbeton, terwijl het overige gedeelte van de sleuf wordt opgevuld met breuksteen, **de breuk zich niet heeft voorgedaan onder de kanaalbodem, maar in de oever. Appellante beide immers damplanken tot versteviging van de oever en voerde geen werken uit op de kanaalbodem.**”

Deze toevoeging van het Hof is evenwel niet in overeenstemming met het K.B. van 29 juni 1935.

De artikelen 17 en 18 van voormeld Koninklijk Besluit – waarvan de bepalingen eveneens terug te vinden zijn in artikel 189.02 van het AREI – bepalen inderdaad de wijze waarop de onderwaterkruisingen van kanalen dienen te worden tot stand gebracht. Artikel 18 stelt evenwel dat de kabels onder de bodem **en in het talud tot 50 cm boven de hoogste waterstand**, bedekt dienen te worden met zakken cementbeton...

Deze uitvoeringswijze is bijgevolg ook van toepassing indien de kabel in de kanaaloever tot 50 cm boven de hoogste waterstand wordt gelegd.

De aansprakelijkheidsbeoordeling van het Hof blijft evenwel correct, gezien appellante het bewijs niet leverde dat de kabel niet volgens hogervermeld voorschrift was aangelegd en evenmin het oorzakelijk verband aantoonde tussen deze vermeende tekortkoming en de schade.

P. Bouwens

Toutefois, dans l'avant-dernier paragraphe de la motivation de l'arrêt, la Cour commet une légère erreur d'appréciation qui ne réduit cependant en rien la responsabilité de l'appelante.

La Cour avance à juste titre que la mention figurant dans le constat des dommages – à savoir que la protection du câble (revêtement en dur) n'était pas visible – ne permet pas de conclure que cette protection n'était pas présente. L'appelante n'a donc pas fourni la preuve que l'intimée était en défaut et encore moins que le prétendu défaut présentait un lien de cause à effet avec le dommage causé. Par conséquent, il ne pouvait être aucunement question de force majeure dans le chef de l'appelante.

La Cour ajoute cependant ceci: “Par surcroît, on peut encore ajouter que, même si l'article 17 de l'A.R. du 29 juin 1935 prescrit que les traversées sous eau de rivières et cours d'eau navigables sont réalisées en posant le câble dans une tranchée, en le recouvrant ensuite de sacs remplis de béton de ciment, et en remblayant le reste de la tranchée à l'aide de moellons, **le bris ne s'est pas produit sous le fond du canal, mais dans la rive. L'appelante était en effet occupée à enfoncer des palplanches en vue de consolider la rive et n'exécutait pas de travaux sur le fond du canal.**”

Cette précision de la Cour n'est toutefois pas en accord avec l'A.R. du 29 juin 1935.

Les articles 17 et 18 de l'Arrêté Royal susmentionné – dont les dispositions figurent également à l'article 189.02 du RGIE – stipulent en fait la manière dont les traversées sous-fluviales de canaux doivent être réalisées. L'article 18 stipule cependant que les câbles doivent être recouverts de sacs remplis de béton de ciment, sous le plafond (NdT c.-à-d.: le lit du cours d'eau) **et dans le talus jusqu'à une hauteur de 50 cm au-dessus des plus hautes eaux.**

Par conséquent, la méthode d'exécution des travaux est également d'application lorsque le câble est posé dans la rive du canal, jusqu'à une hauteur de 50 cm au-dessus de la ligne des plus hautes eaux.

Quoi qu'il en soit, l'appréciation de la Cour sur la responsabilité demeure correcte, étant donné que l'appelante n'a pas fourni la preuve que le câble n'avait pas été posé conformément aux dispositions susmentionnées, et avait encore moins établi le lien de cause à effet existant entre le prétendu défaut et le dommage.

P. Bouwens

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN – 29 MAART 1995

2de Kamer

Zetelend: Dhr. De Vel, voorzitter

Advocaten: Mrs. Michiels en De Herdt loco Jegers

n.v. KEMPISCHE BOUW- EN WEGENWERKEN KEMBO T/ c.v. IVERLEK

Beschadiging van ondergrondse kabel • Lokalisatieplicht • Onvoldoende peiling • Planafwijking • Geen onoverkomelijke dwaling

Bris de câble souterrain • Obligation de localisation • Sondage insuffisant • Plan non conforme • Absence d'erreur invincible

De afwijking van 2,20 m op de aangegeven ligging van de kabel ligt niet aan de basis van de schade, doch wel het niet voorafgaandelijk opsporen door de aannemer van deze kabel.

L'écart de 2,20 m par rapport à la situation du câble telle qu'elle a été communiquée n'est pas à l'origine du dommage, mais bien l'absence de localisation préalable du câble dans le chef de l'entrepreneur.

Er is geen onoverkomelijke dwaling in hoofde van de aannemer daar de aannemer de verplichting heeft om de exacte ligging van de kabels vooraf te lokaliseren, dit volgens artikel 109.02 AREI.

Il n'y a pas d'erreur invincible dans le chef de l'entrepreneur, étant donné que celui-ci est tenu de localiser à l'avance la position exacte des câbles, conformément à l'article 109.02 du RGIE.

“... ”

Overwegende dat de doelstellingen van de door geïntimeerde ingestelde vordering en de toedracht van de feiten, die eraan ten grondslag liggen, alsmede de respectieve stellingen van partijen te dezen in het bestreden vonnis nauwkeurig werden toegelicht en dat het Hof ernaar verwijst;

Overwegende dat het Hof insgelijks de door de eerste rechter opgestelde oordeelkundige motieven – niet weerlegd in conclusies in hoger beroep – aanvaardt en als de zijne beschouwt;

dat enkel nog kan benadrukt worden, dat niet de afwijking van 2,20 meter op de aangegeven ligging van de beschadigde kabel aan de basis ligt van de schade in casu, doch wel het niet voorafgaandelijk opsporen door appellante van deze kabel, die in de omgeving van de uit te voeren werken aanwezig was volgens het door geïntimeerde aan appellante medegedeelde plan;

dat inderdaad in casu appellante op geen enkele wijze blijkt overgegaan te zijn tot het verifiëren van de juistheid van het haar medegedeelde plan, ondanks het voorbehoud op het bedoelde plan aangebracht en ondanks de speciale aandacht door geïntimeerde gevestigd op een aantal punten, betreffende mogelijke afwijkingen aan het plan, in haar brief dd. 23 mei 1989 aan appellante;

dat appellante minstens gebruik had kunnen maken van een detectietoestel om bij benadering de kabel te lokaliseren;

dat op appellante een verplichting rustte om de kabel te lokaliseren volgens artikel 109.02 AREI;

dat appellante, door verkeerdelijk ervan uit te gaan dat het niet nodig was de kabel te lokaliseren, zich niet kan beroepen op een onoverwinnelijke dwaling;

dat zij heeft nagelaten al de middelen

aan te wenden die normaal en gemakkelijk binnen haar bereik lagen om de schade te voorkomen;

dat verder nog kan opgemerkt worden, dat de schade wel degelijk door appellante werd veroorzaakt, waar volgens de “minnelijke vaststelling” de aard van de schade “pletting” is met een graafmachine;

Overwegende dat het hoger beroep bijgevolg ongegrond is;

OM DIE REDENEN,

HET HOF,

Recht doende op tegenspraak;

Gelet op art. 24 van de Wet van 15 juni 1935;

Verklaart het hoger beroep ontvanke-lijk, doch ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis;

...”

COUR D'APPEL DE LIEGE – 7 AVRIL 1995

*Siègeant: MM. Diskeuve, de Franquen, Ligot
Avocats: Mes Mélan loco Boxus et Kerkhofs*

s.a. POWERFIN C/ s.a. ENTREPRISES DE CONSTRUCTION DANHEUX ET MAROYE

Bris de câble souterrains • Câbles encastés • Obligation de localisation • Pas d'erreur invincible

Un entrepreneur à l'obligation de localiser les câbles, repérés sur un plan. Une localisation précise du câble doit permettre de constater le tracé réel de celui-ci et, éventuellement son enfouissement dans une masse de béton.

Beschadiging van ondergrondse kabels • Ingekapselde kabels • Lokalisatieplicht • Geen onoverwinnelijke dwaling

Een aannemer is verplicht om, de op plan aangeduide kabels te lokaliseren. Door een precieze lokalisatie moet het werkelijke tracé van de kabel en de eventuele inwerking ervan in een betonmassa worden vastgesteld.

“... ”

Vu l'appel du jugement rendu le 29 mars 1993 par le Tribunal de commerce de Namur, interjeté le 11 mai 1993 par la S.A. POWERFIN;

Attendu qu'après avoir parfaitement relaté les éléments de la cause et invoqué les dispositions légales applicables en la matière, le tribunal, à propos du premier accident, se devait d'également retenir la responsabilité de l'intimée;

Que l'erreur invincible, que l'intimée a

la charge de rendre à tout le moins vraisemblable suppose que son ouvrier se trouvait réellement dans l'impossibilité de présumer l'existence du câble souterrain à l'endroit où il l'a rencontré et endommagé;

Qu'il n'en est rien, qu'averti de la présence du câble puisqu'il le “suivait” depuis un certain temps (cfr. rapport VERBOIS), il ne pouvait échapper au conducteur de la pelle mécanique, avec un minimum d'attention, que ce câble avait été enserré dans le bloc de béton qu'il découvrait sur son par-

cours; que des mesures appropriées – il n'est pas contesté qu'elles existaient – devaient alors être prises pour le dégager en évitant de l'endommager;

Attendu que le montant de la demande n'est pas contesté;

PAR CES MOTIFS

La Cour statuant contradictoirement;

Reçoit l'appel;

...”

HOF VAN BEROEP TE GENT – 14 APRIL 1995

9de Kamer

*Zetelend: Hb. Brugmans, wnd. voorzitter, De Buck en Debucquoy
Advokaten: Mrs. Crombez en Godderis*

n.v. WEST-VLAAMSCHE ELEKTRICITEITSMAATSCHAPPIJ T/ n.v. AANNEMERSBEDRIJF ASWEBO

Beschadiging van ondergrondse kabels • Lokalisatieplicht • Plaanvraag • Diepte kabels • Schadevergoeding • Overeenkomst BVVO-CETS • Toepasselijkheid t.o.v. niet-aangeslotenen • Bijstandskosten

Bris de câbles souterrains • Obligation de localisation • Demande de plan • Profondeur du câble • Indemnisation • Convention UPEA-CETS • Applicabilité aux non-adhérents • Frais d'assistance

De aannemer die beweert dat het grondplan gevoegd bij zijn planaanvraag niet van hem afkomstig is, maar niet aantoonbaar is, wordt toch aanvaard dat de begroting van de schade overeenkomstig de bepalingen van voornoemde conventie zeer realistisch, objectief en deskundig gebeurt en overeenstemt met de reële schade. Een begroting overeenkomstig deze overeenkomst, biedt alle waarborgen van onpartijdigheid en deskundigheid om de financiële omvang van de schade juist te schatten.

Tot deze verplichting was de aannemer des te meer gehouden gezien hij "de visu" kon vaststellen dat de kabels overgingen van bovengronds naar ondergronds net. In die omstandigheden is de bewering van de aannemer dat de kabels niet op de voorziene diepte lagen niet relevant.

Hoewel de aannemer niet toegetreden is tot de overeenkomst BVVO-CETS en deze hem bijgevolg niet tegenstelbaar is, wordt toch aanvaard dat de begroting van de schade overeenkomstig de bepalingen van voornoemde conventie zeer realistisch, objectief en deskundig gebeurt en overeenstemt met de reële schade. Een begroting overeenkomstig deze overeenkomst, biedt alle waarborgen van onpartijdigheid en deskundigheid om de financiële omvang van de schade juist te schatten.

De verhogingskosten van 15 % worden terecht gevorderd gezien de schadelijder voor de herstelling van door het ongeval veroorzaakte schade een omvangrijker infrastructuur dient ter beschikking te houden dan die welke nodig is om haar normale exploitatie te verzekeren. Ook deze bijkomende lasten maken deel uit van de schade die moet vergoed worden.

L'entrepreneur qui prétend que le plan (de projection horizontale) joint à sa demande de plan n'émane pas de lui, mais qui n'indique pas quel plan il a transmis au distributeur d'électricité, n'a pas satisfait à son obligation de demander les plans d'implantation des câbles et est par conséquent responsable du dommage causé.

L'entrepreneur était d'autant plus tenu à cette obligation qu'il a pu constater "de visu" que les câbles passaient d'une situation de réseau souterrain à celle de réseau aérien. Dans ces conditions, l'affirmation de l'entrepreneur selon laquelle les câbles ne se trouvaient pas à la profondeur prévue ne s'avère pas pertinente.

Bien que l'entrepreneur n'ait pas adhéré à la convention UPEA-CETS et que celle-ci ne lui soit donc pas opposable, il est néanmoins admis que l'estimation des dégâts s'est effectuée, conformément aux dispositions de la convention susmentionnée, de manière très réaliste, objective et experte, et qu'elle correspond au dommage réel. En vertu de cette convention, une estimation offre toutes les garanties d'équité et de compétence permettant d'évaluer de manière précise l'ampleur financière du dommage.

Les frais de majoration de 15 % sont réclamés à juste titre dans la mesure où, pour réparer le dommage causé par l'accident, la partie lésée doit mobiliser une infrastructure beaucoup plus importante que celle qui est généralement nécessaire pour assurer l'exploitation normale de ses activités. Ces charges supplémentaires font également partie du dommage qui doit être indemnisé.

“...

veelt het Hof het volgend arrest:

1. Het hoger beroep van het vonnis van de rechtbank van Koophandel te Veurne dd. 25 maart 1992 is tijdig en regelmatig.

Geïntimeerde stelt incidenteel beroep in.

Toepassing is gemaakt van art. 24 van de wet van 15 juni 1935.

2. Bij heraanbesteding van 16 januari 1986 diende geïntimeerde grond – en verhardingswerken uit te voeren te Koksijde-Nieuwpoort aan de N 910, vak tussen de N 969 en de N 72. Bij aangetekend schrijven van 18 februari 1986 vroeg geïntimeerde aan appellante de liggingplannen op van de ondergrondse leidingen (stuk 1 appellante); bij dit schrijven werd tevens een

grondplan gevoegd, waarop het tracé van de uit te voeren werken werd aangeduid (stuk 2 appellante).

Gezien appellante op het aangeduide tracé geen ondergrondse kabel had, maakte zij geen plannen over aan geïntimeerde.

Op 14 oktober 1986 bracht geïntimeerde, tengevolge van de door haar uitgevoerde werken, schade toe aan een ondergrondse elektriciteitskabel van appellante.

De plaats van het schadegeval situeert zich tussen de laatste woning van de Pelikaanstraat en het Zouavenpad. Deze plaats ligt 200 m buiten het tracé, aangeduid op bovenvermeld plan. Geïntimeerde betwist haar aansprakelijkheid.

Zij stelt wel degelijk de plannen te hebben aangevraagd voor het tracé waar de schade zich voordeed.

Bij dagvaarding van 23 februari 1988

vordert appellante de veroordeling van geïntimeerde tot het betalen van het bedrag van 129.144 F, zijnde het schadebedrag, factuur ECD nr. 47.208 van 20 november 1986 (stuk 3 appellante), meer de vergoedende intresten vanaf 14.10.1986, de gerechtelijke intresten en de kosten.

Bij het bestreden vonnis wordt geïntimeerde aansprakelijk gesteld voor de beschadiging van de kabels en veroordeeld tot het betalen van 101.154 F, meer de vergoedende en gerechtelijke intresten, alsook de gedingskosten.

3. Appellante tekent hoger beroep aan wat betreft het door de eerste rechter toegekende schadebedrag. Zij is overtuigd gerechtigd te zijn op de vergoeding van haar volledige schade, hetzij 129.144 F in hoofdsom, meer intresten en kosten.

Geïntimeerde tekent incidenteel

beroep aan m.b.t. de door de eerste rechter weerhouden aansprakelijkheid.

4.1. Inzake de aansprakelijkheid

Geïntimeerde stelt dat appellante tekort is geschoten in haar informatieplicht.

Geïntimeerde beweert, doch bewijst niet, dat het grondplan, gevoegd bij haar aangetekend schrijven van 18 februari 1986 niet van haar afkomstig is. Indien de bewuste stafkaart niet het aan appellante overgemaakte grondplan betreft, behoort het geïntimeerde aan te tonen welk plan zij dan wel overmaakte. Zij blijft terzake in gebreke. Het "bij wijze van voorbeeld" overgelegde plan, houdt geen enkel bewijs in.

De verklaring van de Heer Omer Knobbe en de inlichtingen van de verbaliserende rijkswacht in het strafonderzoek (stuk 7 dossier appellante blz. 7 en 8) bewijzen evenmin op afdoende wijze dat geïntimeerde de liggingplannen van de kabels, waar het schadegeval zich heeft voorgedaan, heeft aangevraagd.

Nu geïntimeerde in gebreke blijft het "bewuste" plan voor te leggen, is niet na te gaan op grond van welk plan deze verklaringen en inlichtingen werden afgelegd.

Geïntimeerde blijft derhalve in gebreke aan te tonen dat zij aan haar verplichting om de liggingplannen van de kabels aan te vragen, heeft voldaan.

Zij was nochtans des te meer tot deze aanvraag gehouden, nu zij "de visu" kon vaststellen dat aldaar de kabels overgingen van bovengronds naar ondergronds.

De bewering dat de kabels niet op de voorziene diepte zouden hebben gelegen is niet relevant nu vaststaat dat geïntimeerde nagelaten heeft de liggingplaats aan te vragen voor het tracé waarbinnen de schade zich voordeed.

Geïntimeerde is dan ook aansprakelijk voor het schadegeval en tot vergoeding gehouden.

4.2. Inzake het schadebedrag

Appellante vordert een bedrag van 129.144 F in hoofdsom.

De eerste rechter kent 104.154 F toe in hoofdsom.

De factuur ECD 47.208 van 20.11.1986 is samengesteld als volgt:

A) Arbeidsloon:	
36 u à 1.219 F aan 100 %:	43.884 F
8 u à 1.219 F aan 150 %:	32.913 F
B) Leveringen:	
materieel en materialen	
Set 3 – M (2):	12.960 F
H.S. Las (6):	1.380 F
gaasband (16):	1.520 F
V.M. band (1):	138 F
Hars (6):	2.058 F
inspuitventiel (6):	102 F
opzoeken kabeldefect:	9.500 F
C) Vervoer:	
238 km à 25 F:	5.950 F
hoogtewerker:	1.720 F
D) –	
E) Verhoging kosten 15 %:	16.819 F
F) Winstderving:	200 F
	129.144 F

De eerste rechter kent volgende posten niet toe:

- arbeidsloon: de 18 overuren worden toegekend aan 100 % i.p.v. 150 %
- verhoging kosten: 15 % 16.819 F
- winstderving: 200 F

Het is niet betwist dat de schadebegroting werd opgemaakt overeenkomstig de afspraken geldend tussen de beroepsvereniging der verzekeringsondernemers en het Comité voor technische studie der produktie en distributie van elektriciteit in België.

Hoewel geïntimeerde niet toegetreden is tot deze overeenkomst en deze haar bijgevolg niet tegenstelbaar is, wordt toch aanvaard dat de begroting van de schade overeenkomstig de bepalingen van voornoemde conventie zeer realistisch, objectief en deskundig gebeurt en overeenstemt met de reële schade. Een begroting, overeenkomstig deze overeenkomst, biedt alle waarborgen van onpartijdigheid en deskundigheid om de financiële omvang van de schade juist te schatten.

Uit het strafdossier blijkt dat het defect zich 's morgens heeft voorgedaan rond 05.30 u.

Onmiddellijk werd een opsporings-

ploeg uitgestuurd alsmede een ploeg van de schakelingen op het H.S.-net. Dit gebeurde aldus buiten de normale uren, vandaar de overuren. De verhogingskosten worden eveneens terecht gevorderd.

Voor de herstelling van door ongeval veroorzaakte schade dient appellante een omvangrijker infrastructuur ter beschikking te houden dan die welke nodig is om haar normale exploitatie te verzekeren.

Ook deze bijkomende lasten maken deel uit van de schade die moet vergoed worden.

Tenslotte kan moeilijk betwist worden dat appellante ten gevolge van de stroomonderbreking winst heeft gederfd.

Het gevorderde bedrag van 200 F is realistisch.

OM DEZE REDENEN,

HET HOF,

Ontvangt het hoger beroep en het incidenteel beroep;

Verklaart het eerste gegrond en het tweede ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis met deze wijziging dat het schadebedrag, verschuldigd door geïntimeerde aan appellante, 129.144 F bedraagt i.p.v. 101.154 F, meer de vergoedende interesten vanaf 14 oktober 1986 tot en met 22 februari 1988 en vanaf 23 februari 1998 de gerechtelijke interesten."

..."

Opmerking

De aannemer vroeg de plannen op bij de elektriciteitsverdelers en voegde hierbij een grondplan waarop het tracé van de uit te voeren werken werd aangeduid. Vervolgens bracht de aannemer schade toe aan een kabel waarvan de elektriciteitsverdelers aantoonde dat deze zich 200m buiten het tracé, aangeduid op het grondplan, bevond. De aannemer stelde evenwel de plannen te hebben aangevraagd voor het tracé waar de schade zich voordeed.

Remarque

L'entrepreneur a demandé les plans au distributeur d'électricité et a annexé à sa demande un plan de projection horizontale sur lequel figurait le tracé des travaux à exé-

cuter. Par la suite, l'entrepreneur a provoqué un dommage à un câble dont le distributeur d'électricité a prouvé qu'il était situé à 200m du tracé figurant sur le plan de projection horizontale (fourni par l'entrepreneur). L'entrepreneur a

également déclaré avoir demandé les plans pour le tracé sur lequel le dommage s'est produit.

TRIBUNAL DE PREMIERE INSTANCE DE NAMUR – 12 JANVIER 95

5ème Chambre

Siègeant: M. Robert

Avocats: Mes Mélan et Detry

s.a. ELECTRABEL C/ REGION WALLONNE

Bris de câbles souterrains • Obligation de localisation • Sondages • Plan non conforme

Une consultation du plan doit être complétée par une localisation effective et réelle des installations souterraines.

Seule cette localisation répond à l'obligation générale de prudence imposée à l'entrepreneur, dans le respect des dispositions des articles 260bis du Règlement Général sur la Protection du Travail (RGPT) et 192 du Règlement Général sur les Installations Electriques (RGIE).

Beschadiging van ondergrondse kabels • Lokalisatieplicht • Peilingen • Planafwijking

Een raadpleging van het plan moet worden aangevuld met een effectieve en reële lokalisatie van de ondergrondse installaties.

Enkel dergelijke lokalisatie beantwoordt aan de algemene zorgvuldigheidsplicht die geldt voor de aannemer krachtens de bepalingen van het artikel 260bis van het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming (ARAB) en het artikel 192 van het Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties (AREI).

“...

Attendu que l'action tend à la réparation du préjudice subi par la S.A. ELECTRABEL du fait de la rupture de deux câbles du réseau souterrain de distribution d'électricité haute tension survenu lors de l'exécution de travaux de terrassement par le service des fouilles de la REGION WALLONNE en date du 28 mai 1991;

Attendu que la matérialité des faits n'est pas contestée par la défenderesse;

Que la RÉGION WALLONNE soutient toutefois que sa responsabilité ne serait

nullement engagée au motif qu'elle n'aurait pas manqué de se conformer, outre à l'obligation générale de prudence lui incombant (1382 du Code civil), aux obligations résultant pour elle notamment de l'article 260bis du règlement général sur la protection du travail et de l'article 192 du règlement général sur les installations électriques;

Qu'avant le début des travaux, la défenderesse n'avait pas manqué de réclamer de l'actuelle demanderesse les plans de localisation des câbles mais qu'elle aurait été induite en erreur par les mentions reprises sur ces plans, les câbles litigieux se trouvant en réalité à 2 mètres 90 de l'endroit où, selon

les plans, ils étaient censés se trouver;

Attendu que l'article 192 du règlement général des installations électriques prévoit expressément la localisation du câble avant tout commencement des travaux;

Attendu que, contrairement à ce qu'allègue la défenderesse, c'est avec raison et pour de pertinents motifs auxquels le tribunal souscrit que la demanderesse soutient que l'obligation découlant de cette disposition implique une localisation effective des câbles et non un simple report intellectuel sur le terrain des mentions reprises aux plans;

Que ceci résulte notamment de la référence à l'article 260bis, paragraphe 2 du règlement général sur la protection du travail, lequel impose le respect d'un gabarit de sécurité, la mise en oeuvre de cette disposition n'ayant évidemment aucun sens si le tracé du câble n'a pas été préalablement et effectivement repéré sur le terrain;

Qu'une simple représentation intellectuelle sur base des plans ne peut à l'évidence assurer la protection adéquate du travailleur et des tiers contre les risques consécutifs à une rupture

intempestive de câbles électriques;

Que l'interprétation donnée par la défenderesse au terme "localisation" va ainsi à l'encontre de la ratio legis dudit article 260bis;

Attendu que le montant du dommage dont la demanderesse sollicite réparation ne fait comme tel l'objet d'aucune discussion;

PAR CES MOTIFS,

Statuant contradictoirement,

LE TRIBUNAL

REÇOIT la demande et la DÉCLARE fondée;

CONDAMNE en conséquence la RÉGION WALLONNE à payer à la S.A. ELECTRABEL la somme de 73.448 F en principal, majorée des intérêts compensatoires au taux légal depuis le 28 mai 1991.

..."

TRIBUNAL DE COMMERCE CHARLEROI – I SEPTEMBRE 1995

Siégeant: Mme Gerin

MM Lemaître et Lemaire

Avocats: Mes Mayence et Delvaux

s.a. SODRAEP C/ s.a. ELECTRABEL

Bris de canalisations de gaz • Obligation de localisation • Plan non conforme • Présomption d'existence de la canalisation • Valeur des plans • Absence d'erreur invincible

Ne pouvant ignorer la présence d'une canalisation, un entrepreneur ne peut se prévaloir de l'inexactitude des plans pour justifier un défaut de localisation préalable. Des plans ne sauraient techniquement être dressés de façon parfaitement correcte, étant donné qu'ils sont essentiellement destinés aux services qui les ont établis et pour leurs propres besoins. L'entrepreneur dispose d'autres moyens d'investigation que les plans. A défaut de localisation préalable de la conduite, l'erreur invincible ne peut être invoquée.

Beschadiging van gasleidingen • Lokalisatieplicht • Planafwijking • Vermoeden van aanwezigheid van de leiding • Waarde van de plannen • Geen onoverwinnelijke dwaling

Een aannemer die zeker weet dat er een leiding aanwezig is, kan zich niet beroepen op de onnauwkeurigheid van de plannen om te rechtvaardigen dat de leiding vooraf niet werd gelokaliseerd. Plannen worden niet verondersteld technisch volkomen nauwkeurig te zijn omdat ze bedoeld zijn voor de diensten die ze zelf voor eigen gebruik hebben opgesteld. De aannemer beschikt over andere middelen van onderzoek dan de plannen. Bij het niet voorafgaandelijk lokaliseren van de leiding, kan de onoverwinnelijke dwaling niet worden ingeroepen.

"...

Attendu que l'action tend à la condamnation de la défenderesse, la S.A. SODRAEP, à payer à la demanderesse, la S.A. ELECTRABEL, la somme de 211.421 F, représentant le montant des réparations d'une conduite de gaz endommagée par un préposé de la défenderesse le 1 octobre 1991, outre les

intérêts compensatoires depuis cette date, les intérêts judiciaires et les dépens.

Attendu que la demande est recevable. Attendu que la partie défenderesse ne conteste pas le fait que, le 1 octobre 1991, à Luttre, rue de Liberchies, en face du n° 25 de cette rue, son préposé, travaillant avec un engin mécanique, a endommagé une conduite de gaz appartenant à la demanderesse.

Qu'elle soutient cependant que sa responsabilité n'est pas engagée.

Qu'elle invoque le constat contradictoire dans lequel il est précisé:

"La traversée gaz n'est pas conforme avec le plan Unerg, une différence de 1,80 m a été constatée, côté n°s impairs, côté pair le plan ne donne aucune côte, mais la différence est la

même. Avec une telle différence de situation, sommes-nous en cause ?”.

Que l'expert CONRARDY, désigné pour compte de la compagnie d'assurances, relève cette différence sur le plan comme élément susceptible de dégager la responsabilité de l'entrepreneur.

Attendu que la défenderesse soutient qu'elle a rempli toutes ses obligations et qu'aucune faute ne peut lui être reprochée.

Qu'elle a respecté le cahier spécial des charges de la RTT, maître de l'ouvrage, qui fait référence au code de bonne pratique dont la défenderesse est une des cosignataires.

Qu'avant d'exécuter les travaux, ses préposés avaient effectué un sondage d'une profondeur d'un mètre sur une distance de 1 m 50 de part et d'autre de la position renseignée au plan, soit sur une longueur totale de 3 mètres mais *que la conduite ne fut pas trouvée et qu'elle en a déduit que la canalisation se trouvait à une profondeur supérieure à un mètre.*

Qu'elle reproche à la demanderesse de ne pas avoir pu fournir des plans exacts.

Attendu que l'entrepreneur qui effectue des travaux à proximité d'une

conduite de gaz doit être en possession des plans, ce qui est le cas en l'espèce;

Que ces plans peuvent, comme en l'espèce, contenir des clauses de réserves dont la validité est reconnue par la jurisprudence.

Que de même et malgré des écarts parfois importants par rapport au plan, la jurisprudence retient la responsabilité de l'entrepreneur s'il disposait d'autres moyens d'investigations pour s'en rendre compte, et si notamment, il n'avait pas satisfait à son obligation de localisation.

Que la défenderesse affirme avoir procédé à des sondages de part et d'autre de l'endroit du sinistre;

Qu'elle avoue cependant que le plan ne précisait aucune côte quant à la profondeur de la conduite du côté de la rue où le sinistre a eu lieu.

Qu'elle admet également qu'elle n'a pas localisé la conduite avant l'exécution des travaux.

Que la S.A. SODRAEP ne pouvait ignorer la présence de la conduite; que la profondeur de cette conduite n'était pas précisée sur le plan; que ne l'ayant pas trouvée, elle a présumé, à tort, qu'elle était enfouie plus profondément.

3. Que manifestement, la défenderesse n'a pas rempli son obligation de localisation de la conduite.

Que les écarts de canalisations par rapport aux plans sont fréquents et donc prévisibles;

Que des plans ne sauraient techniquement être dressés de façon parfaitement correcte; qu'ils sont essentiellement destinés aux services qui les ont établis et pour leurs propres besoins; que les tiers doivent tenir compte des réserves qui y figurent. (JT, 21.1.84, van Innis, Dommages accidentels aux canalisations souterraines à l'occasion de travaux).

Qu'à défaut de localisation préalable de la conduite, la défenderesse ne peut se prévaloir de l'erreur invincible.

Que sa responsabilité est dès lors engagée;

Qu'elle n'a pas pris toutes les mesures indispensables pour éviter la survenance du sinistre alors qu'elle connaissait la présence de la conduite mais ne l'avait pas localisée au préalable.

Que partant, la demande est fondée.

...”

JUSTICE DE PAIX DU PREMIER CANTON DE CHARLEROI – 14 FEVRIER 1995

Siégeant: M. Dandois

Avocats: Mes Dumonceaux loco Delvaux et Francq

s.a. ELECTRABEL C/ s.a. ENTREPRISE PIRLOT JACQUES

Domage à une conduite de gaz • Valeur de plans • Obligation de localisation • Absence d'erreur invincible

En vertu de l'obligation générale de prudence qui s'impose à l'entrepreneur, celui-ci doit prendre, tant avant que pendant l'exécution des travaux, les mesures de précaution qui lui permettront d'éviter tout dommage prévisible, l'entrepreneur pouvant au surplus présumer la

Schade aan een gasleiding • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Geen onoverwinnelijke dwaling

Krachtens de algemene voorzichtigheidsplicht moet de aannemer, zowel voor als tijdens de uitvoering van de werken, de nodige voorzorgsmaatregelen nemen die hem moeten toelaten de voorzienbare schade te vermijden. Aangezien aanduidingen op de plannen enkel een

présence de conduites, il n'y a pas d'erreur invincible. Les indications fournies par les plans n'ayant qu'une valeur informative ne dispensent pas de procéder à des sondages.

informatieve waarde hebben, wordt de aannemer niet vrijgesteld van het uitvoeren van peilingen. De aannemer kan bovendien vermoeden dat er leidingen aanwezig zijn, zodat er geen onoverwinnelijke dwaling is.

"...

Attendu que le 6 août 1991, le préposé de la défenderesse a endommagé un raccordement au gaz, propriété de la demanderesse, en effectuant une tranchée, à Châtelineau, rue de la Croix, face au numéro 338;

Attendu que la défenderesse conteste sa responsabilité;

Qu'elle estime en effet que son préposé a été normalement prudent et diligent et qu'aucune faute ne peut lui être reprochée;

Que sur base d'un rapport établi par l'expert CONRARDY, elle prétend s'être trouvée face à une erreur invincible et qu'en l'espèce, il lui était impossible de déceler la présence du raccordement endommagé;

Attendu que l'obligation générale de prudence qui pèse sur l'entrepreneur implique que, tant avant que pendant l'exécution des travaux, celui-ci adopte les mesures de précaution qui lui permettront d'éviter tout dommage prévisible, le critère à prendre en

considération étant celui du comportement de l'homme normalement prudent et avisé;

Que seule l'erreur invincible s'apparentant à la force majeure lui permet de s'exonérer de sa responsabilité en cas de bris de câble ou de canalisation;

Attendu qu'un entrepreneur de travaux de voirie doit savoir que les plans remis par les sociétés distributrices de gaz et d'électricité présentent une fiabilité très relative;

Que les indications données ne constituent que de simples informations;

Qu'il est de jurisprudence constante que l'entrepreneur ne peut se satisfaire d'une simple localisation intellectuelle du câble souterrain en se référant au plan. Le câble souterrain doit être repéré par sondage;

Qu'il lui appartient d'effectuer les travaux avec toute la prudence indispensable;

Attendu que la défenderesse devait se douter que toute habitation se trouvant le long des canalisations de la deman-

deresse était susceptible d'y être raccordée;

Que nonobstant l'absence de marque extérieure indiquant le raccordement, il appartenait à la défenderesse de redoubler de prudence et de procéder aux sondages nécessaires avant d'effectuer les travaux au moyen d'une grue pourvue d'un grappin;

Que le préposé de la défenderesse a donc manqué à la prudence que l'on est en droit d'attendre d'une personne normalement prudente et avisée;

Qu'elle ne peut dès lors invoquer l'erreur invincible;

Que la demande est ainsi fondée telle que libellée;

PAR CES MOTIFS,

Nous, Juge de Paix,

Statuant contradictoirement;

Recevons la demande et la déclarons fondée;

..."

JUSTICE DE PAIX DU PREMIER CANTON DE MONS – 27 MARS 1995

Siégeant: M. Verdy

Avocats: Mes. Docquier loco Tachenion, Behogne loco Dessales

s.a. ELECTRABEL C/ s.a. TRANSPORT ET MANUTENTION J. SCOLAS

Bris de câbles souterrains • Valeur des plans • Obligation de localisation • Absence d'erreur invincible

Une localisation sur plan ne satisfait pas à l'obligation de localisation qui s'impose à l'entrepreneur qui creuse une tranchée. Un sondage confirme la présence d'un câble et

Beschadiging van ondergrondse kabels • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Geen overwinnelijke dwaling

Een lokalisatie op plan voldoet niet aan de verplichting tot lokalisatie waaraan de aannemer die een sleuf graaft onderworpen is. Een peiling bevestigt de aanwezigheid

permet de situer son emplacement avec précision.

van een kabel en laat toe haar ligging met nauwkeurigheid te bepalen.

“... ”

Attendu que l'action de la demanderesse tend à obtenir la condamnation de la défenderesse au paiement d'une somme de 63.460 F à titre d'indemnisation d'un dommage à un câble souterrain survenu à Mons, rue de l'Epargne, en date du 18/01/1993;

Attendu que la défenderesse conteste la demande et sollicite que celle-ci soit déclarée non fondée;

Attendu que la demanderesse expose que:

- la S.A. SCOLAS travaillait à la réalisation d'un mur de clôture pour le compte de la Banque Nationale lorsque l'un de ses engins mécaniques arracha son câble souterrain à haute tension enfoui à cet endroit;
- celle-ci n'a pas respecté ses obligations et doit être déclarée entièrement responsable du dommage causé par elle;
- la défenderesse était en possession de ses plans d'installations et lui appartenait de procéder à un repérage précis de l'emplacement du câble (qui se trouvait au niveau de la première dalle du trottoir) avant d'utiliser des engins lourds de terrassement;

Attendu que la défenderesse fait valoir que:

- le maître de l'ouvrage concerné également par les dispositions de l'article 260 bis du Règlement Général pour la Protection du Travail ne lui avait signalé l'existence du danger du fait de la présence du câble litigieux qui ne pouvait être supposé à cet endroit précis en raison de son trajet assez particulier le long de la rue de l'Epargne et de son implantation dans la fondation du mur de clôture de la banque;
- le dit câble ne se trouvait qu'à une profondeur de 40 cm au lieu de 60 cm ce qui dégage sa responsabilité;
- le préjudice réclamé n'est pas établi vu que le câble endommagé n'a pas été remplacé, la demanderesse ayant opté pour la mise en place d'autres aménagements techniques;

Attendu que les obligations de l'entrepreneur qui creuse une tranchée ont été précisées dans l'Arrêt de la Cour d'Appel de Liège (7e ch.) du 1/10/91 – opportunément cité par la demanderesse – qui considère la localisation sur plan insuffisante pour satisfaire aux conditions de la loi, celle-ci devant être confirmée par un sondage de repérage (J.T. 1/02/1992 p. 100);

Attendu que la défenderesse qui disposait des plans n'a pas, de son propre aveu, procédé à une fouille préalable de localisation du câble et ne peut donc exciper d'une erreur invincible pour se dégager de ses responsabilités;

Que celle-ci ne peut surabondamment invoquer le circuit souterrain assez particulier du câble, sa trop faible profondeur et son encastrement dans le béton de fondation du mur pour démontrer l'absence de faute dans son chef dès lors qu'elle connaissait son existence et a manqué à son devoir de prudence en agissant comme décrit ci-dessus;

Attendu que pour remédier à la section de son câble, la demanderesse a dû rechercher une solution pour restaurer la distribution de courant électrique à ses abonnés et que son préjudice est, dès lors, établi; que le montant réclamé paraît fondé et pourra être alloué;

PAR CES MOTIFS,

NOUS, JUGE DE PAIX,

Statuant contradictoirement,

Déclarons la demande recevable et fondée;

...”

VREDEGERECHT VAN WESTERLO – 31 MAART 1995

*Zetelend: Dhr. Carens
Advocaten: Mrs. Van Doren en Clijmans*

c.v. IVEKA T/ BOSMANS

**Beschadiging van ondergrondse kabel •
Hoofdaannemer • Onderaannemer •
Planaanvraag • Lokalisatieplicht**

**Bris de câble souterrain • Entrepreneur
principal • Sous-traitant • Demande de
plan • Obligation de localisation**

Indien de aannemer niet bewijst dat zijn werknemer tijdelijk onder het gezag, leiding en toezicht van de hoofdaannemer stond, dan is de onderaannemer aansprakelijk voor de schade die veroorzaakt werd door de werknemer van de onderaannemer.

Wanneer de onderaannemer gespecialiseerd is in grondwerken, dient hij te weten dat op de plaats waar de werken worden uitgevoerd ondergrondse leidingen aanwezig konden zijn.

Dit is te meer het geval wanneer zich een hoogspanningspost in de nabijheid bevindt en er geen luchtilijnen aanwezig zijn.

C'est le sous-traitant et non l'entrepreneur principal, qui est responsable du dommage causé par l'un des membres du personnel du sous-traitant du moins lorsque celui-ci n'apporte pas la preuve que son employé était temporairement placé sous l'autorité, la direction et la surveillance de l'entrepreneur principal.

Lorsque le sous-traitant est spécialisé en travaux de terrassement, il doit savoir que des conduites souterraines peuvent être présentes à l'endroit où les travaux sont exécutés.

Il en est ainsi d'autant plus lorsqu'un poste à haute tension se trouve à proximité et qu'il n'y a pas de lignes aériennes.

“... ”

Overwegende dat eiser vanwege verweerder een vergoeding van 41.748 F in hoofdsom vordert omdat een werknemer van verweerder op 19 september 1990 bij het uitvoeren van rioleringswerken te Westerlo-Oevel aan de Industrieweg, met een graafmachine een ondergrondse hoogspanningskabel zou hebben beschadigd, die eigendom is van eiser. Overwegende dat verweerder niet betwist dat de kwestieuze beschadiging werd toegebracht door een werknemer, de heer Willy Van Den Akker, door middel van verweerder toebehorend materiaal (een mechanische graafmachine).

Overwegende dat verweerder echter formeel zijn verantwoordelijkheid betwist, opwerpende dat het hier ging om werkzaamheden uitgevoerd in opdracht en onder de leiding van de firma nv Abag. Verweerder stelt dus dat de heer Van Den Akker die de handeling heeft gesteld met de beschadiging van de kabel als gevolg, werkte in ondergeschikt verband van de firma nv Abag en onder diens gezag, leiding en toezicht.

Overwegende dat verweerder erop wijst dat aan de nv Abag een werktuig was verhuurd met terbeschikkingstelling van een personeelslid van wie Abag dus een soort “gelegenheids-werkgever” zou zijn geweest.

Zodoende zou volgens verweerder de volledige verantwoordelijkheid gelegen zijn bij de nv Abag.

Overwegende dat de nv Abag van zijn kant stelt dat het hier helemaal niet gaat om de verhuring van een graafmachine, met een personeelslid, maar dat de firma Bosmans volledig op eigen verantwoordelijkheid werkte als onderaannemer.

Overwegende dat verweerder stelt, doch niets bewijst; met name wordt door niets bewezen dat de heer Van Den Akker tijdelijk onder gezag, leiding en toezicht van een andere dan zijn gewone werkgever zou hebben gestaan.

Overwegende dat de rechter niet mag steunen op de loutere bewering van de ene of de andere partij in haar eigen zaak (Cass.17 april 1989, R.W.'89-'90, 401).

Overwegende dat geen enkel kontrakt of enig dossierstuk terzake wordt bijgebracht.

Overwegende dat dan ook dient te worden aangenomen dat de heer Van Den Akker onder het gezag, leiding en toezicht stond van verweerder.

Overwegende dat anderzijds verweerder geen enkel liggingsplan aanvroeg (cfr. schrijven van de heer Laevers dd. 20 september 1990). Trouwens wordt

ook geen enkel bewijs van dergelijke aanvraag geleverd;

Overwegende dat de aannemer die de werken effectief uitvoert (verweerder) verplicht is de plannen van de kabels op te vragen en deze kabels te lokaliseren (art.260bis van Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming (A.R.A.B.) ingevoerd bij K.B. van 5 augustus 1974 en art. 192.02 van het Algemeen Reglement voor de Electriche Installaties (A.R.E.I.) ingevoerd bij K.B. van 10 maart 1981). Cfr. ook Overzicht van rechtspraak “De Aanneming”, T.P.R. 1989, p. 1351.

Overwegende dat verweerder de meest elementaire voorzorgsmaatregelen niet heeft genomen.

Dat hij met de werkzaamheden is gestart zonder in het bezit te zijn van de plannen.

Zulks terwijl verweerder, als gespecialiseerd aannemer van graaf- en grondwerken, zeer goed wist of toch zou dienen te weten dat er op de plaats waar de werken dienden uitgevoerd ondergrondse leidingen konden aanwezig zijn en dat hij zodoende de nodige maatregelen diende te nemen vooraleer de graafmachine in werking te stellen.

In zijn aanvullend verslag dd. 8 augustus 1991 blz. 3, wijst de heer Appeltans erop dat de aanwezigheid van een hoogspanningskabel op het terrein duidelijk bleek, aangezien zich in het

bedrijfsgebouw van de nv Toro een hoogspanningspost bevindt welke in dienst is en die, aangezien er geen luchtlijnen aanwezig zijn, duidelijk moet worden gevoed door een ondergrondse kabel die enkel tot bij die post kan komen via het terrein.

Dat verweerder niettemin geen ligingsplannen aanvraag en ook geen peilingen uitvoerde nopens de lokalisatie van de betreffende kabels.

Overwegende dat de volledige verantwoordelijkheid voor het schadefeit dan ook berust bij verweerder op grond van art. 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

Nopens het gevorderde schadebedrag op zich bestaat er geen betwisting.

OM DEZE REDENEN,

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Alle andere tegenstrijdige en/of verderreikende conclusies verwerpende; Verklaren de vordering ontvankelijk en gegrond;

Veroordelen verwerende partij om aan eisende partij te betalen de som van EENENVEERTIGDUIZEND ZEVENHONDERD ACHTENVEERTIG FRANK (41.748 F) te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 19-09-1990;

Veroordelen verwerende partij om aan eisende partij te betalen de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding, inbegrepen de rechtsple-

gingsvergoeding voorzien bij artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.

..."

Opmerking

Zie in dezelfde zin: Koophandel Brussel, 20 november 1990, Iuvis VI, p. 275.

Remarque

Voir dans le même sens: Tribunal de Commerce de Bruxelles, 20 novembre 1990, Iuvis VI, p. 275.

(B.S. en Publ. E.G. van 01.10.1995 tot en met 31.01.1996)

WETGEVING

I. Elektriciteit

I.1. Elektriciteitsvoorziening

M.B. van 28 september 1995 houdende goedkeuring van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, verleend door de bestendige deputatie van de provinciale raad van Oost-Vlaanderen, B.S. van 5 december 1995.

M.B. van 28 september 1995 houdende goedkeuring van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, verleend door het college van burgemeester en schepenen van de stad Antwerpen, B.S. van 5 december 1995.

M.B. van 28 september 1995 houdende goedkeuring van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, verleend door het college van burgemeester en schepenen van de stad Antwerpen, B.S. van 5 december 1995.

M.B. van 28 september 1995 houdende goedkeuring van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, verleend door het college van burgemeester en schepenen van de stad Brugge, B.S. van 5 december 1995.

M.B. van 28 september 1995 houdende goedkeuring van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, verleend door het college van burgemeester en schepenen van de stad Brugge, B.S. van 5 december 1995.

M.B. van 28 september 1995 houdende goedkeuring van

(M.B. et J.O.C.E. du 01.10.1995 au 31.01.1996)

LEGISLATION

I. Electricité

I.1. Distribution d'électricité

A.M. du 28 septembre 1995 approuvant une permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques accordée par la députation permanente du conseil provincial de la Flandre Orientale, M.B. du 5 décembre 1995.

A.M. du 28 septembre 1995 approuvant une permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques accordée par le collège du bourgmestre et échevins de la ville d'Anvers, M.B. du 5 décembre 1995.

A.M. du 28 septembre 1995 approuvant une permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques accordée par le collège du bourgmestre et échevins de la ville d'Anvers, M.B. du 5 décembre 1995.

A.M. du 28 septembre 1995 approuvant une permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques accordée par le collège du bourgmestre et échevins de la ville de Bruges, M.B. du 5 décembre 1995.

A.M. du 28 septembre 1995 approuvant une permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques accordée par le collège du bourgmestre et échevins de la ville de Bruges, M.B. du 5 décembre 1995.

A.M. du 28 septembre 1995 approuvant le retrait d'une

de intrekking van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, beslist door het college van burgemeester en schepenen van de stad Kortrijk, B.S. van 5 december 1995.

K.B. van 18 oktober 1995 houdende benoeming van een lid van het Vast Elektrotechnisch Comité, B.S. van 28 november 1995.

M.B. van 16 november 1995 houdende goedkeuring van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, verleend door het college van burgemeester en schepenen van de stad Antwerpen, B.S. van 20 januari 1996.

M.B. van 16 november 1995 houdende goedkeuring van een wegvergunning voor de aanleg van elektrische leidingen, verleend door de bestendige deputatie van de provinciale raad van West-Vlaanderen, B.S. van 20 januari 1996.

1.2. Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties (A.R.E.I.)

Nihil

1.3. Veiligheidswaarborgen

Nihil

1.4. Meeteenheden

Nihil

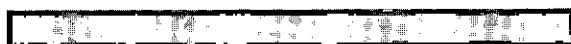
1.5. Prijzen

Nihil.

1.6. Varia

M.B. van 21 november 1995 houdende benoeming van de leden van het Nationaal Comité voor de Energie, B.S. van 28 november 1995.

2. Gas

2.1. Gasvervoer

Nihil

2.2. Gasdistributie

Nihil

permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques décidé par le collège du bourgmestre et échevins de la ville de Courtrai, M.B. du 5 décembre 1995.

A.R. du 18 octobre 1995 portant nomination d'un membre du Comité permanent de l'Electricité, M.B. du 28 novembre 1995.

A.M. du 16 novembre 1995 approuvant une permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques accordée par le collège du bourgmestre et échevins de la ville d'Anvers, M.B. du 20 janvier 1996.

A.M. du 16 novembre 1995 approuvant une permission de voirie pour l'établissement de canalisations électriques accordée par la députation permanente du conseil provincial de la Flandre Occidentale, M.B. du 20 janvier 1996.

1.2. Règlement Général sur les Installations Electriques (R.G.I.E.)

Néant

1.3. Garanties de sécurité

Néant

1.4. Unités de mesure

Néant

1.5. Prix

Néant

1.6. Divers

A.M. du 21 novembre 1995 portant nomination des membres du Comité national de l'Energie, M.B. du 28 novembre 1995.

2. Gaz

2.1. Transport du Gaz

Néant

2.2. Distribution du Gaz

Néant

2.3. Veiligheidswaarborgen

Nihil

2.4. Meeteenheden

Nihil

2.5. Prijzen

Nihil

2.6. Varia

M.B. van 21 november 1995 houdende benoeming van de leden van het Nationaal Comité voor de Energie, B.S. van 28 november 1995.

2.3. Garanties de sécurité

Néant

2.4. Unités de mesure

Néant

2.5. Prix

Néant

2.6. Divers

A.M. du 21 novembre 1995 portant nomination des membres du Comité national de l'Energie, M.B. du 28 novembre 1995.

10

iuvis

